

Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Катедра загального мовознавства

**НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ
ПРЕДСТАВНИКІВ СОЦІОГРУПИ «УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ» :
ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ**

Магістерська робота
студентки групи ФЛЛМ-21
філологічного факультету
Харко Надії Василівни

Науковий керівник:
Мацюк Галина Петрівна,
професор кафедри загального мовознавства

Львів 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ.	10
1.1. З історії обґрунтування взаємодії понять «мова» і «соціальна група»	10
1.2. Навчальний контент про соціогрупу «українські письменники»	13
1.3 Особливості формування мовних компетентностей іноземних студентів у навчальних текстах про представників соціогрупи (рівні B1,B2).....	24
Висновки до першого розділу	30
РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРЕДСТАВНИКІВ СОЦІОГРУПИ «УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ»: ЯК ВИВЧАТИ З МЕТОЮ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ ПРО ГРУПУ	32
2.1. Визначення та класифікація соціогруп	32
2.2. Ознаки мовлення, притаманні соціогрупам: показники.....	35
2.3. Листи як джерела інформації про представників соціогрупи «українські письменники»	40
Висновки до другого розділу	43
РОЗДІЛ III. ТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТЕКСТІВ ПРО УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ: МЕТОДОЛОГІЯ, ПРИКЛАДИ	45
3.1 Тематичний аналіз листів: методи та підходи.....	45
3.2 Визначення ключових тем для навчальних текстів	52
3.3 Методологія створення тематичних текстів	54
3.4 Приклади текстів про представників соціогрупи «українські письменники»	60
3.5 Навчальні тексти як популяризація доробку українських авторів в іноземній аудиторії	65
Висновки до третього розділу	91
ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	96
ДОДАТОК. Збірник текстів для читання «Знайомство з українськими письменниками»	111

ВСТУП

Актуальність теми. Формування навчального контенту для викладання української мови, рідної чи іноземної, постає сьогодні як одне із завдань мовознавства та суміжних з ним дисциплін, зокрема лінгводидактики, оскільки в Україні і за кордоном зростає увага до вивчення цієї мови. Отримано перші результати у формуванні навчального контенту. Наприклад, Міністерство освіти і науки України впроваджує навчання з українознавчим компонентом, тому фахівці Українського інституту розвитку освіти уклали вже добірку навчального контенту з української мови, літератури, історії України та географії для школярів¹. Є сайт із вивчення української мови для іноземців «Speak Ukrainian».² Створено онлайн-ресурси для вивчення української мови на сайті Українського інституту.³ Запущена безкоштовна онлан-платформа для вивчення української мови на сайті Міністерства освіти і науки України та Українського державного центру міжнародної освіти⁴. Перед викладачами українських вишів, в яких викладають українську мову як іноземну, постає завдання створювати якісний навчальний контент.

Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою (надалі МІОК) як навчально-науковий структурний підрозділ Національного університету «Львівська політехніка» є досьогодні єдиною установою, що всеохопно займається питаннями українського зарубіжжя, проводить наукові дослідження, готує і видає навчально-методичні посібники та підручники, проводить міжнародні конгреси, симпозіуми, семінари, конференції, літні школи, презентації. Освіта українського зарубіжжя є одним із напрямів діяльності інституту, а звідси актуальним питанням постає розробка принципів

---

1 Колоїз Ж. В; Остороушко О. А. Студентська наукова робота з української мови: навчальний посібник для студентів факультету української філології. 2016, с. 164.

2 Презентовано сайт із вивчення української мови для іноземців. 04. 2019.// Посольство України у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії. Режим доступу - <https://uk.mfa.gov.ua/news/70891-presentovano-sajt-iz-vivchennya-ukrajinsykoji-movi-dlya-inozemciv-speak-ukrainian>

³ Онлайн-ресурси для вивчення української // Український інститут. Режим доступу - <https://ui.org.ua/sectors/language/>

⁴ News/ <https://studyinukraine.gov.ua/uk/v-ukraini-zapustili-bezkoshtovnu-onlajn-platformu-dlya-vivchennya-ukrainskoi-movi/>

укладання програм та підручників з української мови як іноземної для різних типів закладів та проведення літніх шкіл.

Така широка діяльність інституту формує запит на використання в практиці викладання української мови як іноземної різних ресурсів, і серед них навчальних текстів. Навчальні тексти про представників соціогрупи сприятимуть формуванню мовленнєвих умінь і навичок, вивченню нових мовних одиниць та категорій. У роботі ми дотримуємося думки українських вчених, зокрема М. І. Пентилюк⁵, О. Горошкіної⁶, С. Караман⁷ та ін. про те, що навчальний текст є дидактичною одиницею, яка сприяє цілісному пізнанню української мови та культури.

На нашу думку, потрібно постійно оновлювати «Текстотеку», тобто банк навчальних текстів про український соціум, його культурних і наукових представників, про історію, традиції в різні періоди суспільного буття. Тому пропонуємо розпочати роботу над розширенням «Текстотеки» інституту навчальними текстами про українських письменників, що буде актуально для спеціалізованої аудиторії іноземних студентів, зокрема славістів, істориків, культурологів.

Новизна теми. Творення подібного ресурсів, іншими словами – навчального контенту для викладання української мови, є новою актуальною проблемою і в мовознавстві, і в суміжних з ним дисциплінах, тобто лінгводидактиці. Особливо, якщо мова йде про створення текстів про представників соціогрупи. Термін *соціогрупа* позначає «спільність людей, які поєднані інтересами, цілями та ціннісними орієнтаціями, які функціонують на основі соціальних норм та в умовах соціально-групового контролю»⁸. Проблема дослідження мовлення великих і малих соціогруп прозвучала у

---

⁵ Словник-довідник з української лінгводидактики/за ред. М. І. Пентилюк. К., 2015. Пентилюк М. І. Концепція навчання української мови в системі профільної освіти: проект / М. І. Пентилюк, О. М. Горошкіна, А. В. Нікітіна // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2006, № 9–10, с. 76–84.

⁶ Горошкіна О. Функції підручника української мови в компетентнісній парадигмі. STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA, vol. VI: 2019, pp. 93–102.

⁷ Караман С., Тихоша В. Технологія створення підручників і посібників для поглибленого вивчення української мови в гімназії // Дивослово, 2001, № 4, с. 36–38.

⁸ Тематичний словник-довідник з соціології. За ред. В. В. Кохана Чернівці, 2009, с. 73.

працях Галини Мацюк, зокрема в монографії «До витоків соціолінгвістики. Соціологічний напрям у мовознавстві» (2008)⁹ та в статтях про етапи розвитку¹⁰, предметне поле і завдання української соціолінгвістики¹¹, напряму досліджень і навчальної дисципліни. Вона сьогодні відіграє важливу роль у підготовці філологів насамперед тому, що пов'язана із формуванням безпекового виміру гуманітарної освіти¹². Водночас дисципліни соціолінгвістичного циклу сприяють розвитку різних компетентностей студентів, які вивчають українську мову як іноземну¹³, зокрема лексичної, граматичної, стилістичної, комунікативної, лінгвокультурної, соціолінгвістичної чи текстотвірної¹⁴.

Відомо, що вивчення мовлення соціогруп – одна із важливих тем історичної та синхронної соціолінгвістики. Про це підтверджують сучасні монографії, які доносять ідеї львівської соціолінгвістичної школи, наприклад, «Соціолінгвістика. Інтеграційний напрям. Навчальна дисципліна» (2021)¹⁵, «Мова в суспільстві: семантика, синтактика, прагматика» (Ч. 1. 2019¹⁶; Ч. 2. 2022¹⁷). Про це засвідчують і праці дослідників. Для прикладу, Леся Дуда (Л.

---

⁹ Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики. Соціологічний напрям у мовознавстві. Монографія. Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008, с. 432. (Сер. «Мова і соціум». Вип. 1).

¹⁰ Мацюк Г. Етапи розвитку української соціолінгвістики. Соціолінгвістичні студії / за ред. Л. Ставицької. К., 2010, с. 17–22.

¹¹ Мацюк Г. Соціолінгвістика як інтеграційний напрям досліджень в умовах сучасної парадигми: міжнародний досвід й українська перспектива. Наукові записки НаУКМ. Філологічні науки (Мовознавство). К., 2012. В. 137, с. 28–34.

¹² Мацюк Г. Дисципліни соціолінгвістики як реалізація безпекового виміру гуманітарної освіти: досвід Львівського національного університету імені Івана Франка. Соціолінгвістичне знання як засіб формування нової культури безпеки: Україна – світ : Матеріали II Міжнародної наукової конференції (м. Львів, 22-23 листопада 2018 р.). Л., 2018, с. 77–78.

¹³ Мацюк Г., Митнік І. Динаміка комунікативної компетентності фахівця-україніста в контексті вимог сучасного соціокультурного і політичного середовища України і Польщі. *Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht = Діалог мов – діалог культур. Україна і світ : IX Міжнародна наукова Інтернет-конференція з україністики* (München, 1-4 November 2018 r.). München : LMU, 2019, с. 101–111.

¹⁴ Ключковська І., Гойсан В., Данчишин Н., Горда О. Престижність української мови у середовищі студентів-іноземців Львова (Опитування іноземних студентів ЛНМУ ім. Данила Галицького, НУ “Львівська політехніка”, ЛНУ ім. Івана Франка). Львів, 2020. URL: http://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2020/01/Doslid_zhennia_inozemni-studenty.pdf

¹⁵ Соціолінгвістика: Інтеграційний напрям досліджень. Навчальна дисципліна : монографія / [Г. Мацюк, О. Горда, А. Чучвара та ін.] ; за ред. Галини Мацюк. Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. с. 86-11. Режим доступу: http://dspace.lnlibrary.lviv.ua/bitstream/123456789/164/1/Sociolinguistics_2021.pdf

¹⁶ Мова в суспільстві: семантика, синтактика, прагматика : монографія / за ред. Г. Мацюк, І. Митнік, П. Юзвікевича. Wydawnictwo IKiRBL Warszawa – Lwów – Wrocław Siedlce. Ч. II. 2022.

¹⁷ Мова в суспільстві: семантика, синтактика, прагматика : монографія / за ред. Г. Мацюк, І. Митнік, П. Юзвікевича. Wydawnictwo IKiRBL Warszawa – Lwów – Wrocław Siedlce 2022.

Луньо) з історичної¹⁸ та лексиконграфічної¹⁹ перспектив розкриває іменник соціогруп «робітники», «ремісники», «матері -одиначки»²⁰ та ін. на підставі аналізу структурних ознак імен²¹. Адріана Чучвара вивчає мовлення соціогрупи «школярі» на прикладі аналізу прізвищ учнів, враховуючи мотиваційні ознаки²², лексичні показники²³, когнітивного аналізу мовлення²⁴, стать носія²⁵.

Оксана Трумко вивчає мовлення соціогруп «батьки»²⁶, «діти»²⁷, «сім'я»²⁸ з урахуванням етнічної належності²⁹. Сьогодні окремі аспекти мовлення соціогруп розкривають і словники, наприклад, «Імена львів'ян першої половини ХХ ст.: частотний словник-довідник (на матеріалі метричних книг церкви св. Параскеви П'ятниці)», укладачка Л. Дуда (2020)³⁰.

Однак до цього часу питання про мовлення соціогрупи «українські письменники» у зв'язку із лінгводидактикою, і зокрема з вивченням української мови як іноземної, ще мало привертає увагу мовознавців. Тому

---

¹⁸ Луньо Л. Є. Соціальна природа імені людини (на матеріалі метричних книг латинською, українською та польською мовами 19–перша половина 20 ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.15. К., 2013, с. 20.

¹⁹ Луньо Л. Лексикографічний опис іменника парафіян (на матеріалі церкви св. Параскеви П'ятниці, перша пол. ХХ ст.). Людина. Комп'ютер. Комунікація : зб. наук. пр. Л.: Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2010, с. 283–285.

²⁰ Дуда Л. Лексикографічний опис іменника м. Львова: соціолінгвістичний підхід. Мова і суспільство = Language and Society : зб. наук. пр. / гол. ред. Г. Мацюк. Л.: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. В.: 10, с. 35–44

²¹ Дуда Л. Лексикографічний опис іменника м. Львова: соціолінгвістичний підхід. Мова і суспільство = Language and Society : зб. наук. пр. / гол. ред. Г. Мацюк. Л.: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. В.: 10, с. 35–44

²² Чучвара А. Неофіційний іменник сім'ї: мотиваційні ознаки. Наукові записки. Сер. : Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград, 2011. В.100, с. 205–209.

²³ Чучвара А. П. Неофіційний іменник сім'ї: лексичні ознаки. Λογος ὀνομαστικῆ / гол. ред. Євген Отін. 2012. № 4, с. 14–18;

²⁴ Чучвара А. Індивідуальний когнітивний досвід учня: знання про прізвища. Studia Ucrainica Varsoviensia / pod red. I. Mytnik. Warszawa, 2013. № , с. 34–45.

²⁵ Чучвара А. Стаття респондента і формування семантики твірної основи прізвища (на матеріалі неофіційного іменника школяра). Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства / відп. ред. І. В. У.: Сабадош, 2012, вип. 17, с. 80–84;

Чучвара А. Особливості взаємодії мови і статі, або про нові аспекти аналізу неофіційного іменника школяра. Тенденції розвитку української лексики та граматики / за ред. І. Кононенко, І. Митнік, С. Романюк. Варшава ; Івано-Франківськ, 2015, ч. II, с. 199–209.

²⁶ Трумко О. М. Спілкування син → батько: комунікативні тактики в сім'ях представників польської шляхти (на матеріалі творів І. Франка). Українознавство / гол. ред. П. Кононенко. 2013, № 2(47), с. 103–106.

²⁷ Трумко О. М. Невербальна поведінка дітей у сімейній комунікації. Virtus : scientific journal / ed.-in-chief M. A. Zhurba. Is. 20. P. 2. January. 2018, p. 65–68

²⁸ Трумко О. М. Соціально-індивідуальна природа сімейної комунікації в художньому дискурсі Івана Франка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Л., 2013, с. 20

²⁹ Трумко О. М. Стратегія кооперативності в комунікації діти → батьки в сім'ях різних за етнічною належністю (на матеріалі творів Івана Франка). Мова і суспільство. Л., 2013. Вип. 4, с. 239–248.

³⁰ Імена львів'ян першої половини ХХ ст.: частотний словник-довідник (на матеріалі метричних книг церкви св. Параскеви П'ятниці) / укладачка Леся Дуда ; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів ; Дрогобич : Коло, 2020

проблема формування навчального контенту про життя і творчість представників цієї соціогрупи на підставі висвітлення теоретичних і прикладних засад створення контенту і на фоні отриманих в науці результатів про мовлення соціогруп є новим і малодослідженим напрямом. Збірники текстів для читання про представників соціогрупи ще не укладені.

Оскільки в магістерській роботі мова йтиме про навчальний контент, то його розглядаємо широко і водночас спеціалізовано – як донесення інформації про письменників на основі їхнього листування.

Виходимо з того, що дослідження епістолярної спадщини є важливим джерелом для розуміння творчості, особистості та історико-культурного контексту життя українських письменників. Листи, які вони залишили, для нас не лише документи епохи, а й особливий вид джерел, що надає можливість дослідникам глибше проникнути в внутрішній світ письменників, зрозуміти мотивацію, світоглядні позиції та естетичні уподобання, а також проблеми, які їх хвилювали. Вивчення листів українських письменників дозволяє по-новому поглянути на відомі літературні твори, розкрити приховані смисли, зрозуміти творчий процес та еволюцію авторських поглядів. Разом з тим, аналіз епістолярних текстів допомагає встановити важливі культурно-історичні зв'язки між письменниками, простежити їхній вплив на формування літературної традиції та суспільної думки.

Усі вищенаведені наведені аргументи ілюструють **новизну** магістерського дослідження.

Мета магістерської роботи – дослідити передумови, методологію творення навчального контенту і продемонструвати практичні результати аналізу, тобто укладені навчальні тексти про українських письменників як представників окремої групи в соціумі.

Завдання: 1) вивчити теоретичні засади творення навчального контенту, 2) зібрати нову базу даних – листи письменників XIX -XXI століть, на основі

яких створити тексти для читання з метою вивчення української мови як іноземної (рівень B1,B2); 3)укласти збірник навчальних текстів для читання про соціогрупу «Знайомство з українськими письменниками».

Теоретична база аналізу охоплює праці з різних напрямів мовознавства та суміжної галузі – лінгводидактики. З цього напрямку ми брали до уваги дослідження М. Пентилюк, О. Горошкіної, С. Караман та ін. про стратегії роботи з текстом: читання тексту (вивчальне, ознайомлювальне, переглядове), виділення ключових слів, маркування тексту. Уже згадані праці з соціолінгвістики Г. Мацюк, Л. Дуди (Л. Луньо), А. Чучвари , О. Трумко та ін. про суспільну природу мови, її пізнання, особливості мовлення соціогруп та ін., дозволили зрозуміти листування крізь зв'язок мови та соціуму. У дослідженні використані також праці з теорії тексту, зокрема А. П. Загнітка, Т. А. Єщенко , І. М. Кочан, Т. В. Радзієвської, В. Різуна , С. В. Форманової та ін.

Матеріалом для аналізу з метою створення навчальних текстів для вивчення української мови як іноземної послужили листи українських письменників XVIII-XXI ст. Андруховича Ю., Багряного І., Бажана М., Винниченка В., Вишні О., Вільде І., Вінграновського М., Вовчок М., Вороного М., Глібова Л., Голобородька В., Грінченка Б., Гулака-Артемівського М., Карпенка-Карого І., Ковіньки Г., Костенко Л., Коцюбинського М., Куліша М., Куліша П., Старицького М., Максимовича М., Мирного П., Нечуя-Левицького І., Олеся О., Підмогильного В., Рильського М., Симоненка В., Сковороди Г., Стуса В., Сосюри В., Тичини П., Українки Л., Франка І., Хвильового М., Хоткевича М., Чикаленка Г., Шевельова Ю., Шевченка Т., Шептицького А., Яновського Ю. Загалом було використано 48 листів.

Методи: описовий, біографічний, елементи дискурс- аналізу, тематичний.

Практичне значення магістерської роботи полягає в тому, що її результати збагачують «Текстотеку» навчальних матеріалів інституту та можуть бути використані під час викладання української мови як іноземною для слухачів курсів в МІОКу.

Структура роботи. Є Вступ, розділ I «Історико-методологічні засади дослідження проблеми», розділ II «Інформація про представників соціогрупи «українські письменники»: як вивчати з метою створення навчального контенту про групу», розділ III «Творення навчальних текстів про українських письменників: методологія, приклади», загальні Висновки дослідження, Список використаної літератури, який включає наукову літературу та джерела, Додаток як збірник текстів для читання «Знайомство з українськими письменниками», в якому тексти укладені за роками народження авторів.

РОЗДІЛ І. ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ

1.1. З історії обґрунтування взаємодії понять «мова» і «соціальна група»

Відомо, що мова як засіб комунікації формується та розвивається в суспільстві. Проф. А. П. Загнітко відзначає: «Мова – соціально опрацьована, історично мінлива знакова (фонетична, лексична, морфологічна, словотвірна, синтаксична) система, що виступає основним засобом спілкування, мислення, збереження інформації і виявлювана різними формами існування, кожна з яких має щонайменше одну з двох форм реалізації – усну або письмову; найважливіший засіб спілкування людей, тобто засіб вираження й повідомлення думок, почуттів і волевиявлень людини. Мова нерозривно пов'язана з мисленням і є не тільки засобом вираження думок, а й знаряддям думки, засобом формування та оформлення думки. Мова – це «природна категорія» мислення. Мова представляє систему знаків, матеріальних за природою і соціальних за своїми функціями. Кожний елемент мови виконує певну функцію лише у взаємному зв'язку і в єдності з іншими елементами мови. Існування мови виявляється в її функціонуванні, у мовленні. У процесі функціонування мова перебуває в постійному розвитку. Закони розвитку мови є об'єктивними законами, один з компонентів духовної культури суспільства, продукт соціального розвитку, абстрактна, потенційна, відтворювана»³¹.

Мова виступає не лише як інструмент спілкування, а й як потужний засіб самовизначення нації та культури, а також як інструмент самоідентифікації та самовизначення людини. Існування людини в рамках національної культури нерозривно пов'язане з певною мовною системою, яка слугує механізмом

---

³¹ Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Том 2 К – О. Донецький національний університет, Д., с. 203-204

збереження та трансляції культурних символів, а також засобом і метою культурного діалогу³².

З античних часів тема спілкування як соціальний феномен привертала увагу видатних мислителів. Її досліджували Арістотель, Платон, Сократ та інші. Досьогодні представники різних періодів розвитку науки зробили значний внесок у розуміння цієї теми. Системне спілкування як соціокомунікацію досліджували й українські вчені, зокрема Е. Лібанова, О. Палій та В. Скуратівський. Прцьому ставлення до мови та ступінь її вивчення протягом історії зазнавали значних змін. Стародавній період (Стародавня Греція та Індія) вирізнявся домінуванням логічного напрямку. Дослідження мови розглядалося як допоміжний інструмент логіки, а сама мова - як засіб формулювання та вираження думки. "Кратил" Платона, що містить певні уявлення про трансформацію ідеї в текст, вважається першою спеціальною лінгвістичною працею в європейській науці. Автор стверджував, що сутності речей відображаються в суб'єктивній людській свідомості різними гранями, й відповідно, позначаються різними іменами³³. Надалі упродовж століть виформовувалося ставлення до мови крізь призму наукових підходів і наукових парадигм, зокрема порівняльно-історичної, системно -структурної чи функційно- когнітивної.

Соціально-історичне розуміння взаємодії мови та суспільство дозволило наблизитися мовознацям до розкриття проблеми мовлення соціогрупи. На думку Г. Мацюк, ідея суспільної природи мови стала одним із альтернативних підходів до розкриття її сутності, зазначаючи в своїй монографії «До витоків соціолінгвістики. Соціологічний напрям у мовознавстві», що упродовж століть питання суспільної природи мови розв'язувалися принагідно, у зв'язку з основними питаннями економіки, філософії та політики³⁴.

---

³² Так само с. 203 - 204

³³ Михайлець Л. М. Мова і суспільство (філософський аспект) [Електронний ресурс] // Державне будівництво, 2007, № 1(1). - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1(1)_9)

³⁴ Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики. Соціологічний напрям у мовознавстві. Монографія. Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008, с. 432.(Сер. «Мова і соціум».Вип. 1).

Г. Мацюк пояснила, що в українській лінгвістичній традиції О. Потебня одним із перших прийшов до розкриття суспільної природи мови. Якщо врахувати, що в бібліографії його праць є покликання на монографію основоположника соціології англійського вченого Г. Спенсера, то є підстави для розуміння, чому О. Потебня у своїх працях так глибоко враховував соціальну організацію суспільства³⁵. Він схарактеризував такі аспекти: сутність мови, взаємодія мови і нації, народності; мова і школа; двомовність; денационалізація, рідна мова, міжнародні мови тощо, за якими імпліцитно поставало поняття «соціогрупа».

На думку дослідниці, «розглянувши взаємодію мови (у стосунку до мислення) і народу, народності, О. Потебня вперше виступив як теоретик проблеми, що сьогодні одна з основних у соціолінгвістиці, тобто проблеми взаємодії мови та соціогруп. Крім О. Потебні, згадану взаємодію розкривали М. Драгоманов та І. Франко».³⁶ О. Потебня розумів соціальну диференціацію мови, за якою постає сучасна ідея об'єднання носіїв мови в соціогрупи³⁷, тому читаємо: «Праці О. Потебні збагатили метамову досліджень про взаємодію мови та суспільства, адже він описував суспільну диференціацію носіїв у стосунку до мови: нижчі класи, неосвічені / освічені прошарки, панівні класи, нижчі прошарки суспільства; вищі і нижчі прошарки суспільства; інтелігенція як творець літературної мови. Форми існування мови в суспільстві позначали терміни: усне мовлення, жаргон ; мова домашнього побуту, мова школи, мова сім'ї, літературна мова, вживалися синоніми до назви рідна мова – батьківська мова, мова народу тощо»³⁸.

Перший професійний український соціолог М. Драгоманов поглибив метамову аналізу суспільної природи мови, у працях «Шевченко, українофіли й соціалізм» (1879); «Австро-руські спомини» (1889–1892) є терміни: *панська мова – мужицька мова; мова хлопська; панславістична мова, політика*

---

³⁵ Там само, с. 53.

³⁶ Там само, с. 59.

³⁷ Там само, с. 62.

³⁸ Там само, с. 69-70.

обрусення, простонародна (жива) мова, повага до мови, українська сільська мова, «язичіє, подібне до руского», обрусеніє (процес зросійщення в Угорщині), малоруська народна мова, мужича мова, полуукраїнська мова (суржик); провінційний говір, селянські говори, центральне літературне наріччя, відродження мов, національна мова, всесвітня мова, всеслов'янська мова, світові мови, обрусіння, германізація, румунізація, італіянізація, полонізація, мадяризація, денаціоналізація»³⁹.

Правда, найближче до аналізу взаємодії мови і соціальної групи підійшов у своїх наукових розвідках третій інтелектуал XIX століття, Іван Франко. Для нього «насамперед, мова є ознакою станової належності. У Галичині українською мовою, як і книгою, цікавилися два прошарки населення: представники народу в селах, містечках та інтелігенція, яку для Франка уособлювали духовенство, службовці, учителі, чиновники, офіцери; інша частина інтелігенції не визнавала української культури і задовольняла свої духовні потреби польськими, німецькими та російськими творами»⁴⁰. Для І. Франка «становлення суспільних прошарків завжди супроводжувалося мовною характеристикою»; наприклад, створення єдиного літературного стандарту І. Франко пов'язував з соціальною базою носіїв, іншими словами, «суспільними прошарками населення обидвох територій»⁴¹.

Підтримуємо думку Г. Мацюк, що з усіх дослідників, які розглядали суспільну природу мови і пояснювали проблему взаємодії мови та соціогрупи, саме І. Франко увів термін *жаргон спеціальної верстви*⁴², за яким постає в сучасному розумінні мовлення соціогрупи.

1.2. Навчальний контент про соціогрупу «українські письменники»

Оскільки тема дослідження включає термін *навчальний контент*, розглянемо значення терміна *контент* у 20-титомному словнику української

---

³⁹ Там само, с 82.

⁴⁰ Там само, с 88.

⁴¹ Там само, с. 89.

⁴² Там само, с 99.

мови: **контент**, у, ч., *інформ.* Зміст будь-якого видання, телепередачі і т. ін./ Зміст, інформаційне наповнення сайту (*див. сайт*)»⁴³. Значення можна звести до ідеї змісту. Зміст – це суть чого небусть⁴⁴. Фахівці зі створення різних видів контенту вважають, що термін *контент* реалізує збірне значення, це можуть бути тексти, аудіо-відео-файли, графічні зображення тощо.⁴⁵ У нашому дослідженні навчальний контент ілюструють тільки тексти.

Нам потрібно створити тексти для навчання про соціогрупу «українські письменники», тому спершу відштовхнемося від розуміння теорії тексту та ознак навчального тексту.

Теорія тексту. В сучасному мовознавстві дедалі більшого значення набуває вивчення природи тексту як мовленнєвого утворення та його категорій. Це призвело до виникнення нової галузі – лінгвістики тексту, яка розпочала систематизацію термінології, характерної для неї.

Дослідники вважають, що завданням лінгвістики тексту є визначення та побудова системи категорій тексту з його специфічними змістовими одиницями, а також опис умов людської комунікації. Побудова тексту відображає загальні закономірності формування мовлення, розкриття яких є основною та кінцевою метою науки про мову⁴⁶.

Тексти не є статичними об'єктами, а продуктом динамічної мовної взаємодії, що розгортається у часі. Їхнє адекватне розуміння можливе лише з урахуванням контексту та процесів спілкування, які призвели до їх виникнення⁴⁷.

---

⁴³ Словник української мови online. Томи 1-14 (А-Преференція). Режим доступу - <https://sum20ua.com/?page=1381&searchWord=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82&wordid=193469>

⁴⁴ Там само.

⁴⁵ Види контенту, або як правильно взаємодіяти з аудиторією. Режим доступу - <https://brander.ua/blog/vidi-kontentu-abo-yak-pravilno-vzaemodiyati-z-auditorieyu>

⁴⁶ Паршак К. Д. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження / К. Д. Паршак // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. 2014, Вип. 11, с. 196-199. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2014_11_46

⁴⁷ Кицак Г. В. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження. Мова і культура, 7 (13), 2010, с. 87-92.

Традиційно тексти, особливо письмові, вивчалися як статичні одиниці, ігноруючи динамічний аспект їх створення. Це призвело до складнощів у визначенні тексту та його місця в системі мови.

Лінгвістика тексту прагне визначити рівні текстової структури та критерії їх виділення. Термін *текст* використовується в різних галузях мовознавства, таких як теорія тексту, синтаксис тексту, граматики тексту та семантика тексту⁴⁸.

Становлення теорії тексту супроводжується низкою проблем, які потребують вирішення для формування цієї галузі знань як самостійної дисципліни. Найбільш дискусійним питанням залишається лінгвістичний статус тексту – чи є він самостійною мовною одиницею, чи лише сукупністю речень⁴⁹.

Значення дослідження тексту в сучасному мовознавстві набуває все більшого значення. Це обумовлено необхідністю у розумінні природи тексту як мовленнєвого утворення та розвитком спеціальної галузі лінгвістики - лінгвістики тексту. Одним із ключових завдань цієї галузі є систематизація термінології, що характеризує текст, та аналіз умов людської комунікації.

Представники Празького лінгвістичного гуртка, такі як Матезіус, Гавранек, Вахек, Єдлічка, Гаузенблаз та інші, внесли значний внесок у розвиток теорії тексту, представивши різні підходи до аналізу його структури. Роботи французьких, німецьких, голландських та інших теоретиків допомогли розширити спектр питань, пов'язаних зі структурою, онтологією та параметрами тексту⁵⁰.

Основним об'єктом дослідження тексту є його різноманітність у розумінні та визначенні мовознавцями. Популярними визначеннями є: "мовленнєвий акт або ряд зв'язаних мовленнєвих актів, що здійснює індивід у

---

⁴⁸ Так само, с. 88

⁴⁹ Так само, с. 89

⁵⁰ Так само, с. 90

певній ситуації, є текстом" (Є. Косеріу) та погляд А. Греймаса, який вирішує проблему тексту з позицій породжуючої семантики⁵¹.

Текст розглядається як свідомо організований результат мовленнєвого процесу, який має завершеність та об'єктивоване вигляд. Він складається з назви, особливих одиниць (надфразових єдностей), об'єднаних різними типами зв'язків і має визначену цілеспрямованість і прагматичну установку⁵².

Текст має подвійну природу - стан спокою та руху. У стані спокою текст представлений як послідовність дискретних одиниць, а під час читання - у стані руху, що відображає його динамічні аспекти.

Мовознавці розглядають різні параметри тексту, зокрема вербальний, синтаксичний, семантичний, тематичний, фокусний та зв'язковий. Вони є важливими характеристиками тексту, які можуть бути використані для побудови його ідеальної моделі.

Також значущою є роль інтерпретаторів текстів, які допомагають зрозуміти складні або незрозумілі тексти. Ці інтерпретатори можуть бути пророками, священниками, критиками мистецтва тощо. Їхня роль полягає у тому, щоб надавати додатковий контекст і пояснювати значення текстів, що підвищує їхню правдивість і важливість у культурному контексті⁵³.

Ритуалізація текстів і складність їхньої інтерпретації також можуть бути показником їхньої значущості та правдивості. Високий рівень ритуалізації та складності інтерпретації часто свідчить про високу цінність тексту в культурі. Це може включати пророчі висловлювання, релігійні обряди або складні літературні форми, які потребують спеціального знання для їх розуміння⁵⁴.

Крім того, автори розглядають, як в різних культурних контекстах текст може змінювати свої функції. Наприклад, наукові тексти можуть мати релігійні функції, якщо вони сприймаються як істинні та важливі для певної спільноти.

---

⁵¹ Так само, с. 91

⁵² Так само, с. 92

⁵³ Так само, с. 78

⁵⁴ Так само, с. 79

Це відбувається, коли певні наукові ідеї набувають статусу догми і стають основою для культурної ідентичності⁵⁵.

Для аналізу культури важливо враховувати три рівні: загальнолінгвістичний зміст текстів, текстовий зміст і функції текстів у культурі. Це дозволяє глибше зрозуміти, як тексти взаємодіють з культурними цінностями та як вони впливають на суспільне життя. Такий підхід допомагає виявити не тільки значення текстів, але й їхню роль у формуванні культурної ідентичності та соціальних норм⁵⁶.

Загалом, підкреслюється, що для повного розуміння культури необхідно аналізувати її тексти не лише з точки зору змісту, але й з точки зору функцій, які вони виконують. Це дозволяє виявити, як тексти сприяють розвитку культурної самосвідомості, збереженню традицій та впровадженню інновацій.

У праці «Comprehension of text structures» досліджується вплив структури тексту на сприйняття і розуміння його читачами. Основний підхід авторів полягає в тому, щоб визначити, що саме розуміють під варіаціями структури тексту перед тим, як аналізувати наукову літературу з цього питання⁵⁷.

Визначення варіацій структури тексту⁵⁸:

Перед тим як розглядати літературу з впливу структури тексту, автори починають з визначення того, що вони розуміють під варіаціями в структурі тексту. Вони вказують, що такі варіації можуть включати граматичні аспекти, наприклад, використання активних та пасивних конструкцій. Наприклад, речення "The lad rode the steed to victory" і "The steed was ridden to victory by the lad" виражають те ж саме глибинне значення, але використовують різні граматичні структури.

1. Лексичні та семантичні варіації⁵⁹:

---

⁵⁵ Так само, с. 80

⁵⁶ Так само, с. 81

⁵⁷ Pearson PD and Camperell K. Guthrie JT. Comprehension of text structures. Comprehension and teaching: Research reviews 1981 Newark, Del International Reading Association

⁵⁸ Так само

⁵⁹ Так само

Автори також розрізняють варіації, які впливають на семантичну або конотативну змістову наповненість тексту. Наприклад, заміна слів "lad" на "young man" або "steed" на "horse" може викликати різницю у сприйнятті через їхні конотативні відтінки.

2. Структурні варіації на різних рівнях⁶⁰:

У праці аналізують складніші структурні варіації, такі як порядок речень у тексті або способи поєднання пропозицій у складніші структури. Наприклад, різниця між "Henry lost the quarterback job because his arm gave out" і "Because his arm gave out, Henry lost the quarterback job" демонструє, як такі структурні зміни можуть впливати на акцентуацію каузальних відносин у тексті.

3. Вплив структури тексту на сприйняття та запам'ятовування⁶¹:

Автори підкреслюють, що розуміння цих варіацій структури тексту важливе для кращого розуміння того, як читачі сприймають і запам'ятовують інформацію. Наприклад, дослідження показують, що зміни в граматичній структурі можуть впливати на швидкість сприйняття і складність розуміння тексту.

4. Мікро- та макроструктура тексту⁶²:

У праці розглядають мікроструктуру (на рівні речень та їх структурних варіацій) і макроструктуру (на рівні організації тексту в цілому). Це означає аналіз впливу структурних аспектів як на рівні окремих речень, так і на рівні організації тексту у великішій масштабі.

5. Використання наукових підходів до аналізу текстової структури⁶³:

Автори зазначають наукові підходи, такі як трансформаційна генеративна граматики та інші теоретичні моделі, щоб пояснити варіації в структурі тексту. Вони також розглядають методологічні підходи до вивчення сприйняття та запам'ятовування текстів з точки зору їхньої структури.

---

⁶⁰ Так само

⁶¹ Так само

⁶² Так само

⁶³ Так само

Звичайно, ось детальніша і більш наукова інтерпретація дослідження макроструктури текстів на прикладі двох розділів: наративів і експозиції.

6. Макроструктура 1: Наративи⁶⁴

В області досліджень наративів, основні автори, такі як Румельхарт, Стейн і Гленн, Торндайк, Мейер, Кінч та інші, вивчають вплив загальної структури наративів на сприйняття та запам'ятовування інформації. Основна ідея полягає в тому, що наратив можна розглядати як ієрархічну структуру, де ключові події та мотивації персонажів займають центральне місце (верхні позиції), а менш важливі аспекти - розташовані на нижніх рівнях ієрархії.

Згідно досліджень Румельхарта та інших, структура наративу може бути перероблена за допомогою так званих "граматик наративів", які визначають набір правил для розкладання взаємозв'язків між пропозиціями у тексті. Ці граматики дозволяють аналізувати взаємозв'язки як вертикальними (ієрархічними), так і горизонтальними (логічними) зв'язками між подіями та станами персонажів у тексті. Наприклад, структура наративу може бути подана як послідовність "СЕТТІНГ + ТІМЕ + ПЛОТ + РЕЗОЛЮЦІЯ", де кожен компонент може бути деталізованим ієрархічним розкладом, схожим на фразові структури розбору речень.

Дослідження також показали, що відхилення від канонічної структури наративу (наприклад, змішування порядку ключових подій або випадкове переставлення пропозицій) може негативно вплинути на розуміння та запам'ятовування тексту. Це підтверджується результатами досліджень, які показали, що добре структуровані наративи викликають краще запам'ятовування порівняно зі змішаними або хаотично організованими текстами.

7. Макроструктура 2: Експозиція⁶⁵

У сфері експозиційних текстів, дослідження таких авторів як Мейер, Кінч та інші зосереджуються на тому, як організація інформації на верхньому рівні

---

⁶⁴ Так само

⁶⁵ Так само

структури тексту впливає на сприйняття та запам'ятовування. Наприклад, Мейер розробила систему структури текстів, яка використовує риторичні пропозиції для встановлення взаємозв'язків між реченнями, абзацами та більшими одиницями тексту. Ці риторичні пропозиції дозволяють створювати ієрархічні відносини і підвищують рівень організації тексту порівняно з іншими моделями, такими як ті, що пропонують Кінч і Фредеріксен. Використання певних типів структур тексту (наприклад, "адверсативна" або "коваріаційна") сприяє кращому запам'ятовуванню інформації порівняно з іншими типами структур, які менше організовані або менше специфіковані.

Таким чином, дослідження макроструктури текстів показують, що знання і використання організаційної структури тексту може значно покращити сприйняття, розуміння та запам'ятовування інформації. Це особливо важливо для навчальних контекстів, де студенти можуть використовувати ці знання для ефективнішої роботи з текстами та їх аналізу.

Цей текст присвячений всебічному розгляду поняття "дискурс" у сучасній лінгвістиці. Дискурс визначається як складна єдність мовленнєвої практики та позамовних факторів, які є необхідними для адекватної інтерпретації тексту. Це поняття охоплює не лише мовлення, але й поведінку комунікантів, їхні настанови, цілі, а також умови, в яких відбувається продукування та сприйняття повідомлень⁶⁶.

У сучасній лінгвістиці поняття дискурсу трактується неоднозначно. Воно часто асоціюється з різними типами і формами мовлення, такими як монологічне, діалогічне, риторичне, іронічне, а також з характеристиками мовлення окремих осіб і груп, наприклад, особистісне, колективістське, авторитарне мовлення. Крім того, дискурс розглядається як різновид функціональних стилів мовлення, включаючи усний, писемний, науковий, художній, діловий та інші стилі⁶⁷.

---

⁶⁶ Архелюк В.В. Характерні риси лінгвістики тексту та дискурсу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: філологічна. Х. : ХГУ «НУА». Вип. 38. С. 145–146.

⁶⁷ Так само, с. 146

Дискурс описується як сукупність мовленнєво-мисленнєвих дій, пов'язаних із пізнанням, презентацією світу мовцем та осмисленням мовної картини світу адресантом (слухачем). Таким чином, дискурс є не лише процесом комунікації, але й загальною категорією міжособистісної взаємодії⁶⁸. Дискурс розглядається як "мовлення, занурене у життя", що відрізняється від тексту, який може бути абстрактною, формальною конструкцією. Дискурс, на відміну від тексту, не застосовується до давніх текстів, зв'язки яких із живим життям не відновлюються безпосередньо. Поняття тексту охоплює лише формальні конструкції, тоді як дискурс включає різні види їх актуалізації, що розглядаються з точки зору ментальних процесів та у зв'язку з екстралінгвістичними факторами⁶⁹.

Дискурс також розглядається через призму різних аспектів, зокрема мовленнєвого та комунікативного, а також через дискурсивність, яка передбачає логічно обумовлену думку та систематичне розгортання цієї думки. Дискурс регулюється певними правилами слідування, інтерпретації та породження, які контролюють комунікативний вихід мовця і забезпечують розуміння актів мовлення слухачем⁷⁰.

Структура дискурсу включає ті категорії, які виявляються у взаємозв'язках між висловлюваннями. Дискурс інтегрує семантичні, прагмасемантичні та синтактико-семантичні особливості всіх висловлювань, що до нього входять. Ця інтеграція створює цілісний динамічний референт, що відображає соціальний і особистісний контекст комунікації⁷¹.

Таким чином, дискурс є складною і систематизованою формою комунікації, яка регулюється певними правилами та нормами. Хоча природним є відхилення від цих норм, звернення до правил та аспектів дискурсу дозволяє глибше досліджувати та вивчати різні його сторони. Дискурс характеризується просторовістю, яка інтегрує семантичні, прагмасемантичні та синтактико-

---

⁶⁸ Так само, с. 146

⁶⁹ Так само, с. 146

⁷⁰ Так само, с. 146

⁷¹ Так само, с. 146

семантичні особливості всіх висловлювань. Як зазначив Ролан Барт, дискурс "проростає доверху, як зерно, але тягнеться вперед, як лінія".

У праці «Дискурс і структура дискурсу» вчені аналізують інтеграцію когнітивної лінгвістики та вивчення дискурсу, підкреслюючи, що мова функціонує як інструмент для організації, обробки та передачі інформації в рамках дискурсу, а не через окремі речення. Вказується, що на сучасному етапі вивчення дискурсу в рамках когнітивної лінгвістики є багатообіцяючим напрямком, хоча ще не повністю інтегрованим у повсякденну практику⁷².

Автори роблять припущення, що основою функціональної теорії мови є її закоріненість у дискурсі. Вони розглядають приклад з електронного новинного тексту, щоб показати, як великі обсяги висновків є необхідними для повного розуміння навіть простих фрагментів тексту. Ці висновки базуються як на світових знаннях, так і на структурних характеристиках дискурсу⁷³.

Дослідження підкреслює важливість когнітивної репрезентації та явних мовних сигналів у процесі створення зв'язності дискурсу. Автори акцентують увагу на тому, що зв'язність є ментальним феноменом: мовці створюють когерентне уявлення про дискурс, використовуючи різноманітні мовні маркери та структурні зв'язки⁷⁴.

Розглядаються різні види когерентності: референтна (як створюється безперервність через посилання на об'єкти) та реляційна (як зв'язки між подіями створюють зв'язність). Автори досліджують використання повних іменників, займенників, нульової анафори, конекторів і лексичних сигналів як маркерів когерентності.

Ознаки навчального тексту. У процесі засвоєння різних аспектів мови (лексики, граматики, стилістики, риторики) і мовлення (читання, говоріння, аудіювання, письма) навчальний текст відіграє важливу роль. На думку Литвиненко Н. П. і Квіцинської В. В., «у всіх видах мовленнєвої діяльності

---

⁷² Discourse and text structure. In Geeraertz, D. & Cuycckens, H. (Eds.), *The Oxford handbook of cognitive linguistics* (pp. 916–937). Oxford, UK: Oxford University Press.

⁷³ Так само, с. 925

⁷⁴ Так само, с.930

текст виявляє себе по-різному: у говорінні як монолог і діалог, у читанні як текст для читання і розвитку мовлення, в аудіюванні як аудіотекст, у письмі як матеріал для самовираження у формі письмової роботи»⁷⁵. Відомо, що тексти як навчальний матеріал добирають з урахуванням професійної підготовки інокомунікантів. Є базові навчальні тексти, їх розглядають з погляду інформаційно-змістовного, термінологічного та стилістичного.

За критерієм «інформаційно-змістовний аспект» навчальний аспект передбачає такі завдання: він мотивує студентів, розширює професійний та інтелектуальний розвиток. «Термінологічний аспект покликаний розвивати професійний вокабулярій студентів, знайомлячи їх із масивом лексики спеціальності. Мета стилістичного аспекту - знайомство із формулами писемного й усного мовлення наукового й офіційно-ділового стилів, провідними моделями мовлення, нормативною граматиною, тобто набором так званих засобів метакомунікації (мовленнєвих кліше, характерних для вираження власної думки, аргументування тощо), які потрібні для логічного оформлення власних висловлювань, а також сприяння виходу в активне мовлення»⁷⁶.

Мовні компотентності, які розвиває навчальний текст, стосуються розвитку читання, написання, говоріння та аудіювання. Підкреслимо, що «при доборі тексту варто враховувати ступінь вивчення мови, тому тексти, які опрацьовують студенти-початківці, суттєво відрізняються від тих, з якими працюють студенти старших курсів. Але засадничими при використанні навчальних текстів для іноземців завжди мають бути принципи доступності і зрозумілості»⁷⁷.

---

⁷⁵ Литвиненко Н. П. Квіцинська В. В. Навчальний текст як засіб формування мовностилістичної компетенції іноземних студентів// The XIII International Science Conference «Tasks and problems of science and practice», May 10 – 12, 2021, Berlin, Germany. 291 p. 126-130

⁷⁶ Там само, с 127.

⁷⁷ Там само, с 128.

Методичні поради фахівців щодо текстів: «Навчальний фаховий текст варто підбирати до кожної комунікативної теми, якій присвячене заняття. Спершу студенти слухають текст, маючи його перед собою, далі самостійно читають, а викладач пояснює нові слова і конструкції. Після цього доречно поставити короткі запитання до тексту, на підставі чого студенти мають самостійно приготувати коротку доповідь, а надалі скласти діалог, щоб відразу використати нову лексику і краще її запам'ятати. Важливо, щоб студенти самостійно могли сформулювати власні речення та прокоментувати окремі граматичні закономірності, що тематично відповідають плану заняття»⁷⁸.

Навчальний текст є основою навчально-педагогічного дискурсу, тому що його створюють з метою передачі навчальної інформації та сприяння соціокультурному розвитку⁷⁹. Для аудиторії іноземних студентів створені навчальні тексти про українських письменників формуватимуть не тільки «Текстотеку» як банк навчальних текстів, але й сприятимуть роботі з конкретними групами студентів, зокрема славістами, істориками чи культурологами.

1.3 Особливості формування мовних компетентностей іноземних студентів у навчальних текстах про представників соціогрупи (рівні B1, B2)

Рівень B1: Пороговий рівень володіння мовою⁸⁰.

Цей рівень описує навички, необхідні для успішного спілкування у повсякденних ситуаціях, а також у непередбачуваних обставинах. Він рекомендований для іноземних громадян, які планують розпочати навчання в українських університетах (за винятком факультетів доуніверситетської підготовки).

---

⁷⁸ Там само, с. 128.

⁷⁹ Ситник І. В. Навчальний текст як основа навчально-педагогічного дискурсу. In: «Філологічні науки на перехресті культур і цивілізацій: актуальні питання», К., 27-28.11.2020.

⁸⁰ Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною A1–C2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник / Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Г. Бойко. Київ: Інкос, 2020. 38 с

Навички аудіювання⁸¹:

1. Розуміння основного змісту чітких висловлювань на знайомі теми з повсякденного життя, роботи та дозвілля.
2. Виокремлення ключових моментів та деталей у радіо- та телепередачах на теми, що цікавлять.
3. Сприйняття теми, комунікативних намірів, основної думки та логіки розмови чи лекції.
4. Розуміння чіткої та послідовної мови лектора.

Типи текстів для аудіювання⁸²:

- Монологи: есе, оповідання, пісні, розмовні висловлювання, аргументовані мовлення, інструкції, розповіді, публіцистичні тексти (презентації, прогнози погоди, репортажі, інтерв'ю).
- Діалоги: короткі розмови, фрагменти полілогів, обговорення, дискусії, інтерв'ю.

Комунікативні ролі в аудіюванні:

Незнайомец, знайомий, колега, друг, член сім'ї, турист, студент, клієнт, гість, пасажир, пацієнт, співрозмовник, замовник, читач, глядач, слухач, продавець, покупець, учасник події.

Навички читання⁸³:

1. Розуміння основного змісту неадаптованих текстів описового, розповідного, науково-популярного та загальноосвітнього характеру.
2. Виокремлення деталей, фактів та зв'язків між ними.
3. Сприйняття емоцій та побажань у приватних листах.
4. Розуміння інструкцій до техніки та побутових предметів.

Пошук головної інформації в повсякденних матеріалах (листи, брошури, офіційні документи).

А) Визначення головних тез у газетних статтях.

---

⁸¹ Так само, с. 39

⁸² Так само, с. 39

⁸³ Так само, с. 39

- Б) Розуміння аргументів та узагальнень у чітко структурованих текстах.
- В) Виокремлення бажаної інформації з великих текстів.
- Г) Знаходження назв статей у бібліографії.

*Типи текстів для читання*⁸⁴:

Вивіски, оголошення, короткі тексти, газетні та журнальні статті, рекламні тексти, меню, рецепти, розклад руху транспорту, інструкції, формуляри, довідки, листівки, електронні листи, брошури, проспекти, плакати, уривки з художніх творів, ділові папери (анотації, відгуки), щоденники, мемуари.

Комунікативні ролі в читанні аналогічні до ролей в аудіюванні.

*Навички письма*⁸⁵:

1. Загальні навички:

Писати тексти на різні теми. Робити конспекти лекцій. Створювати складні речення. Писати відгуки. Писати листи та висловлювати думки на абстрактні теми. Заповнювати формуляри та бланки, а також знання правил оформлення документів. Писати записки. Описувати події. Відтворювати історії. Оформлювати листи та документи. Заадресувати конверт.

2. Типи текстів

⁸⁶:

Розповідь про себе. Опис людей, місць, предметів, подій і діяльності. Інструкції. Відгуки про книги, статті, фільми. Опис подій з власними враженнями. Тези виступу. Компліменти.

Навички говоріння⁸⁷: професійний опис тексту про усні мовленнєві навички; цей текст описує рівень усних мовленнєвих навичок людини, поділяючи їх на два типи: монологічне мовлення та діалогічне мовлення.

4.1. Загальний перелік умінь

⁸⁸:

A. Монологічне мовлення:

---

⁸⁴ Так само, с. 39

⁸⁵ Так само, с. 40

⁸⁶ Так само, с. 41

⁸⁷ Так само, с. 44

⁸⁸ Так само, с. 45

Вміння чітко й лаконічно формулювати думки; ввічливість та знання правил етикету; розвинені навички спостереження та вміння описувати побачене; вміння чітко й лаконічно описувати послідовність дій для виконання завдання; вміння давати характеристику людям, подіям, предметам, описуючи їхні особливості та якості; здатність висловлювати свої почуття та ставлення до чогось; вміння переказувати зміст прочитаного, побаченого чи почутого; вміння чітко й лаконічно формулювати свої мрії, надії та прагнення; вміння описувати події у хронологічній послідовності; вміння чітко й лаконічно формулювати думки

Б. Діалогічне мовлення⁸⁹:

Вміння знайомитися з людьми; вміння спілкуватися в незвичних ситуаціях; вміння спілкуватися в подорожі; вміння чітко й лаконічно формулювати свої думки та запити; вміння чітко й лаконічно описувати послідовність дій для виконання завдання; вміння порівнювати та зіставляти різні варіанти; вміння підтримувати розмову.

4.2. Комунікативні ролі⁹⁰:

Перелік ролей:

Незнайомиць/незнайомка; знайомий/знайома; колега, друг/подруга; член сім'ї, родич/родичка; гість/гостя; турист/туристка; студент/студентка; продавець/продавчиня, покупець/покупчиня; клієнт/клієнтка, споживач/споживачка; заявник/заявниця; пацієнт/пацієнтка; працівник/працівниця; орендар/орендарка, орендодавець/орендодавиця; співрозмовник/співрозмовниця.

Кількість опанованої лексики на рівень В1 – 3000-4000 слів.

Отже, рівень В1 описує мовленнєві навички, необхідні для успішного спілкування у повсякденних ситуаціях, а також у непередбачуваних обставинах.

---

⁸⁹ Так само, с. 45

⁹⁰ Так само, с. 45

Рівень B2: Середній рівень володіння мовою⁹¹

Особа з таким рівнем володіння мовою може розуміти⁹²:

1. Об'ємні висловлювання (до 700 слів) та лекції на знайомі теми.
2. Більшість телевізійних новин та програм про поточні події.
3. Більшість фільмів, якщо мова персонажів відповідає літературній нормі.
4. Українське мовлення на тлі інших мов у теле- та радіозаписах.
5. Погрозу, невдоволення, зауваження, виражені літературною мовою.
6. Прослухану інформацію, визначаючи тему, основну думку, суміжні питання.
7. Головну та другорядну інформацію в кожній змістовій частині повідомлення.

Типи текстів:

Монологічне мовлення:

1. Неадаптований художній текст (опис). Тексти розмовного стилю (монолог): анекдот, історія, мрія, новина, жарт, скарга, погроза, зауваження, похвала, осудження.

Діалогічне мовлення:

Художній (частково адаптований) текст з елементами діалогу: оповідання, п'єси, драми, романи, комедії, казки. Діалоги: повсякденні розмови, розлогі неофіційні та офіційні дискусії, зустрічі за інтересами, дискусії за круглим столом, обговорення новин, телефонні розмови.

Навички читання⁹³

Особа з таким рівнем володіння мовою може:

1. Розуміння⁹⁴:

Загальний зміст та деталі неадаптованих текстів у різних стилях і жанрах:

---

⁹¹ Так само, с. 45

⁹² Так само, с. 45

⁹³ Так само, с. 66

⁹⁴ Так само, с. 66

2. Типи текстів⁹⁵:

Повсякденні, інформаційні, художні.

Навички читання та письма⁹⁶

Читання⁹⁷:

Розуміння:

1. Загальний зміст та деталі неадаптованих текстів у різних стилях і жанрах:

Письмо⁹⁸:

Створення текстів:

Зрозумілі та докладні тексти на теми з кола власних інтересів (обсяг 150-200 слів) з належним послідовним плануванням та поділом на абзаци.

Прості короткі тексти на теми, не пов'язані з особистими інтересами.

Загальний огляд змісту книги, фільму, вистави чи певної події, які не виходять за межі його навчальних, професійних та особистих зацікавлень.

Доповідь, твір чи повідомлення з елементами роздуму на тему з кола зацікавлень, відповідно до складеного плану, користуючись словником вибірково, тільки для уточнення значення або написання слова.

Узагальнення інформації, отриманої із різних джерел, та відтворення її на письмі.

Приватні листи, описуючи події та враження.

Ділові листи (у т.ч. із метою висловити подяку, скаргу, претензії, прохання чи дати пояснення).

Чіткі, докладні описи на різні теми, що стосуються його / її зацікавлень.

Повідомлення з розвиненою аргументацією, наводячи докази «за» і «проти» певного погляду та пояснюючи переваги і недоліки різних варіантів.

Використання мовних засобів:

---

⁹⁵ Так само, с. 66

⁹⁶ Так само, с. 66

⁹⁷ Так само, с. 66

⁹⁸ Так само, с. 66

Організації писемного тексту: вислови переліку, уточнення, наголошування на важливості тощо.

Висловлення власної позиції (вставні слова), мовні засоби передачі додаткової чи супровідної до головної інформації (вставлені конструкції).

Навички говоріння⁹⁹. Вони поділяються на два типи:

А. Монологічне мовлення¹⁰⁰: Послідовність та чітка структура¹⁰¹. Зміст та глибина¹⁰². Виразність та емоційне забарвлення¹⁰³. Використання мовних засобів¹⁰⁴. Виправлення помилок¹⁰⁵.

Б. Діалогічне мовлення¹⁰⁶: Взаємодія та співпраця¹⁰⁷. Ініціатива та активність¹⁰⁸. Аргументація та переконання¹⁰⁹. Використання мовних засобів¹¹⁰. Виправлення помилок¹¹¹.

Отже, таке складання тестів свідчить про високий рівень комунікативної компетенції. Це означає, що людина може ефективно взаємодіяти з іншими в усіх сферах спілкування та виконувати професійну діяльність українською мовою, якщо вона має гуманітарний профіль.

Кількість опанованої лексики на рівень B2 – 5000–6000 слів.

Висновки до першого розділу

Взаємодія понять «мова» - «суспільство» як проблема соціолінгвістики відображає складні взаємовідносини між мовою та соціумом. Мова виступає не лише засобом комунікації, але й важливим соціальним інструментом, який формує національну ідентичність, відображає культурні та історичні зміни.

---

⁹⁹ Так само, с. 66

¹⁰⁰ Так само, с. 66

¹⁰¹ Так само, с. 66

¹⁰² Так само, с. 66

¹⁰³ Так само, с. 66

¹⁰⁴ Так само, с. 66

¹⁰⁵ Так само, с. 67

¹⁰⁶ Так само, с. 67

¹⁰⁷ Так само, с. 67

¹⁰⁸ Так само, с. 67

¹⁰⁹ Так само, с. 67

¹¹⁰ Так само, с. 67

¹¹¹ Так само, с. 68

Проблеми соціолінгвістики зосереджуються на вивченні цих взаємозв'язків, аналізуючи, як мова адаптується під впливом соціальних процесів і як суспільство впливає на розвиток мови.

Текст як категорія лінгвістики є центральною одиницею аналізу в лінгвістичних дослідженнях. Навчальні тексти, будучи багаторівневими структурами, дозволяють дослідникам аналізувати як семантичні, так і синтаксичні аспекти. Вони відображають культурний, соціальний і мовний контексти, в яких функціонують. Категорія тексту охоплює дослідження когезії, когерентності, структурної організації та прагматичних аспектів.

Формування мовних компетентностей у навчальних текстах для рівня B1-B2 передбачає розвиток мовленнєвих навичок, необхідних для ефективної комунікації на середньому рівні. Дидактичні тексти спрямовані на збалансоване формування компетенцій в аудіюванні, читанні, письмі та говорінні, що відповідає вимогам рівнів B1-B2. Навчальні матеріали орієнтовані на розвиток граматики, лексики та мовленнєвих стратегій, що забезпечують інтегроване оволодіння мовою.

РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРЕДСТАВНИКІВ СОЦІОГРУПИ «УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ»: ЯК ВИВЧАТИ З МЕТОЮ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ ПРО ГРУПУ

2.1. Визначення та класифікація соціогруп

Термін "соціогрупа" позначає соціальну спільноту людей, об'єднаних певними спільними характеристиками, такими як професія, вік, стать, регіональне походження, освіта або соціальний статус. Кожна соціогрупа має свої мовленнєві особливості, які відображають її ідентичність та культурні цінності. Мовлення членів різних соціальних груп може варіюватися за лексикою, граматику, вимовою та стилістикою, створюючи унікальні мовленнєві моделі¹¹².

Соціогрупи в лінгвістиці розуміються як сукупності індивідів, що мають спільні ознаки та поділяють загальноприйняті мовні норми та правила, характерні для цієї групи. Мовлення кожної соціальної групи формується під впливом різних соціальних факторів, таких як освіта, рівень професійної діяльності, культурне середовище, регіональні особливості та інші¹¹³.

Класифікація соціогруп¹¹⁴. Соціогрупи можна класифікувати на реальні та номінальні. Реальні соціогрупи відображають реальність суспільства і їх зв'язки, натомість номінальні соціогрупи не показують цього. Також, можна виділити відкриті та закриті соціогрупи. До першої відносяться групи, які не висувають до індивіда ніяких заборон, тобто, є вільний доступ до цієї групи. Натомість, до другої соціогрупи висуваються певні заборони на вступ.

---

¹¹² Bourdieu Pierre. "What makes a social class? On the theoretical and practical existence of groups." *Berkeley journal of sociology* 32 (1987): 1-17.

¹¹³ Гречко О. С. Соціальні групи: дефініція, взаємодія. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Сер.: Державне управління, 2014, 15, В.: 291, с. 52-62.

¹¹⁴ Кузьменко Т. М. Сутнісні характеристики та класифікація соціальних груп: референтна група: види та функції / Т. М. Кузьменко // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2013, вип. 18, с. 64-77. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2013_18_10.

Вікові соціогрупи: діти, підлітки, молодь, дорослі, люди похилого віку. Кожна вікова група використовує різні мовленнєві стратегії та має свої характерні риси у використанні лексики, граматики та інтонації ¹¹⁵.

Професійні соціогрупи: медики, юристи, освітяни, програмісти, журналісти та ін. У межах кожної професійної групи формується особлива термінологія та мовні кліше, що сприяють професійному спілкуванню ¹¹⁶.

Отже, соціогрупи відіграють ключову роль у формуванні мовних особливостей індивідів, що вивчається у соціолінгвістиці з метою розуміння взаємозв'язку між соціальними структурами та мовленням.

Соціогрупи класифікуються за різними критеріями, які визначають їхню специфіку в мовленнєвій поведінці. Основними критеріями поділу є вік, професія, регіон проживання. Кожна з цих груп має свої характерні мовні особливості, які можна простежити у виборі лексики, стилі та мовленнєвих стратегіях.

1. Вікові соціогрупи ¹¹⁷.

Мовлення людей різного віку суттєво відрізняється через різницю в досвіді, психологічних особливостях і культурних орієнтирах.

- Діти: Їхнє мовлення характеризується незавершеним розвитком лексики та граматики, наявністю простих речень, частими помилками у вимові та побудові висловлювань.

- Підлітки: Використовують сленг, нові форми звертання, експериментують з мовою, часто запозичують слова з інших мов. Їхня мова відображає спроби самовираження та відокремлення від світу дорослих.

---

¹¹⁵ Цар І. Співвідношення понять рідна мова та мова повсякденного спілкування за близькоспорідненого білінгвізму (на прикладі молодіжного середовища м. Києва). Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах, 2018, Т. 37, с. 95-100.

¹¹⁶ Теличко В. Різні підходи до визначення професійного спілкування. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Філологічні науки, 2010, 89 (5), с. 330-333.

¹¹⁷ Цар І. Співвідношення понять рідна мова та мова повсякденного спілкування за близькоспорідненого білінгвізму (на прикладі молодіжного середовища м. Києва). Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах, 2018, Т. 37, с. 95-100.

- Молодь: Лексика молоді багата на нові вирази, модні слова, інтернет-жаргон. Вони часто послуговуються мовними інноваціями, швидко адаптують нові слова й фрази.
- Дорослі: Використовують більш формальні мовленнєві структури, багатшу лексику, складні граматичні конструкції. Мова стає більш усталеною та стабільною.
- Люди похилого віку: Характеризуються консервативністю у виборі лексики та стилю мовлення, надають перевагу традиційним висловам і часто використовують діалекти або застарілі слова.

2. Професійні соціогрупи ¹¹⁸.

Професійні групи формують особливі мовні традиції, пов'язані з їхньою фаховою діяльністю.

- Медики: Використовують професійну термінологію, специфічні скорочення, латинські терміни. Їхнє мовлення має багато технічних слів, зрозумілих лише фахівцям.
- Юристи: Мова юристів є формальною, містить багато правових термінів, складних синтаксичних конструкцій, нормативних посилань. Їхнє мовлення часто виглядає доволі офіційним і точним.
- Освітняни: Використовують педагогічну термінологію, особливий стиль комунікації з учнями. Мовлення варіюється від формального в професійному контексті до більш простого в комунікації з учнями.
- Програмісти: Часто використовують технічний сленг, англіцизми, специфічні терміни, пов'язані з програмуванням і технічними аспектами роботи з комп'ютером.
- Журналісти: Характеризуються використанням стислої, чіткої мови, багатої на терміни з різних галузей, вживають публіцистичний стиль, який залежить від жанру та медіаформату.

---

¹¹⁸ Теличко В. Різні підходи до визначення професійного спілкування. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Філологічні науки, 2010, 89 (5), с. 330-333.

3. Регіональні соціогрупи ¹¹⁹.

Регіональні групи формують мовлення на основі діалектів, говірок і місцевих особливостей мови.

- Сільське населення: Їхня мова зберігає більше регіональних діалектизмів, фонетичних особливостей, а також традиційних висловів. Мовлення часто має локальні відмінності у вимові та вживанні слів.

- Регіональні групи: Мовлення жителів різних регіонів України може значно відрізнятися за лексичними, фонетичними та граматичними особливостями. Наприклад, західноукраїнські діалекти суттєво відрізняються від східноукраїнських за своїми лінгвістичними рисами.

Таким чином, різновиди соціогруп і їхні мовленнєві особливості формують мовну картину суспільства, відображаючи багатство та різноманіття соціальних зв'язків через мову.

2.2. Ознаки мовлення, притаманні соціогрупам: показники

Ознаки мовлення різних соціогруп відображають специфіку соціального середовища, в якому людина перебуває, і включають різні мовні рівні: лексику, граматику, фонетику та стиль¹²⁰. Кожна соціальна група формує свій власний мовленнєвий репертуар, що впливає на те, як її члени спілкуються.

1. Лексичні ознаки

- Специфічні терміни: У професійних соціогрупах (медики, юристи, програмісти) активно використовуються терміни та жаргон, характерний для їхньої діяльності. Наприклад, медики використовують латинські терміни, юристи – правові норми, програмісти – технічну лексику.¹²¹

---

¹¹⁹ Колоїз Ж. В; Остороушко О. А. Студентська наукова робота з української мови: навчальний посібник для студентів факультету української філології. 2016, с. 164.

¹²⁰ Білоус М. Чарівні слова / М. Білоус // Урок української, 2002, №10, с. 36–38

Вознюк Г. Майстерність письменницької критики / Г. Вознюк // Радянське літературознавство, 1983, № 7, с. 53.

¹²¹ Теличко В. Різні підходи до визначення професійного спілкування. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Філологічні науки, 2010, 89 (5), с. 330-333.

- Сленг і неформальні вирази: Вікові групи, такі як підлітки чи молодь, часто використовують сленгові вирази, що є невід'ємною частиною їхньої соціальної ідентичності. Молодіжна мова постійно змінюється, включаючи нові запозичення з інтернет-культури та медіа.¹²²

- Діалектизми: У регіональних соціогрупах мовлення містить багато діалектних слів, які відображають географічні особливості. Наприклад, у сільських районах зберігаються діалектизми, які рідко вживаються в містах.¹²³

2. Граматичні ознаки

- Синтаксична складність: Представники освічених або професійних соціогруп (вчені, юристи) використовують складніші синтаксичні конструкції. Наприклад, у наукових текстах або юридичних документах переважають довгі, складнопідрядні речення.¹²⁴

- Скорочення та спрощення: У мовленні робітничих або неформальних груп (підлітки, робітники) часто зустрічаються скорочення та спрощення граматичних конструкцій. Наприклад, у розмовній мові вони можуть уникати складних граматичних структур або спрощувати їх для зручності.¹²⁵

- Мовні кліше: У мовленні професійних груп часто використовуються стандартні фрази та кліше, які допомагають швидко та ефективно передавати інформацію в рамках професійного контексту.¹²⁶

3. Стилiстичні ознаки

- Формальність або неформальність: У мовленні соціальних груп формальність варіюється залежно від контексту та соціального статусу. Професійні групи використовують більш формальне мовлення (офіційна

---

¹²² Донцова О. Сленг субкультури аніме. Редакційна колегія, 2017, с. 249-251

¹²³ Колоїз Ж. В; Остороушко О. А. Студентська наукова робота з української мови: навчальний посібник для студентів факультету української філології. 2016, с. 164.

¹²⁴ Теличко В. Різні підходи до визначення професійного спілкування. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Філологічні науки, 2010, 89 (5), с. 330-333.

¹²⁵ Бибик С. П. Стилiвова розмовна норма та розмовна лексика. Культура слова, 2011, с. 59-65

¹²⁶ Вишнеvsька Н. Ю. Кліше як мовна одиниця: проблеми кліше в мовознавстві. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія: Філологічні науки, 2013, В. 3, с. 33-36.

документація, ділові зустрічі), тоді як у неформальних групах (друзі, сім'я) переважають неформальні вислови.¹²⁷

Таким чином, ознаки мовлення різних соціогруп є комплексними і відображають специфіку соціальних, культурних і професійних контекстів, у яких відбувається комунікація. Кожна група має свій набір лексичних, граматичних, фонетичних та стилістичних особливостей, що дозволяє їй ідентифікувати себе через мову.

Соціальні групи (соціогрупи) — це сукупності індивідів, які об'єднані спільними соціальними характеристиками, інтересами або позиціями¹²⁸. У мовознавстві їхнє вивчення зосереджується на тому, як належність до певної соціальної групи впливає на мовні практики, стиль мовлення та лінгвістичні уподобання. Існує кілька теоретичних підходів до опису соціогруп, які пропонують різні моделі для розуміння взаємодії мови та соціальних чинників.

Теоретичні підходи до вивчення соціогруп у мовознавстві:

1. Соціолінгвістичний підхід

Соціолінгвістика досліджує, як соціальні чинники — такі як клас, освіта, стать, вік або етнічність — впливають на мовлення та комунікативну поведінку людей. Піонером соціолінгвістичного підходу є Вільям Лабов, який підкреслював, що мовні варіації можуть бути маркером соціального статусу та належності до певної соціальної групи¹²⁹.

- Приклад: Вивчення різниць у вимові між представниками різних соціальних класів у Нью-Йорку (дослідження Лабова). Виявлено, що вимова фонеми "r" у словах, таких як "car" або "floor", залежала від соціального класу: середній клас був схильний чітко вимовляти "r", тоді як представники нижчих класів менш чітко вимовляли цей звук.

---

¹²⁷ Підгорецька І. Ю. Роль лінгвокультурного складника в процесі міжкультурної комунікації. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки, 2019, Т.1, с. 289–295.

¹²⁸ Кузьменко Т. М. Сутнісні характеристики та класифікація соціальних груп: референтна група: види та функції / Т. М. Кузьменко // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2013, вип. 18, с. 64-77. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2013_18_10.

¹²⁹Самойленко Д. Феномен мовної ідентичності особистості як предмет соціально-філософської рефлексії. Humanities Studies, 2021, 9 (86), с. 46-52.

2. Теорія мовної варіації (William Labov) ¹³⁰

Ця теорія стверджує, що мова постійно змінюється, і ці зміни можна простежити через мовні варіації, які часто є соціально детермінованими. Лабов наголошував на тому, що варіації в мові можуть бути індикаторами соціальної приналежності.

- Приклад: У дослідженні в Марте-Віньярді, Лабов досліджував, як соціальний статус і бажання соціальної мобільності впливають на мовне використання. Він виявив, що молодші представники спільноти свідомо використовували мовні варіанти, які асоціювалися з престижними групами, щоб просунути соціально.

3. Теорія мовних кодів (Basil Bernstein) ¹³¹

Базил Бернстайн розробив концепцію обмеженого та розширеного мовних кодів, які використовуються різними соціальними групами. Обмежений код характерний для менш освічених або робітничих класів, де мовлення має менш структурований характер і обмежене використання складних синтаксичних конструкцій. Розширений код, навпаки, використовує складні синтаксичні структури та лексичне багатство, і характерний для освічених верств населення.

- Приклад: Бернстайн аналізував мовлення дітей різних соціальних груп у шкільному середовищі. Він зауважив, що діти з робітничих сімей зазвичай використовували обмежений мовний код із менш складними фразами, тоді як діти з середнього класу демонстрували розширений код, використовуючи складні граматичні структури та лексичні вирази.

4. Етнолінгвістичний підхід ¹³²

Цей підхід вивчає, як етнічна ідентичність впливає на мовні практики соціальних груп. Кожна етнічна група використовує мову як засіб вираження

---

¹³⁰ MILROY James. William Labov, Principles of linguistic change. Volume I: Internal factors (Language in Society 20). Oxford: Blackwell, 1994. Pp. xix+ 641. *Journal of Linguistics*, 1995, 31.2: 435-439.

¹³¹ Class, Codes and Control : in 4 vol. London : Routledge, 2003–2009.

¹³² Suvorova V. African American Vernacular English : bachelor's paper : 035 Philology / Suvorova Vladyslava. - Kyiv, 2021. - 57 с.

своєї культури, традицій та ідентичності, і в кожній групі можуть існувати свої мовні особливості та діалекти.

- Приклад: Дослідження афроамериканської англійської (African American Vernacular English, AAVE) у США показує, як цей варіант англійської виконує роль не лише комунікативного інструмента, але й культурного маркера, який підкреслює етнічну ідентичність та соціальну належність.

5. Підхідз площини гендерної лінгвістики¹³³

Гендерна лінгвістика досліджує, як гендер (стать) впливає на мовлення. Дослідники цієї галузі вивчають, як чоловіки та жінки використовують мову по-різному залежно від соціокультурних факторів, і як ці відмінності можуть бути пов'язані з гендерними стереотипами та соціальними ролями.

- Приклад: Роботи Робіна Лейкоффа (Robin Lakoff), яка стверджувала, що жінки часто використовують м'якші форми мови, ввічливіші вирази та частіше задають питання, аніж чоловіки. Це пояснюється соціальними очікуваннями від жінок у різних культурах.

6. Психолінгвістичний підхід¹³⁴

Цей підхід вивчає, як соціальні групи впливають на мовлення на основі психологічних факторів, таких як самоідентифікація, належність до групи та когнітивні установки. Мова тут розглядається як спосіб підкріплення соціальної ідентичності через мовну поведінку.

- Приклад: Дослідження того, як молодь використовує специфічні сленгові вирази, щоб позначити свою належність до певної соціальної групи. Використання сленгу може підкреслювати їхню приналежність до субкультури або протиставляти себе старшому поколінню.

---

¹³³ Журенко Я. В. Тенденції розвитку сучасної гендерної лінгвістики: ціннісні аспекти. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2021, Т. 47, с. 80-82.

¹³⁴ Донцова О. Сленг субкультури аніме. Редакційна колегія, 2017, с. 249-251

Різні підходи до вивчення соціогруп у мовознавстві акцентують увагу на тому, що мова є не лише засобом комунікації, але й відображенням соціальних відносин, ідентичності та культурних норм. Належність до певної соціальної групи впливає на мовні практики та стиль спілкування, і це можна простежити через лінгвістичні відмінності між класами, етносами, віковими групами та навіть між чоловіками та жінками.

2.3. Листи як джерела інформації про представників соціогрупи «українські письменники»

Вплив соціогрупової належності на стиль і зміст листів письменників є важливим аспектом, який допомагає краще зрозуміти їхні погляди, мотивації та вибір тем для обговорення. Соціальне становище, професійні кола та інтелектуальні середовища, у яких письменники діяли, суттєво впливали на їхній стиль письма, тон листів та їхній зміст. Розглянемо детальніше, як це проявлялося в листуванні кількох видатних українських письменників.

1. Леся Українка – Листи інтелектуалки та громадської діячки¹³⁵

- Соціальне коло: Леся Українка належала до вищих інтелектуальних кіл, була дочкою відомої письменниці Олени Пчілки. Її коло спілкування складало інтелігенти, митці та громадські діячі.

- Вплив на стиль і зміст: Її листи відзначаються високим рівнем інтелектуальної наповненості та багатою лексикою. Леся Українка часто обговорювала філософські, політичні та культурні питання, такі як боротьба за національну свободу та права жінок. У листах до своїх сучасників вона часто зверталася до інтелектуальних тем, використовуючи академічний та рефлексивний стиль письма.

- Приклад: Її листи до Ольги Кобилянської були наповнені дискусіями про права жінок, рівність, а також високоестетичні та літературні роздуми¹³⁶.

---

¹³⁵ Красовська О. Мовні параметри епістолярію Лесі Українки : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / О. М. Красовська. К., 2010, с. 20.

¹³⁶ Подиряко О. П. Листи Лесі Українки до Ольги Кобилянської: до проблеми осмислення особистості адресантки, 2012, с. 111-115

2. Іван Франко – Листи політичного та наукового характеру¹³⁷

- Соціальне коло: Франко належав до середовища української та європейської інтелігенції, мав зв'язки з політиками, літературознавцями та науковцями. Він був активним учасником національно-політичного руху, що відображалось в його листуванні.

- Вплив на стиль і зміст: Його листи часто мали політичний та науковий характер. Він обговорював питання національної ідентичності, культурного розвитку та соціальної справедливості. Стиль Франка був прямолінійним, аналітичним, але водночас багатим на емоційні звернення до читачів.

- Приклад: Листи до Михайла Драгоманова мали глибокий політичний підтекст, у яких обговорювалися ідеї соціалізму, проблеми політичної незалежності України та національного визволення¹³⁸.

3. Ольга Кобилянська – Листи емансипованої жінки

- Соціальне коло: Ольга Кобилянська належала до прогресивних кіл української інтелігенції, де обговорювалися питання фемінізму, прав жінок та культурного розвитку¹³⁹.

- Вплив на стиль і зміст: Її листи до колег та друзів, зокрема до Лесі Українки, відзначаються інтенсивними дискусіями про становище жінок у суспільстві, важливість освіти для жінок, їхні права та можливості. Стиль листів – вишуканий, емоційний, з чіткими соціальними акцентами.

- Приклад: Листи до Наталії Лесі Українки містять феміністські роздуми, де Кобилянська підкреслювала необхідність емансипації жінок та їхній вихід з-під патріархального контролю¹⁴⁰.

4. Євген Чикаленко – Листи мецената і громадського діяча¹⁴¹

---

¹³⁷ Костяш І. Жанр епістолярію у творчому доробку Івана Франка. Вісник Львівського університету. Серія філологічна, 2015, В. 62, с. 184-190.

¹³⁸ Так само, с. 186-188

¹³⁹ Баран Є. Леся Українка і Ольга Кобилянська: діалог культур (на матеріалі епістолярію письменниць). 2007, с. 284-292

¹⁴⁰ Так само, с. 285-288.

¹⁴¹ Старовеитенко І. Листи Євгена Чикаленка як джерело просопографічної інформації про автора. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики, 2005, Т.12, с. 232-254.

- Соціальне коло: Євген Чикаленко був частиною української інтелігенції та заможних громадських діячів, які фінансово підтримували культурні проєкти.

- Вплив на стиль і зміст: Листи Чикаленка часто мали практичний, організаційний характер. Він писав про фінансування українських газет і видань, підтримку літературних проєктів та розвиток української мови. Його стиль був діловий, стриманий і водночас оптимістичний.

- Приклад: Листи до Михайла Грушевського та Івана Франка містили обговорення фінансування культурних ініціатив, питання меценатства та розвитку української культури в умовах бездержавності¹⁴².

5. Андрей Шептицький – Листи духовного лідера

- Соціальне коло: Митрополит Андрей Шептицький був духовним лідером українського народу, спілкувався з політичними, культурними діячами та представниками духовенства.

- Вплив на стиль і зміст: Листи Шептицького мали духовний, моральний та етичний зміст. Вони часто були адресовані до українського народу з метою збереження віри, духовних цінностей і єдності нації. Стиль його письма був релігійний, натхненний і повчальний¹⁴³.

- Приклад: У листах до духовенства Шептицький підкреслював важливість морального виховання, служіння громаді та дотримання релігійних традицій.

Соціоґрупова належність значно впливала на стиль і зміст листів українських письменників. Інтелектуали, які оберталися у колі культурних, політичних та наукових діячів, обирали аналітичний та філософський стиль письма¹⁴⁴. Письменники, залучені до національно-визвольних рухів або феміністичних ініціатив, писали про боротьбу, рівність та соціальну

---

¹⁴² Коник О. Євген Чикаленко–Михайлу Грушевському про гроші, Академічний дім у Львові та українську національну справу. *Scriptorium nostrum*, 2014, Т.1, с. 40-50.

¹⁴³ Гучко Г. Андрей Шептицький як меценат української культури. *Журнал* № 8, 2015.

¹⁴⁴ Вознюк Г. Майстерність письменницької критики / Г. Вознюк // *Радянське літературознавство*, 1983, № 7, с. 53.

справедливість. Листи митців, меценатів і духовенства були насичені організаційними та моральними питаннями, що відображало їхнє соціальне та професійне середовище.

Висновки до другого розділу

Поняття соціогруп у лінгвістиці охоплює сукупність людей, об'єднаних спільними соціальними ознаками, які впливають на їхнє мовлення. Соціогрупи формуються на основі спільних інтересів, професії, віку, регіону проживання, гендеру та інших чинників. Мовознавці досліджують, як ці групи формують власні мовні норми, використовуючи характерні мовні конструкції, лексику та стиль.

Класифікація соціогруп включає кілька ключових різновидів: вікові (мовлення молоді та старшого покоління), професійні (специфічні професійні терміни), регіональні (діалектні особливості), гендерні (стилістичні та лексичні відмінності в мовленні чоловіків і жінок). Кожна з цих груп характеризується своїми лінгвістичними ознаками та моделями комунікації.

Ознаки мовлення різних соціогруп відображаються в унікальному використанні лексики, стилю та граматичних конструкцій. Наприклад, професійні соціогрупи використовують термінологію, яка є зрозумілою лише в їхньому середовищі, а вікові групи можуть відрізнитися вживанням сучасної або архаїчної лексики.

Опис соціогруп мовознавцями ґрунтується на кількох теоретичних підходах, зокрема соціолінгвістичних і антрополінгвістичних методах дослідження. Теоретики, такі як Вільям Лабов та Базил Бернстайн, аналізували мовні варіації в межах соціогруп, демонструючи, як мова є відображенням соціальної структури.

Вплив соціогрупової належності на стиль і зміст листів письменників виражається через особливості їхнього мовного стилю та тематику. Письменники, належні до певної соціальної групи, часто використовують

специфічну лексику, синтаксис і стилістику, що відображають особливості їхнього соціального контексту.

РОЗДІЛ ІІІ. ТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТЕКСТІВ ПРО УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ: МЕТОДОЛОГІЯ, ПРИКЛАДИ

3.1 Тематичний аналіз листів: методи та підходи

Тематичний аналіз листів: методи та підходи — це комплекс дослідницьких технік, що дозволяють виявляти основні теми, ідеї та концепції в письмових текстах, зокрема в листах¹⁴⁵. Листи, як особливий жанр комунікації, часто відображають особисті переживання, суспільні реалії, культурний контекст, а також індивідуальні мовленнєві особливості авторів¹⁴⁶. Тематичний аналіз листів передбачає дослідження їх змісту для виявлення повторюваних тем, соціальних проблем та культурних контекстів.

Основні методи та підходи тематичного аналізу листів¹⁴⁷

1. Квалітативний (якісний) аналіз¹⁴⁸

Це один із найбільш поширених підходів до аналізу текстів, включаючи листи. Він зосереджений на глибокому розумінні змісту тексту та вивченні значень, які стоять за словами.

Процес:

- Читання листів з метою виявлення загальних тем і повторюваних мотивів.
- Кодування даних, тобто виділення ключових слів або фраз, які часто повторюються або підкреслюють певні аспекти.

---

¹⁴⁵ Галич О. А. Термінологія сучасної документалістики. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2006, В: 26, с. 47-49.

¹⁴⁶ Так само, с. 48

¹⁴⁷ Ветрова Е. С. Семантика і функціонально-комунікативний аспект етикетних одиниць в епістолярній спадщині українських письменників ХІХ ст. [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.01 - українська мова / Ветрова Ельвіра Сабірівна ; Донецький нац. ун-т. – Д., 2004, с. 20.

¹⁴⁸ Іванов О. В. Класичний контент-аналіз та аналіз тексту: термінологічні та методологічні відмінності // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2013, № 1045, Вип.: 30, с. 69-74. - Режим доступу - http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKkISD_2013_1045_30_13.

- Створення тематичних категорій на основі цих ключових слів, таких як особисті переживання, соціальні проблеми, культурні та історичні контексти.

Приклад: У листах Лесі Українки можна виділити такі теми, як боротьба за права жінок, патріотизм, питання національної ідентичності, що повторюються в її кореспонденції з Ольгою Кобилянською¹⁴⁹.

2. Квантитативний (кількісний) аналіз ¹⁵⁰

Цей підхід використовує статистичні методи для підрахунку частоти вживання певних слів або тем у листах. Він допомагає виявити найбільш значущі теми в текстах на основі їх кількісного поширення.

Процес:

- Збір текстових даних з листів.
- Підрахунок частоти вживання певних ключових слів або тематичних одиниць.
- Статистичний аналіз для виявлення основних тем або лексичних моделей.

Приклад: Аналіз частоти вживання слів "Україна", "незалежність", "свобода" у листах Івана Франка може свідчити про його національно-патріотичні настрої¹⁵¹.

3. Контент-аналіз ¹⁵²

Контент-аналіз є методом, що поєднує елементи якісного і кількісного аналізу. Він використовується для систематичного, об'єктивного та кількісного

---

¹⁴⁹ Красовська О. Мовні параметри епістолярію Лесі Українки : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / О. М. Красовська. К., 2010, с. 20.

¹⁵⁰ Іванов О. В. Класичний контент-аналіз та аналіз тексту: термінологічні та методологічні відмінності // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2013, № 1045, Вип.: 30, с. 69-74. - Режим доступу - http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhISD_2013_1045_30_13.

¹⁵¹ Костяш І. Жанр епістолярію у творчому доробку Івана Франка. Вісник Львівського університету. Серія філологічна, 2015, В. 62, с. 184-190.

¹⁵² Іванов О. В. Класичний контент-аналіз та аналіз тексту: термінологічні та методологічні відмінності // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2013, № 1045, Вип.: 30, с. 69-74. - Режим доступу - http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhISD_2013_1045_30_13.

опису змісту тексту, що дозволяє вивчити теми, ідеї та поняття, які стоять за конкретними словами та фразами.

Процес:

- Вибір категорій аналізу (тем) відповідно до дослідницьких питань.
- Класифікація тексту за певними категоріями (наприклад, "сім'я", "політика", "література").
- Підрахунок і порівняння вживання цих категорій у листах різних авторів або в різні періоди.

Приклад: Контент-аналіз листів Андрея Шептицького може допомогти виявити, як змінювалися його погляди на релігійні та політичні питання у контексті національних рухів.

4. Наративний аналіз ¹⁵³

Наративний аналіз фокусується на вивченні структури і форми тексту, а також на тому, як автори формують наративи (оповіді) у своїх листах. Він аналізує, як розповідь структурується, як відбувається взаємодія з адресатом та які смисли закладені в історіях, що розповідаються.

Процес: ¹⁵⁴

- Вивчення структури тексту, включаючи початок, кульмінацію та розв'язку.
- Аналіз того, як автор організовує події, що описуються, та які теми він підкреслює у своїй розповіді.
- Вивчення того, як автори використовують різні форми розповіді для передачі своїх думок або переживань.

Приклад: Листи Ольги Кобилянської часто містять наративи про боротьбу жінок за рівність і свободу, де авторка використовує художні образи для вираження своїх ідей¹⁵⁵.

---

¹⁵³ Нестерук С., Синевич Б. Наративний аналіз як інтерпретація розповіді: методичний коментар. Інноватика у вихованні, 2024, 2.19, с.143-152.

¹⁵⁴ Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України: Навч. посіб. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2004, с. 275.

¹⁵⁵ Баран Є. Леся Українка і Ольга Кобилянська: діалог культур (на матеріалі епістолярію письменниць). 2007, с. 284-292

5. Критичний дискурс-аналіз ¹⁵⁶

Цей метод фокусується на вивченні того, як мова використовується для вираження влади, ідеології та суспільних норм. Він аналізує не тільки зміст листів, але й те, як за допомогою мови конструюються соціальні реалії.

Процес:

- Аналіз контексту, в якому написані листи, щоб зрозуміти соціальні і політичні обставини.
- Вивчення того, як автори використовують мову для вираження своїх поглядів або впливу на суспільну думку.
- Визначення прихованих смислів або ідеологічних установок, які можуть бути не очевидні на перший погляд.

Приклад: Листи Івана Франка до політичних діячів можуть бути проаналізовані з точки зору того, як він за допомогою мови намагався впливати на суспільні ідеї щодо національної боротьби та незалежності України¹⁵⁷.

Тематика листів Василя Стуса, особливо з часів його ув'язнення, насичені темами свободи, боротьби за національну ідентичність та особистої гідності. Стус пише про силу духу, любов до України та непохитність у боротьбі за права людини.

- Методи аналізу:
  - Контент-аналіз показує домінуючі теми: боротьба, патріотизм, духовна стійкість.
  - Дискурс-аналіз виявляє опозицію до радянської репресивної системи і відображає націоналістичний дискурс.

Тематика листів Пантелеймона Куліша відображають його зацікавленість історією України, мовними питаннями та культурною

---

¹⁵⁶ Януш О. Б. Критичний дискурс-аналіз як теорія і метод. Проблеми семантики слова, речення та тексту, 2010, В. 24, с. 317-323.

¹⁵⁷ Нагорна О. О. Стилiстичнi ресурси в епiстолярiї Iвана Франка. 2019, с. 41-46

ідентичністю. Він активно обговорював питання реформування української мови і літератури, намагаючись віднайти для України власний шлях розвитку.

- Методи аналізу:

- Інтертекстуальний аналіз допомагає виявити, як П. Куліш звертається до інших літературних традицій та постійно полемізує з культурними діячами.

- Біографічний підхід демонструє, як особисті невдачі впливали на його літературну та громадську діяльність.

Тематика листів Григорія Сковороди насичені філософськими роздумами про сенс життя, щастя, духовну свободу і самопізнання. Його епістолярна спадщина відображає поєднання християнських ідей з античними філософськими традиціями.

- Методи аналізу:

- Семантичний аналіз дозволяє виявити глибокі метафори та алегорії, які Сковорода використовував для вираження своїх ідей.

- Наративний аналіз розкриває його стиль життя як "мандрівного філософа" і пошук внутрішнього гармонійного світу.

Листи Марка Вовчка підкреслюють теми жіночого визволення, національної свідомості та соціальної несправедливості. Вона часто зверталася до тем боротьби за права жінок і селян.

- Методи аналізу:

- Дискурс-аналіз дозволяє зрозуміти, як вона конструювала образи жінок та селян у своїх творах і листах, деякі з яких мають соціально-критичний характер.

- Історичний підхід допомагає пов'язати її творчість з загальноєвропейським рухом за права жінок і селян.

Листи Володимира Винниченка відображають його політичні погляди та пошуки оптимальної моделі суспільного устрою. Він часто порушує теми соціалізму, національної революції та особистої відповідальності за майбутнє України.

- **Методи аналізу:**

- Дискурс-аналіз дозволяє дослідити його революційні ідеї, що вплинули на українську політику.

- Біографічний підхід розкриває його внутрішні конфлікти між літературною та політичною діяльністю.

Листи Михайла Коцюбинського багаті на емоційні відтінки, відображаючи його особисті почуття, любов до природи та захоплення подорожами. Він часто розмірковує про культурну ситуацію в Україні та роль мистецтва¹⁵⁸.

- **Методи аналізу:**

- Наративний аналіз показує, як подорожі впливали на його творчість.

- Семантичний аналіз виявляє емоційне забарвлення його листів, які насичені символізмом природи.

У листах Олександра Довженка відображають його думки про кінематограф, мистецтво, політичні події та особисті переживання. Він глибоко переймався долею української культури в умовах радянської системи.

- **Методи аналізу:**

- Дискурс-аналіз допомагає зрозуміти, як у його листах проявляється внутрішній конфлікт між творчою свободою і вимогами режиму.

- Біографічний підхід виявляє вплив особистих трагедій на його роботу.

Тематика листів Остапа Вишні часто містять сатиричні нотки та дотепні роздуми про політичні та соціальні реалії тогочасної України.

- **Методи аналізу:**

- Контент-аналіз виявляє повторювані теми: соціальна критика, гумор, життя звичайної людини.

---

¹⁵⁸ Коцюбинська М. "Зафіксоване й нетлінне". Роздуми про епістолярну творчість / Михайлина Коцюбинська. К., 2001, с. 5.

- Наративний аналіз підкреслює його унікальний стиль, що поєднує серйозне і комічне.

Листи Ліни Костенко наповнені філософськими роздумами про суспільство, мораль, історію та мистецтво. Вона активно виступає проти будь-яких форм тиранії та насилля.

- Методи аналізу:

- Семантичний аналіз виявляє глибину її думок та критичне ставлення до суспільних реалій.

- Біографічний підхід дозволяє простежити, як особисті переживання впливали на її поетичні та публіцистичні твори.

Листи Олександра Олеся відображають його тугу за батьківщиною та глибокі патріотичні почуття. Він часто порушував теми національної боротьби і еміграції.

- Методи аналізу:

- Дискурс-аналіз виявляє елементи національної ідеології та емігрантської долі.

- Семантичний аналіз підкреслює емоційну насиченість його листів.

Листи Володимира Сосюри насичені темами любові, громадянської війни та патріотизму. Його листування часто відображає драматичні події того часу.

- Методи аналізу:

- Наративний аналіз розкриває його спроби поєднати ліричну чуттєвість із патріотичними темами.

- Біографічний підхід показує, як його особистий досвід боротьби вплинув на його поезію.

Листи Павла Тичини включають роздуми про поезію, філософію і політику. Він часто обговорює соціальні та культурні процеси, які мали вплив на його творчість.

- Методи аналізу:

- Контент-аналіз виявляє основні теми: соціальні зміни, роль митця в суспільстві.

- Дискурс-аналіз показує вплив радянської ідеології на його світогляд.

Листи цих видатних українських письменників є цінним джерелом для розуміння їхньої творчості, особистих переконань та впливу суспільно-політичних обставин на їхній світогляд. Через різноманітні методи аналізу листів — контент-аналіз, дискурс-аналіз, біографічний підхід — можна отримати комплексне бачення їхніх думок, переживань та інтелектуальних пошуків.

Тематичний аналіз листів є потужним інструментом для дослідження не лише змісту тексту, а й ширшого соціокультурного контексту. Використання різних методів — квалітативного, квантитативного, контент-аналізу, наративного аналізу та критичного дискурс-аналізу — дозволяє виявити основні теми та тенденції, що відображають особисті переживання письменників і їхній соціальний контекст. Листи є важливим джерелом для розуміння не тільки індивідуальних авторів, але й суспільства, в якому вони жили.

3.2 Визначення ключових тем для навчальних текстів

Визначення ключових тем для навчальних текстів — це процес виявлення основних ідей або проблем, навколо яких будується текст¹⁵⁹. Для того щоб створити чіткі й змістовні навчальні тексти, важливо виділити ці ключові теми та структурувати їх відповідно до цілей дослідження або викладу матеріалу¹⁶⁰.

Основні кроки для визначення ключових тем¹⁶¹:

Перший етап — це глибоке розуміння контексту, в якому написаний текст. Листи письменників часто відображають конкретні історичні, соціальні або особисті події, які впливають на їхній зміст. Варто врахувати:

---

¹⁵⁹ Богдан С. Формули етикету в українській епістолярії / С. Богдан // Урок української, 2003, №1, с. 30–34.

¹⁶⁰ Так само, с. 33

¹⁶¹ Чепелев Н. В. Текст і читач / Н. В. Чепелева. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015, с. 124. Електронний ресурс: <https://lib.iitta.gov.ua/10285/>

- історичний період;
- соціальне оточення автора;
- особисті обставини (відносини з адресатом, настрої письменника тощо);
- культурні або політичні реалії.

Читання тексту з метою ідентифікації основних ідей. На цьому етапі важливо звернути увагу на повторювані слова, теми або фрази, які постійно згадуються автором. Також корисно виділяти ключові моменти, що розкривають особисті погляди письменника на суспільні або культурні питання.

Кодування полягає у виділенні ключових слів або фраз, які втілюють основні ідеї тексту. Це можуть бути теми або категорії, що стосуються:

- політики (національна ідентичність, боротьба за незалежність);
- культури (літературні теми, мистецтво, філософія);
- особистих переживань (дружба, любов, самотність);
- соціальних проблем (гендерна нерівність, класові відмінності).

4. Групування тем за категоріями

Після того як ключові теми були визначені, їх можна групувати в більші тематичні категорії. Наприклад:

- Політичні теми: незалежність, боротьба за права, національна ідентичність.
- Соціальні теми: класова структура, гендерні ролі, освіта.
- Культурні теми: літературні течії, філософія, мистецтво.
- Особисті теми: дружба, кохання, самопізнання, духовний розвиток.

Не всі теми можуть бути однаково важливими. Необхідно визначити ті з них, які є центральними для розуміння змісту тексту або відображають основний задум автора. Важливо звернути увагу на найбільш повторювані або насичені емоційністю теми.

Останній етап полягає в тому, щоб прив'язати теми до ширшого контексту, в якому вони з'являються. Наприклад, тема боротьби за права може

бути пов'язана з національно-визвольним рухом, а тема гендерної нерівності — з особистим досвідом письменниці або суспільним становищем жінок у той час.

Приклади ключових тем у листах відомих українських письменників:

- Іван Франко: національне відродження, соціальна нерівність, боротьба за права селян, літературні дискусії.
- Леся Українка: фемінізм, особисті стосунки, національна ідентичність, мистецтво і поезія.
- Ольга Кобилянська: права жінок, емансипація, мистецтво і краса, дружба і кохання.
- Андрей Шептицький: духовність, релігійна етика, суспільна справедливість, взаємодія церкви та суспільства.

Визначення ключових тем для тематичних текстів допомагає структурувати матеріал, визначити основні напрямки дослідження та забезпечити чіткість викладу. Це важливий етап в аналізі листів письменників, оскільки дозволяє глибше зрозуміти їхні думки та наміри, а також загальний соціальний і культурний контекст епохи.

3.3 Методологія створення тематичних текстів

Методологія створення тематичних текстів полягає в структурованому підході до написання матеріалів, що відповідають певній тематиці, та у врахуванні рівня підготовки аудиторії, мети тексту і контексту. Нижче подана основна методологія створення тематичних текстів.

1. Вибір теми та контексту

- Цільова аудиторія. Визначте рівень володіння мовою або загальної підготовки аудиторії. Наприклад, для рівня B1 текст має бути зрозумілим, простим за лексикою та граматикою, але водночас інформаційно насиченим.¹⁶²

---

¹⁶² Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною A1–C2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник / Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Г. Бойко. Київ: Інкос, 2020. 38 с

- Тема. Вибір теми повинен бути чітко окреслений і відображати основну ідею. Наприклад, якщо текст присвячений видатному письменнику, тема має стосуватися його біографії, творчості або внеску у культуру.

2. Дослідження теми

- Збір інформації. Проаналізувати наявні джерела: біографічні дані, літературні твори, листування, наукові праці. У тематичних текстах важливо опиратися на факти.

- Аналіз листів та первинних джерел. Якщо текст базується на листах письменників, уважно проаналізувати зміст листів, щоб виокремити головні думки та ідеї.

3. Структурування інформації

- Вступ. Уведення в тему, короткий огляд ключових фактів або ідей. Вступ має бути простим і коротким, щоб зацікавити читача.

- Основна частина. Пояснення теми з конкретними прикладами або фактами. У випадку листів письменників, це може бути аналіз головних тем і проблем, які обговорювалися в листах.

- Висновок. Підсумувати ключові моменти або надати висновки, що впливають із теми тексту.

4. Підбір лексики та граматики

- Лексика. Вибір слів має відповідати рівню підготовки читачів. На рівні B1 варто використовувати загальноживані слова, уникати складних спеціальних термінів або пояснювати їх.¹⁶³

- Граматика. Для рівня B1 тексти мають бути написані простою мовою з використанням базових граматичних структур: короткі речення, правильний порядок слів, прості часи.¹⁶⁴

5. Стилiстичні прийоми

---

¹⁶³ Так само, с. 40

¹⁶⁴ Так само, с. 40

- Логічні зв'язки. Використовувати сполучники і вставні слова, щоб зберігати логічність і послідовність викладу.

- Приклади та ілюстрації. Додавати конкретні приклади або цитати з листів чи творів, щоб текст був більш інформативним і цікавим для читачів.

6. Рецензування та редагування

- Перевірка на зрозумілість. Прочитати текст, щоб переконатися, що він є зрозумілим для цільової аудиторії.

- Редагування. Перевірити текст на граматичні помилки, узгодженість фактів і стиль викладу.

Приклад застосування методології

1. Вибір теми. Леся Українка та її листи до матері.

2. Дослідження. Збір інформації з її біографії та текстів листів.

3. Структура.

- Вступ. Коротка інформація про Л. Українку.

- Основна частина. Аналіз листів, де Л. Українка пише про хворобу та свою творчу діяльність.

- Висновок. Як ці листи відображають силу її духу.

4. Лексика та граматики. Використання простих речень і загальнозрозумілої лексики.

5. Редагування. Перевірка тексту на правильність та читабельність.

Така методологія допомагає створювати тексти, які є інформативними та доступними для читачів різного рівня підготовки.

Розкриємо на прикладах застосування методології створення тематичних текстів для інших видатних українських письменників на рівні В1.

1. Ольга Кобилянська – Листи про права жінок

1. Вибір теми та контексту

- Тема. О. Кобилянська та її боротьба за права жінок у листах.

- Цільова аудиторія. Студенти рівня В1, які цікавляться літературою та соціальними питаннями.

2. Дослідження теми

- Вивчення біографії О. Кобилянської, її активізму за права жінок, а також аналіз листів, де вона торкається цієї теми.

3. Структурування інформації

- Вступ. О. Кобилянська була однією з перших письменниць, які говорили про права жінок.

- Основна частина. В її листах до друзів та колег вона писала про важливість рівності для жінок та свободи від соціальних обмежень. Наприклад, у листах до Наталії Кобринської, вона обговорювала роль жінок у суспільстві та їх боротьбу за освіту і свободу вибору.

- Висновок. Листи О. Кобилянської є важливим джерелом інформації про жіночий рух в Україні та її особисту участь у ньому.

4. Підбір лексики та граматики

- Лексика на рівні B1: права, рівність, освіта, листи, боротьба.
- Граматика: використання простих речень і базових граматичних структур.

5. Стилiстичні прийоми

- Логічні зв'язки: «також», «крім того», «наприклад».
- Ілюстрації: цитати з листів О. Кобилянської для підтвердження теми рівності.

6. Приклад тексту

Ольга Кобилянська – Листи про жіночі права
Ольга Кобилянська була українською письменницею, яка писала про права жінок. У своїх листах до Наталії Кобринської вона обговорювала важливість освіти для жінок. Вона вірила, що жінки повинні мати такі ж права, як і чоловіки, зокрема право на свободу вибору та можливість самостійно вирішувати свою долю.

2. Іван Франко – Листи до сучасників

1. Вибір теми та контексту

- Тема. І. Франко і його листи про розвиток української літератури та нації.

- Цільова аудиторія. Студенти, що цікавляться історією української літератури та національною ідеєю.

2. Дослідження теми

- Аналіз листування І. Франка з українськими діячами культури, зокрема, його дискусії щодо національної ідентичності та важливості літератури.

3. Структурування інформації

- Вступ. І. Франко — один з найвідоміших українських письменників, який підтримував розвиток літератури і української культури.

- Основна частина. У своїх листах до інших письменників І. Франко писав про важливість створення національної літератури. Він вважав, що література є основою для розвитку свідомості українців. Наприклад, у листах до Михайла Драгоманова він обговорював питання освіти і політичної незалежності.

- Висновок. Листи І. Франка демонструють його прагнення до культурного та політичного розвитку України через літературу.

4. Підбір лексики та граматики

- Лексика. національна література, розвиток, освіта, політична незалежність.

- Граматика. використання простих часових конструкцій та активного голосу.

5. Стилiстичні прийоми

- Логічні зв'язки для з'єднання частин тексту: «адже», «тому що», «водночас».

- Ілюстрації: приклади з листування І. Франка з українськими діячами.

6. Приклад тексту

Іван Франко – Листи про національну літературу
Іван Франко був великим українським письменником і громадським діячем. У своїх листах до сучасників він часто писав про необхідність розвитку української літератури. Він вважав, що література має виховувати українську

націю та допомагати людям розуміти свої права. У листах до Михайла Драгоманова Франко обговорював проблеми освіти і незалежності України.

3. Андрей Шептицький – Листи до нації

1. Вибір теми та контексту

- Тема. Митрополит А. Шептицький та його листи до українського народу.
- Цільова аудиторія. Студенти, які цікавляться релігією та культурною історією України.

2. Дослідження теми

- Вивчення пастирських послань та листів А. Шептицького, зокрема, його закликів до єдності та збереження національної ідентичності через духовний розвиток.

3. Структурування інформації

- Вступ. А. Шептицький був відомим митрополитом, який часто писав листи до українців, закликаючи їх до єдності.
- Основна частина. У своїх листах А. Шептицький наголошував на важливості моральних цінностей та духовного розвитку. Він вірив, що українці повинні бути єдиними, щоб зберегти свою культуру і віру. А. Шептицький часто писав про підтримку молоді та закликав їх вивчати українську історію і традиції.
- Висновок. Листи А. Шептицького залишаються актуальними для сучасного суспільства, адже вони говорять про цінність єдності і морального розвитку.

4. Підбір лексики та граматики

- Лексика: духовність, єдність, моральні цінності, культура, віра.
- Граматика: прості речення з використанням наказового способу для вираження закликів.

5. Стилiстичні прийоми

- Логічні зв'язки: «отже», «саме тому», «зокрема».

- Ілюстрації: цитати з пастирських листів для демонстрації ключових ідей.

6. Приклад тексту

Андрей Шептицький – Листи про єдність українського народу
Митрополит Андрей Шептицький був духовним лідером українського народу. У своїх листах він часто звертався до українців з проханням бути єдиними та підтримувати одне одного. Він вважав, що єдність і духовність є основою для збереження української культури. Шептицький також писав про важливість моральних цінностей у житті кожної людини.

Ці приклади показують, як можна застосувати методологію створення тематичних текстів на різні теми, базуючись на конкретних українських письменниках чи культурних діячах.

3.4 Приклади навчальних текстів про представників соціогрупи «українські письменники»

Тексти про українських письменників та діячів базуються на інформації про життя та творчість цих особистостей, відображених в листах.

XVIII століття

Сковорода Григорій Савич (1722-1794)

Григорій Сковорода – видатний український філософ, мислитель і письменник XVIII століття, який своїми поглядами та життєвим шляхом вплинув на розвиток української культури. Він був мандрівним вчителем, який не шукав багатства чи слави, а зосередився на духовному вдосконаленні та філософських роздумах.

В одному зі своїх листів до друга Кирила, Г. Сковорода пише про свої переконання і погляди на життя. Він відмовляється від матеріальних благ і слави, замість цього прагнучи духовних скарбів. Г. Сковорода вірив, що справжнє багатство полягає в розумінні глибинних духовних істин, зокрема, він

прагнув зрозуміти смерть і воскресіння Христа. Для нього важливо було не лише знати ці релігійні істини теоретично, а й відчутти їх на власному досвіді.

Філософ стверджував, що кожна людина має в собі внутрішній священний дух, який спостерігає за нашими вчинками. Саме цей дух допомагає людині знайти правильний шлях у житті. Г. Сковорода закликав не шукати зовнішніх благ, а звертатися до свого внутрішнього світу та прагнути гармонії з Богом і собою.

Цей лист яскраво відображає духовні пошуки Г. Сковороди, зокрема відмову від багатства на користь внутрішнього вдосконалення. Його ідеї про самопізнання та духовний розвиток залишаються актуальними й сьогодні як зразок нашим сучасникам¹⁶⁵.

Словник-термінів:

1. Видатний – дуже відомий, знаменитий.
2. Філософ – людина, яка вивчає глибокі питання про життя.
3. Мислитель – той, хто багато думає над важливими темами.
4. Письменник – автор книг чи текстів.
5. Мандрівний – той, хто постійно подорожує.
6. Зосередитися – сконцентрувати свою увагу на чомусь.
7. Матеріальні блага – гроші, речі, майно.
8. Переконання – те, у що людина вірить.
9. Вчинки – дії, які робить людина.
10. Закликати – просити чи радити щось робити.
11. Гармонія – злагода, рівновага.

Гулак-Артемівський Петро Петрович (1790-1865)

Петро Гулак-Артемівський – відомий український письменник, поет і перекладач, який жив на межі XVIII–XIX століть. Він зробив значний внесок у розвиток української літератури, ставши одним із перших авторів, що писали

---

¹⁶⁵ Сковорода Г. С. Лист №95. 19 липня 1761р. До Кирила Ляшевського

українською мовою у жанрі байки та поезії. Народився П. Гулак-Артемівський у Полтавщині, отримав гарну освіту та присвятив своє життя літературі й науці.

Одним із його найвідоміших творів є балада «Твардовський», у якій автор досліджує теми людської душі, боротьби добра і зла, а також страждань людини. П. Гулак-Артемівський часто використовував свої твори, щоб висвітлювати важливі суспільні та моральні питання. Він також займався перекладами, наближаючи українських читачів до європейської літератури.

У своєму листі до видавця П. Гулак-Артемівський згадує, що через цензуру він був змушений внести зміни до своєї балади, що, на його думку, погіршило твір. Окрім того, він висловлює своє бачення щодо орфографії, пропонуючи, щоб українська мова зберігала свої особливості, інакше це створить труднощі для читачів.

П. Гулак-Артемівський залишив значний слід у розвитку української літератури, зберігаючи національні традиції та просуваючи українську мову на новий рівень¹⁶⁶.

Словник-термінів:

1. Відомий – добре знаний, популярний.
2. Письменник – автор книг, текстів чи літературних творів.
3. Поет – людина, яка пише вірші.
4. Перекладач – той, хто перекладає тексти з однієї мови на іншу.
5. Народився – з'явився на світ.
6. Освіта – процес навчання, здобуття знань.
7. Життя – час, протягом якого людина живе.
8. Балада – поетичний твір, що розповідає історію.
9. Добро і зло – протилежні поняття: позитивне і негативне.
10. Страждання – сильний біль, переживання.
11. Суспільство – група людей, які живуть разом.
12. Мова – засіб спілкування між людьми.

---

¹⁶⁶ Гулак-Артемівський П. П. Лист 04-05. 1827р. До М. О. Максимовича

XIX століття

Максимович Михайло Олександрович (1804-1873)

Михайло Максимович – видатний український вчений, історик, фольклорист і письменник, який зробив значний внесок у розвиток української науки та культури. Народився у кінці XVIII століття і був одним із перших дослідників української мови та літератури. Максимович вивчав народні пісні, звичаї та історію України, що знайшло відображення в його працях.

У своєму листі до Тараса Шевченка М. Максимович висловлює глибоку повагу до поета та його творчості. Він захоплюється віршами Т. Шевченка і висловлює жаль, що не може особисто зустрітися з ним через обставини. М. Максимович також дарує Т. Шевченку свою книжку, яку створив на основі давньої «Слова о полку Ігоревім», переробивши її на український манер. Він просить поета висловити свою думку щодо його творчості та ділитися планами поширити українські пісні і вірші через журнали.

М. Максимович підтримував українських письменників і займався популяризацією української мови. Його листи відображають теплоту, щирість та любов до рідної культури. Він мріяв, щоб Україна знову побачила Т. Шевченка на своїй землі, і вірив у майбутнє рідного краю¹⁶⁷.

Словник-термінів:

1. Видатний – дуже відомий, знаменитий.
2. Вчений – людина, яка займається наукою.
3. Історик – дослідник подій минулого.
4. Народився – з’явився на світ.
5. Народні пісні – пісні, які створив народ, передавалися усно.
6. Звичаї – традиції, правила поведінки, що склалися в народі.
7. Творчість – те, що створює людина (вірші, пісні, картини).
8. Книжка – друкований твір із текстом.
9. Вірші – поетичні твори.

---

¹⁶⁷ Максимович М. О. Лист до Т. Г. Шевченка. 20 грудня 1857р

10. Журнали – друковані видання, що виходять регулярно.
11. Мова – засіб спілкування між людьми.
12. Любов – сильне позитивне почуття до когось або чогось.

Шевченко Тарас Григорович (1814-1861)

Тарас Шевченко – видатний український поет, художник і мислитель, який залишив величезний слід у культурі та історії України. Народився в 1814 році в селянській родині, він зазнав багато труднощів у своєму житті, але його талант і воля допомогли йому стати символом української національної ідентичності.

У своєму листі до друга, Т. Шевченко висловлює щиру вдячність за допомогу і підтримку, зокрема за гроші, які були надіслані на його ім'я. Т. Шевченко дотепно зазначає, що в нього немає брата на ім'я Петро, але він вдячний за цю допомогу, навіть якщо гроші дісталися іншій людині.

Т. Шевченко часто жартує у своїх листах, демонструючи своє живе почуття гумору, але також не приховує своїх емоцій. У листі він згадує важкі роки неволі, з якої він недавно повернувся, і визнає, що ще не повністю відпочив після неї.

Т. Шевченко також цікавився літературними новинками та пропонує другові надіслати книгу «Оповідання» Марка Вовчка, яка була відомою на той час. Лист показує Т. Шевченка не лише як геніального поета, а й як просту людину, яка цінує дружбу, підтримку та літературну творчість¹⁶⁸.

Словник-термінів:

1. Видатний – дуже відомий, знаменитий.
2. Поет – людина, яка пише вірші.
3. Художник – людина, яка малює картини.
4. Народився – з'явився на світ.
5. Родина – сім'я.

---

¹⁶⁸ Шевченко Т. Г. Лист № 151. 17 січня 1859р. До Я. Г. Кухаренка

6. Труднощі – проблеми, складні ситуації.
7. Талант – природна здатність до чогось.
8. Гроші – засіб оплати за товари чи послуги.
9. Брат – чоловік, який є сином ваших батьків.
10. Жартувати – говорити щось смішне для розваги.
11. Емоції – почуття, які людина переживає.

Усі інші приклади текстів для письменників подані в Додатках до роботи, зокрема в збірнику для читання «Знайомство з українськими письменниками».

3.5 Навчальні тексти як популяризація українських авторів в іноземній аудиторії

Ефективність створених текстів для популяризації української літератури для рівнів B1, B2 базується на кількох ключових критеріях: зрозумілість для цільової аудиторії, збереження інтересу до теми, відповідність рівню володіння мовою та спонукання до подальшого вивчення. Розглянемо ці критерії детальніше.

1. Зрозумілість та доступність

- Простота викладу. Тексти адаптовані для рівня B1, тобто вони використовують прості граматичні конструкції та загальновідомі слова. Це дозволяє читачам без глибоких знань літератури чи історії розуміти основні ідеї.
- Чітка структура. Усі тексти мають зрозумілу структуру (вступ, основна частина, висновок), що сприяє легкому сприйняттю інформації. Завдяки цьому читачі легко орієнтуються в тексті й засвоюють важливі факти.

2. Збереження інтересу

- Цікаві факти та історії. Тексти містять конкретні приклади з життя письменників (наприклад, листи Лесі Українки про її боротьбу з хворобою або листи Івана Франка про національну ідентичність). Такі деталі дозволяють

зробити матеріал більш цікавим і живим для читачів, створюючи емоційний зв'язок.

- Орієнтація на проблеми, які близькі аудиторії. Теми, як-от боротьба за права жінок (Ольга Кобилянська), національна ідентичність (Іван Франко) чи духовність (Андрей Шептицький), є актуальними й сьогодні. Це допомагає залучити інтерес аудиторії до української літератури через сучасні питання.

3. Відповідність рівню володіння мовою

- Лексика та граматики. Усі тексти використовують відповідну для рівня B1 лексику та граматику, що полегшує розуміння текстів для тих, хто вивчає українську мову на середньому рівні. Вони містять важливі літературні та культурні терміни, що дозволяє учням поступово розширювати свій словниковий запас.

- Пояснення складних понять. У текстах складні терміни або специфічні історичні події пояснені простою мовою, що робить матеріал доступним навіть для тих, хто лише починає знайомство з українською культурою.

4. Спонування до подальшого вивчення

- Натхнення на читання творів. Короткі огляди листів, біографічних фактів та головних творів письменників створюють бажання читати їхні оригінальні твори. Наприклад, текст про І. Франка або О. Кобилянську може зацікавити читачів ознайомитися з їхньою поезією чи прозою.

- Підвищення культурної обізнаності. Читачі дізнаються більше про українську культуру, літературу та історію через призму листів та життєвих обставин письменників. Це спонукає до глибшого дослідження теми і підвищення національної самосвідомості.

5. Інтерактивність та залучення аудиторії

- Цитати та приклади. Використання прямих цитат із листів письменників робить тексти більш автентичними та дозволяє читачам безпосередньо ознайомитися з мовою та стилем письма видатних особистостей.

- Зворотній зв'язок. Тексти можуть слугувати матеріалом для обговорень у класах, семінарах або навіть у соціальних мережах. Вони викликають питання та спонукають до роздумів про важливі історичні та літературні теми.

6. Адаптація до сучасного інформаційного середовища

- Короткий формат. Тексти містять достатньо інформації для зацікавлення, але вони не перевантажені деталями. Це робить їх зручними для використання у сучасному навчальному процесі, наприклад, у шкільних чи університетських заняттях, або для самостійного читання.

- Можливість цифрового поширення. Структуровані, тематично організовані тексти можна легко адаптувати для використання у форматі блогів, освітніх сайтів або навіть мобільних додатків для вивчення мови чи культури.

Ефективність створених текстів для популяризації української літератури є високою, оскільки вони:

- зрозумілі для широкої аудиторії з рівнем B1;
- підтримують інтерес до української культури через цікаві факти та історії;
- допомагають учням розширювати словниковий запас та розвивати мовні навички;
- спонукають до подальшого вивчення творів українських письменників та історії України.

Текст про Григорія Сковороду є ґрунтовним і вичерпним оглядом його особистості, філософії та впливу на українську культуру. Ось аналіз цього тексту з акцентом на його ефективність, структуру та змістове наповнення.

Ідеї про внутрішню свободу та самопізнання залишаються важливими у сучасному світі, що робить текст актуальним. Г. Сковорода виділяється як філософ, який поєднує в собі риси мислителя і поета, що робить його внесок у культуру особливим.

Текст ефективно висвітлює важливість Г. Сковороди як культурної постаті, акцентуючи на його філософських ідеях. Наголос на українському контексті його ідей допомагає сформувати національну ідентичність.

Текст про Г. Сковороду є добре структурованим і інформативним, ефективно популяризуючи його особистість і філософію. Він дотримується мовних норм, має чітку логіку викладу та багатий зміст, що дозволяє глибше зрозуміти його внесок в українську культуру. Цей текст може зацікавити широкий загал читачів, сприяючи збереженню пам'яті про видатних представників української філософії та літератури.

Петро Гулак-Артемівський подається як прихильник розвитку української мови та літератури. Його прагнення показати важливість рідної мови і літератури як основи національної ідентичності добре розкрито.

Листи використовуються як джерело для розкриття його ідей і поглядів. Це додає тексту додаткову цінність, адже дозволяє побачити особисті переконання і думки письменника.

У тексті зазначається, що переклади П. Гулака-Артемівського відіграли важливу роль у розвитку української літератури, але конкретних прикладів перекладів не наведено, що могло б ще більше підкреслити його досягнення.

Текст є добре структурованим і інформативним оглядом життя і діяльності П. Гулака-Артемівського. Він охоплює основні аспекти його творчої діяльності та переконань, приділяючи особливу увагу його поглядам на мову, літературу, народну культуру та освіту. Додаткові приклади з його творчості або конкретні цитати з листів могли б ще більше збагатити текст і додати йому глибини.

Текст про Михайла Максимовича є вичерпним і добре структурованим. Висвітлюється його значення для української культури та науки, що робить його цінним внеском у вивчення української інтелектуальної спадщини.

Текст надає основну інформацію про біографію Тараса Шевченка, його ролі як поета, письменника, художника та активного борця за права людини. Він охоплює ключові аспекти його творчості та особистого життя.

Текст є змістовним оглядом життя та творчості Т. Шевченка, який охоплює його особистість, погляди на важливі соціальні питання та вплив на українську культуру. Він підкреслює роль Т. Шевченка як символу національного відродження та справедливості, а також важливість його листів як джерела для вивчення його ідей. Для покращення тексту можна було б додати більше конкретних прикладів з його творчості, що допомогло б ще глибше проілюструвати його вплив на українську літературу та культуру.

Пантелеймон Куліш був активним громадським діячем, який намагався впливати на розвиток освіти та культури в Україні. Він заснував перший україномовний журнал "Основа", де публікувалися твори і статті національно свідомих українських письменників і науковців.

Незважаючи на суперечливість своїх поглядів, П. Куліш залишив по собі величезну літературну спадщину, що включає поезію, прозу, драматургію, переклади та історичні праці. Його внесок в українську культуру залишається неоцінним, а його листування дозволяє глибше зрозуміти внутрішні суперечності та прагнення цієї багатогранної особистості.

Леонід Глібов — важлива постать в українській літературі, і ваш текст добре відображає його внесок та ідеї.

Байки Л. Глібова, які порушують соціальні проблеми, залишаються важливими і в сучасному контексті. Його здатність поєднувати гумор і глибокі моральні уроки робить його творчість особливо цінною. Текст успішно підкреслює внесок Л. Глібова у літературу та його вплив на суспільство. Наголошення на цінностях, які Глібов просував через свою творчість, зміцнює цей аспект.

Текст про Л. Глібова є добре структурованим та змістовним, що дає можливість глибше зрозуміти його внесок у літературу та культуру. Його листи і байки, які висвітлюють важливі соціальні теми, залишаються актуальними і продовжують надихати нові покоління. Л. Глібов залишив після себе не лише літературний спадок, а й вчення про моральні цінності, які важливі для українського суспільства і сьогодні.

Текст про Марка Вовчка (Марію Вілінську) є інформативним і добре структурованим.

Важливість літератури в боротьбі за національну свідомість та справедливість є актуальною темою, оскільки М. Вовчок показує, як література може впливати на суспільство. Акцент на проблемах жінок і їхній боротьбі за рівність та освіту підкреслює соціальні питання, що залишаються актуальними і в сучасному світі. Листи М. Вовчка, що відображають її любов до української мови і культури, роблять її образ більш виразним і зрозумілим.

Текст про М. Вовчка відповідає основним нормам написання завдяки своїй структурі, логіці викладу, актуальній тематиці та доступності мови. Він містить не лише інформацію про творчість і особистість М. Вовчка, але й підкреслює її цінності та ідеали, які залишаються актуальними в сучасному світі. Текст є цінним для розуміння внеску М. Вовчка в українську літературу та її впливу на розвиток феміністичних ідей в Україні. Вона виступає важливою постаттю, яка допомогла сформувати українську ідентичність та підкреслити значення жінки в літературі та суспільстві.

Текст про Івана Карпенка-Карого є вдало складеним і змістовним, що дозволяє зрозуміти цю важливу постать в українській культурі. Він служить цінним джерелом для вивчення театрального мистецтва, а також для розуміння соціальних проблем, з якими стикається українське суспільство. Ідеї про роль театру у вихованні суспільства, соціальну справедливість і любов до рідного народу залишаються актуальними й надихають нові покоління.

Текст про Івана Нечуя-Левицького ефективно висвітлює його внесок в українську літературу та його філософію як письменника і педагога. Теми, порушені І. Нечуєм-Левицьким, залишаються важливими в умовах сучасної України. Його розуміння ролі письменника у суспільстві виділяє його серед інших діячів української культури.

Текст ефективно підкреслює значення І. Нечуя-Левицького в розвитку української літератури та культури. Наголошення на важливості рідної мови і культури сприяє формуванню національної ідентичності.

Текст про І. Нечуя-Левицького є добре структурованим і змістовним, що дозволяє зрозуміти його вплив на українську літературу. Він підкреслює значення його творчості в контексті національного відродження, соціальної справедливості та розвитку української мови. Ідеї про важливість національної свідомості, чесності та служіння народу залишаються актуальними і надихають нові покоління українських письменників.

Текст про Марка Кропивницького є чітким, інформативним і добре структурованим.

Наголос на виховній функції театру та його ролі в розвитку національної свідомості є актуальним і показує, як мистецтво може впливати на суспільство. Це особливо важливо в контексті історичних обставин, коли українська культура зазнавала тиску. Відображення боротьби М. Кропивницького за використання української мови на сцені підкреслює його патріотизм і відданість культурній ідентичності. Ця тема є дуже важливою для розуміння його ролі в українському театрі.

Текст про М. Кропивницького відповідає основним нормам написання завдяки чіткій структурі, логіці викладу, актуальній тематиці та доступній мові. Він не лише інформує про життя та творчість М. Кропивницького, але й підкреслює його внесок у розвиток українського театру та культури. Текст демонструє, як М. Кропивницький став важливою фігурою у формуванні української театральної традиції і як його ідеї продовжують впливати на сучасних митців. Цей текст є цінним для розуміння не лише особистості М. Кропивницького, але й його ролі у ширшому контексті української культури.

Текст демонструє, як Михайло Старицький зробив значний внесок у українську культуру та театральне мистецтво. Ви вдало підкреслюєте, що його боротьба за національну ідентичність є важливим елементом української історії. Текст про М. Старицького є якісним та інформативним. З невеликими уточненнями він може стати ще більш змістовним і цікавим для читачів, що вивчають українську літературу та культуру.

Текст про Михайла Драгоманова добре відображає його внесок у розвиток української культури, науки та політики. Згадка про важливість просвітництва є дуже актуальною. Можливо, варто навести конкретні приклади його закликів до освіти та просвітництва, щоб підкреслити їхню значущість.

Текст про М. Драгоманова вказує на його значення для української культури та суспільства. Його ідеї залишаються актуальними, а його творчість є важливою частиною української інтелектуальної спадщини. Це надає читачеві змогу зрозуміти не лише історичний контекст, а й сучасне значення його внеску.

Текст про Івана Карпенка-Карого є змістовним та структурованим, що дозволяє глибше зрозуміти цю важливу особистість в українській культурі. Питання, порушені І. Карпенком-Карим, залишаються важливими в сучасному суспільстві, що робить його думки актуальними. Його бачення театру як інструмента соціальних змін виділяє І. Карпенка-Карого серед інших діячів української культури.

Текст підкреслює значення І. Карпенка-Карого в українському театрі, акцентуючи на його внесок у боротьбу за соціальну справедливість. Наголошення на патріотизмі та значущості української культури сприяє формуванню національної ідентичності.

Панас Мирний звертав увагу на соціальні проблеми того часу, такі як зубожіння селян, відсутність прав і жорстокість панівної верхівки. Він вважав, що література повинна відображати правдиве життя, показуючи і радість, і страждання.

У своїх листах цей автор часто звертався до української народної культури, зокрема до фольклору, пісень та легенд. Він вважав, що саме через народну творчість можна передати автентичність і дух нації.

У своїх листах письменник часто піднімав питання прав людини, наголошуючи на важливості рівності перед законом. Він вірив, що письменники мають велику відповідальність перед суспільством і повинні боротися за права знедолених і пригноблених. У листах можна знайти багато

роздумів про роль письменника в суспільстві. Він вірив, що письменник має бути не лише художником, а й громадським діячем, відповідальним за майбутнє свого народу.

Іван Франко — одна з найзначніших постатей в українській літературі та культурі, і текст про нього вдало підкреслює його внесок як письменника і громадського діяча.

Теми, порушені І. Франком, залишаються важливими й у сучасному контексті. Його розуміння літератури як інструмента соціальних змін відрізняє його від інших українських діячів.

Текст підкреслює значення І. Франка як літератора і мислителя, чия робота має безпосереднє відношення до національної свідомості. Наголошення на важливості літератури для розвитку української ідентичності зміцнює цей аспект.

Текст про цього автора є добре структурованим і змістовним, що дає можливість глибше зрозуміти його внесок у літературу та культуру. Листи І.Франка є цінним джерелом, яке розкриває не лише його особистість, але й епоху, в якій він жив. Теми боротьби за свободу, справедливість і розвиток національної свідомості залишаються

Текст про Євгена Чикаленка представляє його як важливу постать в українській історії. Ось аналіз цього тексту з акцентом на його структурні, змістові та стилістичні аспекти.

Теми національного відродження та розвитку культури залишаються важливими у сучасному українському суспільстві. Є. Чикаленко виділяється серед інших діячів завдяки своїй багатогранності та цілісності поглядів на розвиток України. Текст підкреслює значення Є. Чикаленка в українській історії та культурі, акцентуючи його внесок у національне відродження. Наголошення на його патріотизмі та меценатстві сприяє формуванню національної ідентичності. Текст є змістовним, чітким і добре структурованим. Він підкреслює важливість цього автора як громадського і культурного діяча, показуючи його внесок у розвиток української нації. Текст може стати

корисним як для академічного вивчення, так і для популяризації знань про українську історію та культуру. Його ідеї про меценатство і служіння своєму народові залишаються актуальними досьогодні.

Текст про Бориса Грінченка є добре структурованим і охоплює важливі аспекти його діяльності. Проведемо детальний аналіз тексту, щоб визначити його ефективність для популяризації української літератури і культури.

Текст підкреслює важливість спадщини Б. Грінченка для сучасного українського суспільства. Наголос на його боротьбі за українську мову і культуру спонукає читача замислитися над значенням рідної мови і її збереження. Вказівки на його особисті переконання і бачення освіти можуть зацікавити сучасних педагогів, студентів та широке коло читачів, які цікавляться історією української освіти і мовознавства. Висвітлення теми збереження і розвитку української мови в умовах заборон є надзвичайно актуальним у контексті сучасних мовних і культурних процесів. Це надає тексту не лише історичної, але й суспільної значущості. Текст пропонує глибоке розуміння особистості Б. Грінченка, не обмежуючись лише фактами з його біографії. Викладені думки та ідеї письменника дозволяють краще усвідомити його моральні та інтелектуальні цінності.

Текст про цього автора є засобом популяризації української культури, відповідає мовним і стилістичним нормам, містить багато корисної інформації і подає її у доступній формі. Опис діяльності Б. Грінченка в сфері освіти і мовознавства, його боротьба за українську мову та ідеї морального виховання роблять текст цікавим і значущим для різних категорій читачів. Такий текст може стати хорошим інструментом для поширення знань про видатного українського діяча, сприяти збереженню його ідейної спадщини та підвищенню культурного рівня суспільства.

Текст про Михайла Коцюбинського демонструє його важливість для української літератури і культури. Його творчість залишається актуальною і сьогодні. Це надає читачеві змогу краще зрозуміти внесок письменника та вплив на літературний процес.

Аналіз тексту про Митрополита Андрея Шептицького потребує врахування кількох важливих аспектів, щоб визначити його відповідність нормам і зрозуміти зміст. Текст чітко підкреслює роль цього адресанта суспільної комунікації у формуванні української національної свідомості та розвитку культури. Згадка про заснування Національного музею у Львові і підтримку мистецтва свідчать про його важливу роль у культурному житті.

У тексті висвітлено важливий момент допомоги євреям під час нацистської окупації. Це підкреслює моральну позицію А. Шептицького та його готовність ризикувати заради спасіння інших. Згадка про його послання “Як будувати рідну хату” ідеально ілюструє прагнення А. Шептицького до морального виховання нації та зміцнення національної єдності.

Текст повністю відповідає нормам академічного і науково-популярного викладу. Він інформативний, логічно структурований, з дотриманням мовних норм і термінології, акцентує на вагомих внесках митрополита А. Шептицького у розвиток української культури та національної свідомості, що робить його цінним джерелом для розуміння історичної ролі української еліти в житті суспільства.

Тексти про Лесю Українку та Ольгу Кобилянську підкреслюють важливість цих двох видатних постатей в українській літературі та їхній внесок у розвиток феміністичних ідей.

Обидві письменниці вели боротьбу за справедливість і рівність, хоча й у різних контекстах. Це створює спільний зв'язок між їхніми творами і поглядами. Літературна діяльність обох авторок сприяла формуванню жіночої ідентичності в українській культурі. Тексти демонструють глибоке розуміння внеску Л. Українки та О. Кобилянської в українську літературу та суспільство. Їхні листи і творчість допомогли сформувати сучасну українську літературу і відкрити нові горизонти для обговорення важливих соціальних питань. Їхній вклад у боротьбу за права жінок та справедливість залишається актуальним і в наш час.

Текст про Миколу Вороного добре структурований і містить важливу інформацію про його життя та творчість. Опис творчості М. Вороного, зокрема його поезії та перекладацької роботи, підкреслює його роль у розвитку української літератури та модернізму. Це важливо для розуміння контексту його творчості. Згадка про його політичні переконання і переслідування з боку радянської влади додає до образу Вороного як сміливого митця, який не боявся висловлювати свої думки. Текст про письменника відповідає основним нормам написання. Він інформативний, логічно структурований і охоплює важливі аспекти життя та творчості митця. Описані теми — від його внеску в літературу до переслідувань за політичні переконання — формують цілісний образ М. Вороного як видатного українського поета та громадського діяча. Цей текст не лише знайомить читачів з його життям, але й підкреслює його вплив на українську культуру, залишаючи спадок, який надихає нові покоління.

Текст про Гната Хоткевича є змістовним оглядом його особистості, творчості та внеску в українську культуру. Ось аналіз цього тексту з акцентом на його ефективність, структуру та змістове наповнення. Теми, які порушуються, залишаються актуальними і сьогодні, зокрема важливість збереження національних традицій і боротьба за свободу слова. Г. Хоткевич виділяється серед своїх *contemporaries* своєю глибокою вірою в силу мистецтва і його здатність змінювати суспільство. Текст висвітлює важливість Г. Хоткевича як культурного діяча, акцентуючи на його внеску в розвиток української літератури та музики. Наголошення на народних традиціях і мистецтві сприяє формуванню національної свідомості, що є важливим у сучасному контексті. Текст є добре структурованим і інформативним, популяризує його особистість і творчість. Він дотримується мовних норм, має чітку логіку викладу та багатий зміст, що дозволяє глибше зрозуміти його внесок в українську культуру. Цей текст може зацікавити широкий загал читачів, допомагаючи зберегти пам'ять про видатних представників української літератури та мистецтва.

У листах Олександр Олесь часто описував глибокий сум за Україною, який відчував, перебуваючи в еміграції. Він гостро переживав відсутність контакту з рідною землею, що впливало на його творчість. Ця туга та біль втрати батьківщини знайшли відображення в його поезії, де тема ностальгії поєднується з любов'ю до рідного краю. У листах О. Олесь часто писав про труднощі, з якими стикався в еміграції, зокрема про ізолюваність від українського літературного середовища. Він відчував, що перебування далеко від України обмежує його творчі можливості, проте продовжував писати, сподіваючись, що його твори знайдуть відгук серед українців на батьківщині та за кордоном.

Листи цього письменника відображають його спілкування з іншими українськими митцями, такими як Павло Тичина, Микола Вороний, Симон Петлюра; вони ділилися своїми думками про літературу, політику та суспільні зміни, підтримували один одного в складні часи. Олесь залишив значний слід у розвитку української поезії та драматургії. Його твори продовжують надихати нові покоління, а листи є важливим джерелом для розуміння не лише його особистості, але й загальної картини життя українських емігрантів того часу.

Текст про Володимира Винниченка представляє його як багатогранну особистість, яка зробила значний внесок у розвиток української літератури та політичного життя. Проаналізуємо цей текст з точки зору його ефективності для популяризації творчості та ідей В. Винниченка, а також відповідності мовним і стилістичним нормам.

Теми боротьби за незалежність, права людини та національну свідомість, які Винниченко порушував у своїх листах і творах, є актуальними і сьогодні. Важливо підкреслено його внесок у формування національної ідентичності та демократичних ідеалів. Текст трактує В. Винниченка як одну з ключових постатей української політики і літератури початку ХХ століття. Наголошення на його спробах поєднати політичну діяльність з особистими переконаннями надає тексту унікальності та глибини.

Текст акцентує увагу на творчості В. Винниченка, що дозволяє читачам побачити в ньому не тільки політика, а й видатного письменника. Згадка про його моральні дилеми й проблеми суспільства, які він висвітлював у своїх творах, робить його ближчим і зрозумілішим для сучасної аудиторії. Текст наголошує на важливості ідей В. Винниченка про національну свідомість і права людини, що сприяє формуванню національної ідентичності та розумінню сучасної політичної ситуації в Україні. Текст про В. Винниченка є засобом популяризації його творчості та ідей. Він відповідає мовним і стилістичним нормам, чітко передає основні аспекти його життя, політичної діяльності та літературного спадку. Текст підкреслює значення В. Винниченка для сучасної України, що робить його цікавим і важливим для широкої аудиторії, зокрема для тих, хто цікавиться українською історією, культурою і процесами національного відродження.

Текст про Володимира Сосюру надає детальне уявлення про його життя, творчість і погляди. Ось аналіз цього тексту, звертаючи увагу на його ефективність, змістове наповнення та стилістику.

Однією з ключових подій у житті Остапа Вишні було його ув'язнення та заслання в 1930-х роках. Попри всі труднощі, навіть в умовах неволі він зберігав почуття гумору. У листах він часто жартував над власною ситуацією, що свідчило про його непохитний дух і віру в силу сміху як засобу подолання життєвих випробувань. У листах О. Вишня часто описував процес створення своїх творів, розповідав про труднощі та радості, які супроводжували його під час написання «усмішок». Він шукав натхнення в повсякденному житті, спостерігаючи за людьми та їхніми звичками, щоб з гумором відтворювати типові ситуації. Листи О. Вишні стали важливим джерелом для дослідження його особистості та літературної спадщини. Його творчість залишається популярною і сьогодні, а його гумористичний стиль надихає нові покоління українських авторів.

Павло Тичина залишався однією з ключових фігур української літератури ХХ століття, і його вплив простежується в творчості багатьох письменників та

поетів наступних поколінь. Його рання поезія, зокрема «Сонячні кларнети», стала орієнтиром для літературних експериментів українських митців. Листи П. Тичини до сучасників, таких як Микола Хвильовий, Максим Рильський, Микола Зеров, свідчать про його прагнення до діалогу і взаємодопомоги в умовах політичного тиску. Він підтримував своїх колег і намагався захищати їхні інтереси, що іноді ставило його в складні ситуації. П. Тичина став символом митця, який був змушений балансувати між власною творчою ідентичністю та вимогами державної ідеології. Його особистий і творчий шлях є відображенням складних політичних і культурних процесів в Україні ХХ століття. П. Тичина залишався однією з ключових фігур української літератури ХХ століття, і його вплив простежується в творчості багатьох письменників та поетів наступних поколінь. Його рання поезія, зокрема «Сонячні кларнети», стала орієнтиром для літературних експериментів українських митців.

Текст про Миколу Куліша чітко передає його внесок у українську культуру та літературу, а також особисті погляди митця на своє життя і творчість. Підкреслюється важливість правди і соціальних проблем у творчості М. Куліша, що відображає його як серйозного і свідомого митця. Текст є інформативним і глибоким, ефективно висвітлюючи його особистість та творчість. Зазначені теми (від соціальної відповідальності до труднощів, з якими стикався М. Куліш) формують цілісний образ митця, який не лише творив, а й активно боровся за свою націю та культуру. Листи М. Куліша стають цінним джерелом для розуміння його ідей і переживань, на прикладі яких нові покоління можуть черпати натхнення.

Текст про Миколу Хвильового є вичерпним і добре структурованим, підкреслюючи його значущість в українській літературі та культурі. Підкреслюється важливість розвитку української культури, що особливо актуально для періоду, в якому жив і творив М. Хвильовий. Текст детально висвітлює його значення для української літератури та культури, а також його активну позицію в суспільстві. Його ідеї залишаються актуальними і сьогодні, а його боротьба за свободу творчості служить прикладом для наступних

поколінь митців. Це допомагає читачеві зрозуміти не лише історичний контекст, а й сучасне значення його творчості.

В своїх листах Олександр Довженко часто згадував про пошук унікального художнього стилю, який би поєднував елементи української культури з новаторськими кінематографічними техніками. Він прагнув відходити від традиційного кінематографа і створювати фільми, які б відображали поетичність української душі. О. Довженко часто звертався до теми збереження української національної ідентичності в умовах радянської влади, яка намагалася асимілювати всі національні культури. У своїх листах він підкреслював важливість показувати у фільмах автентичну українську культуру, її побут і традиції, як це зроблено в «Землі». Листи О. Довженка відображають його постійні зіткнення з радянською цензурою. Він часто скаржився на труднощі, пов'язані з обмеженням творчої свободи та спробами влади змінювати зміст його фільмів відповідно до ідеологічних вимог. О. Довженко продовжує надихати сучасних українських митців. Його творчість є вічним джерелом натхнення для тих, хто прагне розвивати українське кіно і культуру.

Текст про Максима Рильського є добре структурованим та інформативним. Листи поета відображають його як людину з глибокими роздумами про культуру і освіту. Це показує його відповідальність як громадського діяча, який дбає про майбутнє українського народу. Текст про М. Рильського відповідає основним нормам написання завдяки своїй структурі, логіці викладу, актуальній тематиці та доступності мови. Він містить не лише інформацію про творчість М. Рильського, але й підкреслює його цінності та ідеали, які залишаються актуальними в сучасному світі. Текст є цінним для розуміння внеску М. Рильського в українську літературу та його вплив на нові покоління читачів. Це також може слугувати основою для подальшого вивчення його творчості та ролі в українській культурі.

Теми, що порушуються в творчості Володимир Сосюри, залишаються актуальними і сьогодні, зокрема питання національної ідентичності та значення

любіві. В. Сосюра виділяється серед інших поетів своєю здатністю поєднувати особисті переживання з національними темами, що надає його творчості особливого звучання. Текст ефективно передає важливість В. Сосюри як поета, акцентуючи увагу на його внеску в українську літературу. Наголошення на темах любові до Батьківщини і краси України сприяє формуванню національної свідомості, що є важливим у сучасному контексті. Текст про В. Сосюру є вдало написаним та інформативним, ефективно популяризуючи його творчість і погляди. Він дотримується мовних норм, має чітку структуру та зміст, який допомагає глибше зрозуміти постать поета. Цей текст може зацікавити як дослідників, так і широке коло читачів, сприяючи поширенню знань про українську літературу та її видатних представників.

Текст про Євгена Плужника є вичерпним і точно передає суть його особистості, творчості та внеску в українську літературу. Ось аналіз цього тексту з акцентом на його ефективність, структуру та змістове наповнення. Теми свободи, справедливості та любові до рідної мови і культури залишаються важливими у сучасному українському суспільстві. Є. Плужник виділяється як поет, який зумів поєднати глибокі філософські роздуми з чутливим відображенням суспільних проблем. Текст ефективно демонструє важливість Є. Плужника як культурної фігури, акцентуючи його вплив на українську літературу. Наголос на українському контексті його творчості сприяє формуванню національної ідентичності. Текст про Є. Плужника є інформативним і глибоким, ефективно популяризуючи його особистість і творчість. Він дотримується мовних норм, має чітку логіку викладу та багатий зміст, що дозволяє краще зрозуміти його внесок в українську культуру. Цей текст може зацікавити широку аудиторію, сприяючи збереженню пам'яті про видатних представників української літератури та їхні ідеї, які залишаються актуальними й сьогодні.

Теми, які порушуються, залишаються актуальними, зокрема важливість правди в літературі та боротьба за справедливість. Григорій Косинка виділяється серед своїх *contemporaries* своєю відданістю реалістичному

зображенню життя, що робить його творчість цінною. Текст ефективно висвітлює важливість Г. Косинки як літературного діяча, акцентуючи на його внеску в розвиток української літератури. Наголошення на проблемах українського народу та соціальних питаннях сприяє формуванню національної свідомості. Текст про Г. Косинку є добре структурованим і інформативним, ефективно популяризуючи його особистість і творчість. Він дотримується мовних норм, має чітку логіку викладу та багатий зміст, що дозволяє глибше зрозуміти його внесок в українську літературу. Цей текст може зацікавити широкий загал читачів, допомагаючи зберегти пам'ять про видатних представників української літератури та мистецтва.

Листи Олександра Ковіньки відображають його погляди на те, як гумор може використовуватися для критики суспільних і політичних недоліків. Він вважав, що сатира дозволяє побачити проблеми суспільства з іншого ракурсу і спонукає людей замислитися над своїми діями. Для нього важливо було, щоб сатиричні твори не лише викликали сміх, але й змушували думати. О. Ковінька часто писав у своїх листах про техніки створення гумористичних текстів. Він ділився своїм досвідом створення персонажів і ситуацій, які були б одночасно комічними та реалістичними. Особливу увагу він приділяв мові — використанню діалектів, народних висловів, що надавало його творам автентичності та робило їх близькими для читача. О. Ковінька залишив помітний слід у розвитку української гумористичної літератури. Його творчість та листи є важливими не лише з літературної точки зору, але й як джерело розуміння того, як гумор допомагав людям переживати складні історичні періоди.

Аналіз тексту про Юрія Смолича може бути здійснений за кількома аспектами, що дозволяють зрозуміти його внесок у літературу та значення його поглядів. Текст наголошує на важливості листів Ю. Смолича як засобу для розуміння його поглядів і думок. Листи відображають його особисті переживання та професійні роздуми, що надає глибину його творчості. Текст є детальним оглядом життя та творчості Ю. Смолича, підкреслюючи його роль

як представника української літератури радянського періоду. Він постає як автор, який усвідомлює свою відповідальність перед суспільством і активно бореться за розвиток української мови та культури. Тема дружби та співпраці серед митців вказує на його відкритість до нових ідей та готовність до співпраці, що робить його творчість важливою частиною українського культурного дискурсу. В цілому, текст дає можливість зрозуміти Ю. Смолича як митця, який був глибоко занурений у проблеми своєї епохи і намагався знайти відповіді на них через свою літературну діяльність.

Текст про Валер'яна Підмогильного добре висвітлює його творчість та життєві погляди, зокрема філософські роздуми, відданість українській мові та літературі, а також проблеми свободи в умовах радянського тоталітаризму. Проведемо детальний аналіз, щоб оцінити його відповідність нормам і ефективність для популяризації української літератури. Текст вказує на важливість В. Підмогильного як представника літературного покоління “Розстріляного Відродження”, що може викликати інтерес у тих, хто цікавиться цією трагічною сторінкою історії української літератури. Підкреслення таких тем, як свобода слова, внутрішні конфлікти героїв, пошуки особистої ідентичності та місця в суспільстві, допомагає зацікавити читача, особливо сучасну молодь, яка може відчувати аналогічні проблеми. Тема свободи слова і творчого самовираження є надзвичайно актуальною в сучасному контексті, особливо враховуючи історичні репресії проти української інтелігенції. Тому текст не лише ознайомлює з минулим, але й спонукає замислитися над сучасними викликами. Текст не обмежується лише біографічними фактами, а пропонує глибокий аналіз його творчих і філософських поглядів. Це дозволяє побачити В. Підмогильного не лише як письменника, а й як мислителя, який намагався осмислити складні питання людського існування. Текст про В. Підмогильного є засобом популяризації його творчості та розуміння історичного контексту, в якому він жив і працював. Він відповідає мовним і стилістичним нормам, містить ґрунтовний аналіз творчості та підкреслює актуальні проблеми, такі як свобода творчості й взаємодія особистості з

соціумом. Завдяки цьому текст може бути корисним як для ознайомлення з творчістю В. Підмогильного, так і для глибшого розуміння української літератури першої половини ХХ століття.

Аналіз тексту про Юрія Яновського можна провести за кількома основними аспектами, які підкреслюють його значення в українській літературі та культурі. Листи Ю. Яновського служать важливим джерелом для розуміння його внутрішнього світу та творчих процесів. Вони відображають його особисті переживання, мрії та труднощі. Текст надає детальний огляд життя та творчості Ю. Яновського, підкреслюючи його роль як видатного українського письменника і культурного діяча. Він постає як автор, який глибоко усвідомлює свою відповідальність перед народом і прагне через свою творчість висвітлювати боротьбу українського народу, людські почуття і цінності. Теми, підняті в його листах, демонструють, що Яновський не лише описував події, але й намагався знайти сенс у людських переживаннях. Його творчість залишається важливою для сучасного українського суспільства, підкреслюючи силу людського духу та красу рідної землі.

Основною темою, яка об'єднує всіх цих діячів, є любов до України та прагнення до збереження й розвитку її мови та культури. Вони виступали як інтелектуальні лідери свого часу, які через свої твори та листи передавали ідеї національного відродження, свободи та боротьби за права народу. Більшість із них наголошували на важливості освіти, просвіти та літератури як інструментів розвитку суспільства, що сприяють формуванню національної ідентичності.

Особливо важливою темою у творчості цих письменників була боротьба за справедливість і свободу. Вони часто піднімали питання соціальної нерівності, бідності та важкого життя простих людей, що знайшло відображення у їхніх літературних творах і листах. Листи багатьох із цих авторів показують їхнє глибоке переживання за долю України, їхню віру в майбутнє та прагнення змінити ситуацію на краще.

Також варто відзначити їхнє прагнення залишатися чесними перед собою та суспільством навіть у важкі часи політичних переслідувань і цензури.

Незважаючи на всі труднощі, вони продовжували творити та розвивати українську літературу, роблячи її невід'ємною частиною європейського культурного простору.

Текст про Миколу Бажана є змістовним і добре структурованим. Наголос на активній ролі поета як учасника суспільного життя є актуальним і показує важливість літератури як інструменту впливу на суспільство. Це підтверджує значущість його творчості в контексті української культури. Відображення теми збереження національних традицій і мови демонструє патріотизм М. Бажана і його прагнення до розвитку української ідентичності. Текст про М. Бажана відповідає основним нормам написання завдяки чіткій структурі, логіці викладу, актуальній тематиці та доступній мові. Він не лише інформує про життя та творчість М. Бажана, але й підкреслює його внесок у розвиток української літератури та культури. Цей текст допомагає зрозуміти не лише особистість М. Бажана, але й його роль у формуванні української культурної спадщини, підкреслюючи важливість літератури як інструмента для зміни суспільства.

Текст про Івана Багряного є вдало структурованим і змістовним, що дозволяє глибше зрозуміти цю видатну особистість. Теми, порушені І. Багряним, залишаються важливими в умовах сучасних викликів для українського суспільства. І. Багрянний виділяється серед інших письменників завдяки своїй глибокій відданості ідеалам свободи та людської гідності. Текст ефективно підкреслює значення І. Багряного в українській культурі, акцентуючи на його внесок у боротьбу за свободу. Наголошення на патріотизмі та моральних цінностях І. Багряного сприяє формуванню національної ідентичності.

Текст про І. Багряного є глибоким і змістовним, адекватно представляючи цю видатну особистість і її внесок у українську літературу та боротьбу за права людини. Він може слугувати корисним джерелом як для академічного вивчення, так і для популяризації знань про українську історію. Ідеї про

свободу, гідність і надію, висловлені І. Багряним, залишаються актуальними і надихаючими для нових поколінь.

Ірина Вільде — важлива постать в українській літературі, текст успішно відображає її внесок та ідеї. Теми, порушені І. Вільде, залишаються актуальними і в сьогоdnішньому контексті. Її погляди на жіночу рівність та літературу відрізняють її від інших українських авторів. Текст підкреслює значення І. Вільде як письменниці і культурної діячки. Наголошення на значенні культури та мови для українського народу зміцнює цей аспект. Текст про І. Вільде є добре структурованим і змістовним, що дає можливість краще зрозуміти її внесок у літературу та культуру. Її листи, що висвітлюють важливі теми жіночої рівності, національної ідентичності та підтримки молодих авторів, є цінним джерелом для розуміння її особистості та епохи. Ідеї, закладені в її творчості, залишаються актуальними для сучасного українського суспільства і продовжують надихати нові покоління.

Аналіз тексту про Юрія Шевельова може бути здійснений через кілька ключових аспектів, які підкреслюють його значення в українській науці та культурі. Текст підкреслює важливість листів Ю. Шевельова як засобу для розуміння його поглядів. Листи відображають його особисті переживання та професійні роздуми, надаючи глибину його ідеям. Текст є детальним оглядом життя та творчості Ю. Шевельова, підкреслюючи його роль як видатного мовознавця та культурного діяча. Він постає як автор, який глибоко усвідомлює свою відповідальність перед нацією, активно борючись за розвиток і збереження української мови та культури. Теми, підняті в листах, свідчать про його прагнення зберегти українську ідентичність, незважаючи на виклики еміграції. В цілому, текст допомагає зрозуміти Ю. Шевельова як людину з глибокими переконаннями, чия праця має важливе значення для сучасного українського суспільства.

Текст про Ліну Костенко висвітлює її значення як поетеси і культурної діячки в Україні. Л. Костенко часто порушує теми любові до рідної землі, людської гідності та свободи. Це не лише відображає її світогляд, але й робить

її твори близькими багатьом читачам. Важливість чесності перед собою і читачами, яку вона підкреслює, стає основою її творчого процесу та її літературної етики. Твори Л. Костенко, зокрема “Маруся Чурай”, стали класикою, яка вплинула на наступні покоління українських письменників та читачів. Текст влучно передає суть і значення Л. Костенко для української культури та літератури. Вона є прикладом того, як поет може впливати на суспільство, розкриваючи важливі теми та проблеми через свою творчість. Її листи, як і поезія, залишаються важливими для розуміння не лише її особистості, але й контексту, в якому вона жила та творила.

Текст про Василя Симоненка відображає його життя, творчість та значення як одного з провідних українських поетів-шістдесятників. Здійснимо аналіз цього тексту з метою оцінки його ефективності у популяризації творчості поета, відповідності мовним і стилістичним нормам та впливу на читачів. Теми, порушені у творчості В. Симоненка, є актуальними й сьогодні — боротьба за свободу слова, національна гідність, права людини. Текст наголошує на цьому, що робить його цінним для сучасної аудиторії. Акцент на особистій боротьбі В. Симоненка з тоталітарним режимом, його участь у шістдесятництві та громадській діяльності додає тексту унікальності, підкреслюючи, що його поезія — це не лише літературний спадок, а й важливий суспільний феномен. Текст акцентує увагу на основних ідеях поезії В. Симоненка, що робить його творчість зрозумілою та привабливою для нових читачів. Згадка про найвідоміші твори сприяє популяризації його поезії серед широкої аудиторії. Текст наголошує на важливості національної ідентичності, свободи й боротьби за справедливість, що є важливими аспектами української літературної спадщини і можуть бути мотивуючими для читачів. Загалом текст про В. Симоненка є ефективним засобом популяризації його творчості. Він відповідає всім мовним і стилістичним нормам, логічно структурований, чітко розкриває основні теми творчості поета. Важливим є те, що текст підкреслює актуальність і важливість ідей В. Симоненка, що робить його цікавим і

корисним для широкої аудиторії, стимулюючи інтерес до поезії шістдесятників і глибше розуміння культурного контексту України середини ХХ століття.

Текст про Миколу Вінграновського є добре структурованим і містить багато важливих аспектів його життя та творчості. Відображення цієї теми показує патріотизм М. Вінграновського та його глибоке відчуття краси українських пейзажів. Це робить його творчість більш чуттєвою і актуальною для українського читача. Наголос на важливості внутрішньої свободи є центральним у його творчості. Це підкреслює його боротьбу проти цензури і тиску, демонструючи активну позицію митця. Текст про М. Вінграновського відповідає основним нормам написання завдяки чіткій структурі, логіці викладу, актуальній тематиці та доступній мові. Він не лише інформує про життя та творчість М. Вінграновського, але й підкреслює його роль у формуванні української культурної ідентичності. Цей текст допомагає зрозуміти не лише особистість М. Вінграновського, а й його вплив на українську літературу та суспільство в цілому, відзначаючи важливість свободи творчості і патріотизму в його творчості.

Текст про Василя Стуса відображає головні аспекти його життя, творчості та внеску в українську культуру й історію. Здійснимо аналіз цього тексту з погляду відповідності нормам, його ефективності у популяризації творчості поета та впливу на читачів. Теми свободи, національної ідентичності та боротьби за права людини, порушені у творчості В. Стуса, є актуальними і сьогодні. Текст підкреслює важливість його ідей у контексті сучасної України. Підкреслення дисидентської діяльності В. Стуса, його особистої жертви заради ідеалів свободи і справедливості додає тексту унікальності, показуючи, що його поезія — це не просто літературний спадок, а й частина національного руху за права і свободи. Текст акцентує увагу на головних темах і мотивах творчості В. Стуса, що допомагає читачеві краще зрозуміти зміст його поезії і значення його боротьби. Згадка про листи і дисидентську діяльність сприяє популяризації його творчості серед нових поколінь. Текст наголошує на важливості національної ідентичності, свободи слова і прав людини, що є важливими

аспектами української культури і можуть мотивувати читачів до роздумів над цими цінностями. Текст про В. Стуса є засобом популяризації його творчості і діяльності як поета і дисидента. Він відповідає мовним і стилістичним нормам, логічно структурований, чітко передає основні теми і ідеї творчості В. Стуса. Текст акцентує увагу на актуальності його ідей для сучасної України, що робить його цікавим і корисним для широкої аудиторії, зокрема для тих, хто цікавиться історією національно-визвольного руху і роллю митців у боротьбі за права людини та національну гідність.

Текст про Василя Голобородька представляє його як визначного сучасного українського поета, відданого своїй культурі, мові й свободі творчості. Здійснимо детальний аналіз тексту для оцінки його ефективності щодо популяризації творчості В. Голобородька та відповідності мовним, стилістичним і змістовим нормам. Обговорення творчості В. Голобородька в контексті переслідувань радянської влади робить його постать особливо важливою для розуміння сучасної української культури та історії. Це сприяє осмисленню значущості свободи слова та мистецтва. Текст акцентує увагу на особливостях творчого методу поета, зокрема на поєднанні філософських і національних мотивів, що виділяє його серед інших представників української літератури. Текст доносить ідею, що поезія В. Голобородька є не лише літературним явищем, а й важливим засобом самовираження й пізнання світу. Це може сприяти популяризації його творчості серед нових поколінь читачів. Завдяки детальному аналізу тем і мотивів, текст стимулює читача ознайомитися з творами В. Голобородька, що є важливим кроком у популяризації української літератури. Текст про В. Голобородька є ефективним інструментом для популяризації його творчості. Він грамотно написаний, логічно структурований, розкриває особистість поета та його творчі погляди. Підкреслення таких важливих тем, як роль мови, свобода творчості та зв'язок людини з природою, робить його актуальним і цікавим для сучасних читачів. Таким чином, текст відповідає всім нормам і сприяє глибшому розумінню творчості В. Голобородька та його внеску в українську культуру.

Леся Воронина — важлива постать в сучасній українській літературі, текст відображає її внесок щодо дитячої літератури. Доробок Л. Воронини, яка піднімає важливі питання виховання та екології, є дуже актуальним. Її здатність поєднувати розвагу і навчання робить її творчість особливо цінною для дітей. Текст підкреслює внесок авторки у дитячу літературу та її вплив на виховання молоді. Наголошення на цінностях, які вона просуває через свої твори, зміцнює цей аспект. Текст про Л. Воронину є добре структурованим та змістовним, що дає можливість глибше зрозуміти її внесок у літературу для дітей і підлітків. Її листи та твори, які висвітлюють важливі теми, залишаються актуальними і продовжують надихати нові покоління. Л. Воронина прагне не лише розважати дітей, а й навчити їх бути добрими, сильними і відповідальними, що робить її літературу важливою частиною української культури.

Текст добре розкриває основні теми та ідеї творчості Оксани Забужко. Для розширення та поглиблення аналізу її листів і творчості. О. Забужко наголошує на важливості відновлення національної пам'яті, зокрема, в контексті історичної пам'яті про радянські репресії, Голодомор та інші трагічні події в історії України. Вона звертається до цих тем як у своїх творах, так і в листах, нагадуючи, що національна культура має відновити своє автентичне звучання. О. Забужко часто реагує на актуальні суспільно-політичні події в Україні та світі. У своїх листах вона висловлюється щодо Революції Гідності, війни на Сході України, а також захисту прав і свобод громадян. Це підкреслює її активну позицію як публічної інтелектуалки. Листи О. Забужко часто є більше есеїстичними роздумами, ніж традиційною кореспонденцією. Вони охоплюють широке коло тем — від літератури і філософії до політики і культурних трансформацій. Це робить їх своєрідними літературними творами, які можна аналізувати в контексті її основних текстів.

Юрій Андрухович постає як письменник, який глибоко розуміє свою роль у суспільстві, розуміє важливість літератури в контексті особистісного розвитку та соціальних змін. Його листи демонструють прагнення об'єднати людей через спільні цінності. Ю. Андрухович представлений як ключова фігура

"станіславського феномену", що свідчить про його важливість у формуванні сучасної української літератури. Він працює в контексті пострадянського простору, де українська культура намагається знайти своє місце у європейському контексті. Підкреслюється вплив європейської літератури на Ю. Андруховича, що відображає його бажання інтегрувати українську літературу в європейський культурний дискурс. Текст є детальним оглядом життя та творчості Ю. Андруховича, який охоплює його погляди на важливі соціальні та культурні питання. Він висвітлює його роль як сучасного українського митця, який прагне розвивати українську літературу в контексті європейської культури. Цей аналіз підкреслює важливість Ю. Андруховича як письменника, що заохочує до роздумів про свободу, національну ідентичність та роль мистецтва в сучасному суспільстві. Текст в цілому надає цінну інформацію про Ю. Андруховича як про особистість, що формує нове обличчя української літератури.

Висновки до третього розділу

Тематичний аналіз листів є важливим методом дослідження, який дає можливість виокремлювати ключові ідеї та мотиви, що повторюються у письмових джерелах. Завдяки цьому методу можна виявити структуру, лексичні особливості та головні ідеї текстів, що дозволяє аналізувати їх з точки зору лінгвістики та соціальних факторів.

Визначення ключових тем для тематичних текстів базується на ретельному аналізі змісту тексту. Темі визначаються через повторюваність певних лексичних одиниць, стилістичних прийомів або підкреслення значущих соціальних чи культурних явищ. Ці теми можуть відображати культурні, історичні або особисті питання, що характерні для авторів листів або їхнього оточення.

Методологія створення тематичних текстів включає декілька етапів: вибір основної теми, структурування тексту навколо ключових ідей, використання відповідної лексики та стилістичних прийомів. Важливу роль

відіграє правильний підбір матеріалу, який підкреслює важливість і актуальність теми для цільової аудиторії.

Приклади тематичних текстів про видатних українських письменників демонструють, як творчість і життя письменників можна аналізувати через призму тем, що повторюються в їхніх листах. Наприклад, у листах Тараса Шевченка часто простежуються теми національної ідентичності, боротьби за свободу та соціальної несправедливості. В листах Лесі Українки виразно відображені теми боротьби за права жінок, патріотизму та літературної діяльності.

Аналіз ефективності створених текстів для популяризації української літератури свідчить про те, що такі тематичні тексти є потужним інструментом для привернення уваги до української культурної спадщини. Вони допомагають краще розуміти історичний і соціальний контекст творчості письменників, розкриваючи глибші аспекти їхнього життя і творчості, що сприяє популяризації української літератури серед широкої аудиторії.

Основною темою, яка об'єднує всіх цих діячів, є любов до України та прагнення до збереження й розвитку її мови та культури. Вони виступали як інтелектуальні лідери свого часу, які через свої твори та листи передавали ідеї національного відродження, свободи та боротьби за права народу. Більшість із них наголошували на важливості освіти, просвіти та літератури як інструментів розвитку суспільства, що сприяють формуванню національної ідентичності.

Особливо важливою темою у творчості цих письменників була боротьба за справедливість і свободу. Вони часто піднімали питання соціальної нерівності, бідності та важкого життя простих людей, що знайшло відображення у їхніх літературних творах і листах. Листи багатьох із цих авторів показують їхнє глибоке переживання за долю України, їхню віру в майбутнє та прагнення змінити ситуацію на краще.

Також варто відзначити їхнє прагнення залишатися чесними перед собою та суспільством навіть у важкі часи політичних переслідувань і цензури. Незважаючи на всі труднощі, вони продовжували творити та розвивати

українську літературу, роблячи її невід'ємною частиною європейського культурного простору.

Таким чином, їхнє життя, творчість та епістолярна спадщина є важливими джерелами для вивчення української історії, культури та національної свідомості. Їхні ідеї про роль літератури, мови та національної ідентичності залишаються актуальними й сьогодні, продовжуючи надихати нові покоління українців.

ВИСНОВКИ

Навчальні тексти для читання про соціогрупу «українські письменники» для рівня B1, B2 розширюють базу одиниць навчально-методичного контенту Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою. У текстах мова виступає засобом комунікації та важливим соціальним інструментом, який формує національну ідентичність, відображає культурні та історичні зміни, а зміст текстів формує спеціалізоване знання про письменників для тих, хто вивчає українську мову як іноземну.

Встановлено, що формування мовних компетентностей у навчальних текстах для рівня B1-B2 передбачає розвиток мовленнєвих навичок, необхідних для ефективної комунікації. Навчальні тексти сприяють збалансованій взаємодії компетенцій в аудіюванні, читанні, письмі та говорінні. Навчальні матеріали орієнтовані на розвиток граматики, лексики та мовленнєвих стратегій, що забезпечують інтегроване оволодіння мовою.

Взято до уваги, що поняття соціогруп у лінгвістиці охоплює сукупність людей, об'єднаних спільними соціальними ознаками, які впливають на їхнє мовлення. Соціогрупи формуються на основі спільних інтересів, професії, віку, регіону проживання, гендеру та інших чинників. Мовознавці досліджують, як ці групи формують власні мовні норми, використовуючи характерні мовні конструкції, лексику та стиль.

Враховано, що ознаки мовлення різних соціогруп відображаються на рівні використання лексики, стилю та граматичних конструкцій. Наприклад, професійні соціогрупи використовують термінологію, яка є зрозумілою лише в їхньому середовищі, а вікові групи можуть відрізнятися вживанням сучасної або архаїчної лексики.

Вплив соціогрупової належності на стиль і зміст листів письменників виражається через особливості їхнього мовного стилю та тематику.

Пояснено, що тематичний аналіз листів є важливим методом дослідження, який дає можливість виокремлювати ключові ідеї та мотиви, що повторюються у письмових джерелах. Завдяки цьому методу можна виявити

структуру, лексичні особливості та головні ідеї текстів, що дозволяє аналізувати їх з точки зору лінгвістики та соціальних факторів.

Визначено ключові теми для тематичних текстів на підставі ретельного аналізу змісту тексту. Темі встановлені через повторюваність певних лексичних одиниць, стилістичних прийомів або підкреслення значущих соціальних чи культурних явищ. Ці теми можуть відображати культурні, історичні або особисті питання, що характерні для авторів листів або їхнього оточення.

Розкрито методологію створення тематичних текстів включає декілька етапів: вибір основної теми, структурування тексту навколо ключових ідей, використання відповідної лексики та стилістичних прийомів. Важливу роль відіграє правильний підбір матеріалу, який підкреслює важливість і актуальність теми для цільової аудиторії.

Приклади навчальних текстів про видатних українських письменників демонструють, як творчість і життя письменників можна аналізувати через призму тем, що повторюються в їхніх листах.

Створені навчальні тексти популяризують діяльність представників української літератури і є потужним інструментом для привернення уваги до української культурної спадщини. Вони допомагають краще розуміти історичний і соціальний контекст творчості письменників, розкривають аспекти їхнього життя і творчості, що сприяють поширенню інформації про українську літературу серед тих, хто вивчає українську мову як іноземну.

Збірник для читання «Знайомство з українськими письменниками» сприяє розбудові «Текстотеки» Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою.

Перспективи аналізу проблеми магістерської роботи вбачаємо не тільки в розкритті тематичного та лексичного аспектів навчальних текстів, але й у більшій увазі до ситуативного та прагматичного показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Наукова література

1. Архелюк В.В. Характерні риси лінгвістики тексту та дискурсу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: філологічна. Х. : ХГУ «НУА». Вип. 38. С. 145–146.
2. Баран Є. Леся Українка і Ольга Кобилянська: діалог культур (на матеріалі епістолярію письменниць). 2007, с. 284-292
3. Биби́к С. П. Стилво́ва розмовна норма та розмовна лексика. Культура слова, 2011, с. 59-65
4. Білоус М. Чарівні слова / М. Білоус // Урок української, 2002, №10, с. 36–38
5. Білоус М. Чарівні слова. Старожитність, 1993, №15, с. 16
6. Богдан С. Формули етикету в українській епістолярії / С. Богдан // Урок української, 2003, №1, с. 30–34.
7. Ветрова Е. С. Семантика і функціонально-комунікативний аспект етикетних одиниць в епістолярній спадщині українських письменників ХІХ ст. [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.01 - українська мова / Ветрова Ельвіра Сабірівна ; Донецький нац. ун-т. – Д., 2004, с. 20.
8. Види контенту, або як правильно взаємодіяти з аудиторією. Режим доступу - <https://brander.ua/blog/vidi-kontentu-abo-yak-pravilno-vzaemodiyati-z-auditorieyu>
9. Вишне́вка Н. Ю. Кліше́ як мовна одиниця: проблеми кліше в мовознавстві. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія: Філологічні науки, 2013, В. 3, с. 33-36.
10. Вознюк Г. Майстерність письменницької критики / Г. Вознюк // Радянське літературознавство, 1983, № 7, с. 53.

11. Галич О. А. Термінологія сучасної документалістики. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2006, В: 26, с. 47-49.
12. Горошкіна О. Функції підручника української мови в компетентнісній парадигмі. *STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA*, vol. VI: 2019, pp. 93–102.
13. Гречко О. С. Соціальні групи: дефініція, взаємодія. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Сер.: Державне управління, 2014, 15, В.: 291, с. 52-62.
14. Гучко Г. Андрей Шептицький як меценат української культури. Журнал № 8, 2015.
15. Донцова О. Сленг субкультури аніме. Редакційна колегія, 2017, с. 249-251
16. Дуда Л. Лексикографічний опис іменника м. Львова: соціолінгвістичний підхід. Мова і суспільство = *Language and Society* : зб. наук. пр. / гол. ред. Г. Мацюк. Л.: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. В.: 10, с. 35–44
17. Дуда Л. Лексикографічний опис іменника м. Львова: соціолінгвістичний підхід (жіночі прості імена). Мова в суспільстві: семантика, синтактика, прагматика = *Language in society: semantics, syntax, pragmatics* : кол. монографія / за ред. Галини Мацюк, Ірени Митнік, Олени Новікової. Lublin : Wyd-wo KUL, 2019, Ч. 1, с. 207–220.
18. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту К.: ВЦ «Академія», 2009, с. 182-187
19. Журенко Я. В. Тенденції розвитку сучасної гендерної лінгвістики: ціннісні аспекти. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2021, Т. 47, с. 80-82.
20. Загнітко А.П. Лінгвістика тексту. Теорія і практикум: наук.-навч. посіб. Д.: ДонДУ, 2006, с. 289

21. Іванов О. В. Класичний контент-аналіз та аналіз тексту: термінологічні та методологічні відмінності // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2013, № 1045, Вип.: 30, с. 69-74. - Режим доступу - http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhISD_2013_1045_30_13.
22. Імена львів'ян першої половини ХХ ст.: частотний словник-довідник (на матеріалі метричних книг церкви св. Параскеви П'ятниці) / укладачка Леся Дуда ; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів ; Дрогобич : Коло, 2020
23. Караман С., Тихоша В. Технологія створення підручників і посібників для поглибленого вивчення української мови в гімназії // Дивослово, 2001, № 4, с. 36-38.
24. Кицак Г. В. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження. Мова і культура, 7 (13), 2010, с. 87-92.
25. Ключковська І., Гойсан В., Данчишин Н., Горда О. Престижність української мови у середовищі студентів-іноземців Львова (Опитування іноземних студентів ЛНМУ ім. Данила Галицького, НУ "Львівська політехніка", ЛНУ ім. Івана Франка). Львів, 2020. URL: http://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2020/01/Doslid_zhennia_inozemni-studenty.pdf
26. Колоїз Ж. В; Остороушко О. А. Студентська наукова робота з української мови: навчальний посібник для студентів факультету української філології. 2016, с. 164.
27. Колоїз Ж. В. Діалектизми в романі Марії Матіос Солодка Даруся. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету, 2010, Т. 4, с. 98-117.
28. Коник О. Євген Чикаленко–Михайлу Грушевському про гроші, Академічний дім у Львові та українську національну справу. Scriptorium nostrum, 2014, Т.1 , с. 40-50.

29. Костяш І. Жанр епістолярію у творчому доробку Івана Франка. Вісник Львівського університету. Серія філологічна, 2015, В. 62, с. 184-190.
30. Коцюбинська М. “Зафіксоване й нетлінне”. Роздуми про епістолярну творчість / Михайлина Коцюбинська. К., 2001, с. 5.
31. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008, с. 423.
32. Красовська О. Мовні параметри епістолярію Лесі Українки : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / О. М. Красовська. К., 2010, с. 20.
33. Кузьменко Т. М. Сутнісні характеристики та класифікація соціальних груп: референтна група: види та функції / Т. М. Кузьменко // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2013, вип. 18, с. 64-77. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2013_18_10.
34. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України: Навч. посіб. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2004, с. 275.
35. Литвиненко Н. П. Квіцинська В. В. Навчальний текст як засіб формування мовностилістичної компетенції іноземних студентів// The XIII International Science Conference «Tasks and problems of science and practice», May 10 – 12, 2021, Berlin, Germany. 291 p. 126-130
36. Луць Л. Є. Соціальна природа імені людини (на матеріалі метричних книг латинською, українською та польською мовами 19–перша половина 20 ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.15. К., 2013, с. 20
37. Луць Л. Лексикографічний опис іменника парафіян (на матеріалі церкви св. Параскеви П'ятниці, перша пол. ХХ ст.). Людина. Комп'ютер. Комунікація : зб. наук. пр. Л.: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2010, с. 283–285;

38. Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики. Соціологічний напрям у мовознавстві. Монографія. Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008, с. 432.(Сер. «Мова і соціум».Вип. 1).
39. Мацюк Г. Дисципліни соціолінгвістики як реалізація безпекового виміру гуманітарної освіти: досвід Львівського національного університету імені Івана Франка. Соціолінгвістичне знання як засіб формування нової культури безпеки: Україна – світ : Матеріали II Міжнародної наукової конференції (м. Львів, 22-23 листопада 2018 р.). Л., 2018, с. 77–78.
40. Мацюк Г. Етапи розвитку української соціолінгвістики. Соціолінгвістичні студії / за ред. Л. Ставицької. К., 2010, с. 17–22
41. Мацюк Г. Соціолінгвістика як інтеграційний напрям досліджень в умовах сучасної парадигми: міжнародний досвід й українська перспектива. Наукові записки НаУКМ. Філологічні науки (Мовознавство). К., 2012. В. 137, с. 28–34
42. Мацюк Г., Митнік І. Динаміка комунікативної компетентності фахівця-україніста в контексті вимог сучасного соціокультурного і політичного середовища України і Польщі. Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht = Діалог мов – діалог культур. Україна і світ : IX Міжнародна наукова Інтернет-конференція з україністики (München, 1-4 November 2018 r.). München : LMU, 2019, с. 101–111.
43. [Михайлець Л. М.](#) Мова і суспільство (філософський аспект) [Електронний ресурс] // [Державне будівництво](#), 2007, № 1(1). - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1(1)_9)
44. Мова в суспільстві: семантика, синтактика, прагматика :монографія / за ред. Г. Мацюк, І. Митнік, П. Юзвікевича. Wydawnictwo I KiRBL Warszawa – Lwów – Wrocław Siedlce. Ч. II. 2022.
45. Мова в суспільстві: семантика, синтактика, прагматика : колективна монографія / за ред. Г. Мацюк, І. Митнік, О. Новікової. Варшава – Львів – Мюнхен – Lublin : Wydawnictwo KLU,.Ч.I. 2019.

46. Навчальний контент для програм українознавчого компонента/ Освіта. Уа. Режим доступу - <https://osvita.ua/school/method/93177/>
47. Нагорна О. О. Стилiстичнi ресурси в епiстолярiї Iвана Франка. 2019, с. 41-46
48. Нестерук С., Синевич Б. Нартивний аналіз як інтерпретація розповіді: методичний коментар. Інноватика у вихованні, 2024, 2.19, с.143-152.
49. Онлайн-ресурси для вивчення української // Український інститут. Режим доступу - <https://ui.org.ua/sectors/language/>
50. Паршак К. Д. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження / К. Д. Паршак // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. 2014, Вип. 11, с. 196-199. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2014_11_46
51. Пентиліук М. І. Концепція навчання української мови в системі профільної освіти: проект М. І. Пентиліук, О. М. Горошкіна, А. В. Нікітіна. Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах, 2006, № 9–10, с. 76–84.
52. Підгорецька І. Ю. Роль лінгвокультурного складника в процесі міжкультурної комунікації. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки, 2019, Т.1, с. 289–295.
53. Подиряко О. П. Листи Лесі Українки до Ольги Кобилянської: до проблеми осмислення особистості адресантки, 2012, с. 111-115
54. Презентовано сайт із вивчення української мови для іноземців. 04. 2019.// Посольство України у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. Режим доступу - <https://uk.mfa.gov.ua/news/70891-prezentovano-sajt-iz-vivchennya-ukrajinsykoji-movi-dlya-inozemciv-speak-ukrainian>
55. Радзiєвська Т.В. Текст як засiб комунiкацiї. К. : Вид-во НАН України, 1998, с. 194.
56. Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. Нариси про текст: теоретичні питання комунікації і тексту. К., 1998. 334 с.

57. Самойленко Д. Феномен мовної ідентичності особистості як предмет соціально-філософської рефлексії. *Humanities Studies*, 2021, 9 (86), с. 46-52.
58. Ситник І. В. Навчальний текст як основа навчально-педагогічного дискурсу. In: «Філологічні науки на перехресті культур і цивілізацій: актуальні питання», К., 27-28.11.2020.
59. Склярєнко О. Текст і дискурс: Проблема трактування / О. Склярєнко // Семантика мови і тексту: зб. Наук. Пр.. Івано-Франківськ, 2006, с. 409-411
60. Соціолінгвістика: Інтеграційний напрям досліджень. Навчальна дисципліна : монографія / [Г. Мацюк, О. Горда, А. Чучвара та ін.] ; за ред. Галини Мацюк. Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. с. 86-11. Режим доступу: http://dspace.lnlibrary.lviv.ua/bitstream/123456789/164/1/Sociolinguistics_2021.pdf
61. Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник / Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Г. Бойко. Київ: Інкос, 2020.
62. Старовейтенко І. Листи Євгена Чикаленка як джерело просопографічної інформації про автора. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики, 2005, Т.12, с. 232-254.
63. Теличко В. Різні підходи до визначення професійного спілкування. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Філологічні науки, 2010, 89 (5), с. 330-333.
64. Трумко О. М. Емпатія як засіб успішної комунікації в сім'ї (на матеріалі творів Івана Франка). Мова і суспільство. Л., 2019. Вип. 10, с. 148–155.
65. Трумко О. М. Невербальна поведінка дітей у сімейній комунікації. *Virtus : scientific journal* / ed.-in-chief М. А. Zhurba. Is. 20. P. 2. January. 2018, p. 65–68

66. Трумко О. М. Соціально-індивідуальна природа сімейної комунікації в художньому дискурсі Івана Франка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Л., 2013, с. 20
67. Трумко О. М. Спілкування син → батько: комунікативні тактики в сім'ях представників польської шляхти (на матеріалі творів І. Франка). Українознавство / гол. ред. П. Кононенко. 2013, № 2(47), с. 103–106.
68. Трумко О. М. Стратегія кооперативності в комунікації діти → батьки в сім'ях різних за етнічною належністю (на матеріалі творів Івана Франка). Мова і суспільство. Л., 2013. Вип. 4, с. 239–248.
69. Форманова С. В., Лінгвістичний аналіз тексту : навчальний посібник. О.: ПоліПринт, 2016, с. 200.
70. Цар І. Співвідношення понять рідна мова та мова повсякденного спілкування за близькоспорідненого білінгвізму (на прикладі молодіжного середовища м. Києва). Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах, 2018, Т. 37, с. 95-100.
71. Чепелєв Н. В. Текст і читач / Н. В. Чепелєва. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015, с. 124. Електронний ресурс:
<https://lib.iitta.gov.ua/10285/>
72. Чучвара А. Індивідуальний когнітивний досвід учня: знання про прізвиська. *Studia Ucrainica Varsoviensia* / pod red. I. Mytnik. Warszawa, 2013. № , с. 34–45.
73. Чучвара А. Неофіційний іменник сім'ї: мотиваційні ознаки. Наукові записки. Сер. : Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград, 2011. В.100, с. 205–209.
74. Чучвара А. Особливості взаємодії мови і статі, або про нові аспекти аналізу неофіційного іменника школяра. Тенденції розвитку української лексики та граматики / за ред. І. Кононенко, І. Митнік, С. Романюк. Варшава ; Івано-Франківськ, 2015, ч. II, с. 199–209.
75. Чучвара А. П. Неофіційний іменник сім'ї: лексичні ознаки. *Λογος όνομαστική* / гол. ред. Євген Отін. 2012. № 4, с. 14–18;

76. Чучвара А. Стаття респондента і формування семантики твірної основи прізвиська (на матеріалі неофіційного іменника школяра). Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства / відп. ред. І. В. У.: Сабадош, 2012, вип. 17, с. 80–84;
77. Януш О. Б. Критичний дискурс-аналіз як теорія і метод. Проблеми семантики слова, речення та тексту, 2010, В. 24, с. 317-323.
78. Bourdieu Pierre. "What makes a social class? On the theoretical and practical existence of groups." Berkeley journal of sociology 32 (1987): 1-17.
79. Class, Codes and Control : in 4 vol. London : Routledge, 2003–2009.
80. Discourse and text structure. In Geeraertz, D. & Cuyckens, H. (Eds.), The Oxford handbook of cognitive linguistics (pp. 916–937). Oxford, UK: Oxford University Press
81. MILROY James. William Labov, Principles of linguistic change. Volume I: Internal factors (Language in Society 20). Oxford: Blackwell, 1994. Pp. xix+641. Journal of Linguistics, 1995, 31.2: 435-439.
82. News/ <https://studyinukraine.gov.ua/uk/v-ukraini-zapustili-bezkoshtovnu-onlajn-platformu-dlya-vivchennya-ukrainskoi-movi/>
83. Pearson PD and Camperell K. Guthrie JT. Comprehension of text structures. Comprehension and teaching: Research reviews 1981 Newark, Del International Reading Association
84. Suvorova V. African American Vernacular English : bachelor's paper : 035 Philology / Suvorova Vladyslava. - Kyiv, 2021. - 57 с.

Використані джерела (листи)

1. Андрухович Ю.І. Лист в Україну. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=26660> (дата звернення: 30.09.2024)

1. Багрянний І. Лист 10.10.1948р. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/7491/file.pdf> (дата звернення: 30.09.2024)
2. Бажан М. П. Лист 05.11.1983р. URL: <https://maysterni.com/user.php?id=2831&t=9&sf=1> (дата звернення: 30.09.2024)
3. Винниченко В. К. Лист №2. 1919р. до Юрія Пилиповича. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/15535/28-Myronets.pdf?sequence=1> (дата звернення: 30.09.2024)
4. Вишня О. Лист 10.01.1937р. до Варвари. URL: http://dotyk.in.ua/lubov_slavetnyh11.html (дата звернення: 30.09.2024)
5. Вільде І. Лист 1933р. до матері. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/798/79861/vilde-iry-na-lyst.pdf> (дата звернення: 30.09.2024)
6. Вінграновський М. С. Лист до Світлани. URL: <https://zolotapektoral.te.ua/%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B8-%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F/> (дата звернення: 30.09.2024)
7. Вовчок М. Лист до Т. Шевченка, 1859р. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/V/VovchokM/Gallery/1967Vol7-2-038.html> (дата звернення: 30.09.2024)
8. Вороний М. К. Лист 25.01.1899р. від Михайла Коцюбинського. URL: https://kotsubinsky.org/news/listuvannja_m_kocjubinskogo_i_m_voronogo/2023-01-25-2111 (дата звернення: 30.09.2024)
9. Воронина Л. Лист до Кліма Джури. URL: <https://dovidka.biz.ua/lyst-do-klyma-dzhury-za-tvorom-lesi-voronynoi> (дата звернення: 30.09.2024)
10. Глібов Л. І. Лист №4. 28 квітня 1826р. До Вайнштейна. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/42087/17-Arendar.pdf?sequence=1> (дата звернення: 30.09.2024)

11. Голобородько В. І. Лист до брата. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=23236> (дата звернення: 30.09.2024)
12. Грінченко Б. Д. Лист №189. 16.04.1897р. до В. Г. Андріївського. URL: <https://dl.kubg.edu.ua/files/original/21/72/40614.pdf> (дата звернення: 30.09.2024)
13. Гулак-Артемівський П. П. Лист 04-05. 1827р. До М. О. Максимовича. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/G/GulakArtemovkyP/Corresp/1827.html> (дата звернення: 30.09.2024)
14. Довженко О. П. Лист 25.11.19332р. до С. В. Косіора. URL: <https://old.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU-1-6-2006/26.pdf> (дата звернення: 30.09.2024)
15. Драгоманов М. П. Лист № 64. 02.02.1887р. до І. Франка. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9c/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%BE_%D0%94%D1%80%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2._%D0%9B%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8_%D0%B4%D0%BE_%D0%86%D0%B2._%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B0_%D1%96_%D0%B8%D0%BD%D1%88%D0%B8%D1%85._1887-1895._1908.pdf (дата звернення: 30.09.2024)
16. Євген П. П. Лист 28.03.1935р. до коханої. URL: <https://zbruc.eu/node/93665> (дата звернення: 30.09.2024)
17. Забужко О. С. Лист до Арноне. URL: <https://amp.dw.com/uk/oksana-zabuzko-list-do-arnona-grunberga-pro-evropu-vijnu-i-vtecu/a-66068106> (дата звернення: 30.09.2024)
18. Карпенко-Карий І. К. Лист 01.03.1888р. до І. Я. Франка. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/K/Karpenko-KaryjI/Letters/4.html> (дата звернення: 30.09.2024)
19. Ковінько О. С. Лист 1962р. URL: https://bastion.tv/oleksandr-kovinka-unikalni-materiali_n22684/amp (дата звернення: 30.09.2024)

20. Косинка Г. М. Лист 1956р. Андрій Малишко до Косинки. URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:FkZerR6fdy4J:scholar.google.com/+%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8+%D0%B3%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F+%D0%BA%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B8&hl=uk&as_sdt=0,5 (дата звернення: 30.09.2024)

21. Костенко Л. В. І Лист 24.01.1986р. гнівний лист до редакції. URL: <https://violity.com/ua/publication/9170-cikavij-lot-gnivnij-list-lini-kostenko-do-redakciyi-zhurnalu-vitchizna.html?category=all> (дата звернення: 30.09.2024)

22. Коцюбинський М. М. Лист №1. Березень 1904р. Лист до Олександри Аплаксіної. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=13797> (дата звернення: 30.09.2024)

23. Кропивницький М. Л. Лист №608. 25.11.1906р. до М. Х. Сумцова. URL: https://dakiro.kr-admin.gov.ua/project/theater_140/theater_140/dakiro.html (дата звернення: 30.09.2024)

24. Куліш М. Г. Лист 10.09.1928р. до Аркадія Любченко. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/12178/file.pdf> (дата звернення: 30.09.2024)

25. Куліш П. О. Лист №7. 25 січня 1843р. До Григорія Квітки. URL: https://shron2.chtyvo.org.ua/Kulich/Povne_zibrannia_tvoriv_Tom_01_Lysty_1841-1850.pdf (дата звернення: 30.09.2024)

26. Лист 26.03.1882 р. до М. Старицького URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/M/MyrnyP/Letters/11.html> (дата звернення: 30.09.2024)

27. Максимович М. О. Лист до Т. Г. Шевченка. 20 грудня 1857р. URL: https://uk.m.wikisource.org/wiki/Лист_М._О._Максимовича_до_Т._Г._Шевченка._20_грудня_1857 (дата звернення: 30.09.2024)

28. Мирний П. Я. Лист 26.03.1882р. до Михайла Старицького. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/M/MyrnyP/Letters/11.html> (дата звернення: 30.09.2024)

29. Нечуй-Левицький І. С. Лист від 25.09.1884р.. до Михайла Грушевського. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/N/Nechyj-LevuckyI/Letters/27.html> (дата звернення: 30.09.2024)

30. Олесь О. Лист до П. Я. Стебицькому. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/71889/11-Gorbach.pdf?sequence=1> (дата звернення: 30.09.2024)

31. Підмогильний В. П. Лист 20.12.1934р. до сина. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/36-zi-120-paradoksi-valeriana-pidmogilnogo/> (дата звернення: 30.09.2024)

32. Рильський М. Ф. Лист 17.06.1963р. до онука. URL: <https://www.facebook.com/Museum.Maksum.Rulskiy/posts/%D1%96-%D1%82%D0%B8-%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%94%D1%88-%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%B2-%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%BC-%D1%80%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%B9-%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%BC%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%B4%D0%B0%D1%8E-%D1%82%D0%BE%D0%B1%D1%96-%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8-/3548043105228008/> (дата звернення: 30.09.2024)

33. Симоненко В. А. Лист 05.07.1957р. до Людмили Півторадні. URL: <https://vasylsimonenko.org/lysty/lyudmyly-pivtoradni-u-zamizhzh-symonenko-11/> (дата звернення: 30.09.2024)

34. Сковорода Г. С. Лист №95. 19 липня 1761р. До Кирила Ляшевського. URL: <https://skovoroda.man.gov.ua/storage/files/listi-do-riznih-osib.docx> (дата звернення: 30.09.2024)

35. Смолич Ю. К. Лист 1945р. Любовне признання. URL: <https://litakcent.online/2020/07/31/miy-ulyubleniy-seksot-10-faktiv-pro-yuriya-smolicha/> (дата звернення: 30.09.2024)
36. Стус В. С. Лист 24.01.1979р. до сина. URL: <https://chytomo.com/shcho-bilshe-duzhche-liubysh-to-rozumnishaiesh-z-lystiv-vasyliia-stusa-do-syna/> (дата звернення: 30.09.2024)
37. Сюсюра В.М. Лист 29.02.1964р. до дружини Марії. URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=769081003236677&id=337796083031840&set=a.769080619903382> (дата звернення: 30.09.2024)
38. Тичина П. Г. Лист №2 1910р. до Э. Г. Тичини. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Tychyna/Zibrannia_tvoriv_u_dvanadtsiaty_tomakh_Tom_12_Knyha_1_Lysty.pdf? (дата звернення: 30.09.2024)
39. Українка Л. Лист 16 – 17.10.1899 р. До О.Кобилянської. URL: <https://zbruc.eu/node/103416> (дата звернення: 30.09.2024)
40. Франко І. Я. Лист 14.01.1893р. до М. П. Драгоманова. URL: <https://www.i-franko.name/uk/Corresp/1893/1893-01-14Dragomanov.html> (дата звернення: 30.09.2024)
41. Хвильовий М. Г. Лист №1. 16.12.1927р. до Аркадія Любченко. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/12178/file.pdf> (дата звернення: 30.09.2024)
42. Хоткевич Г. М. Лист 09.04.1912р. від Лесі Курбас. URL: <https://openkurbas.org/collection/lyst-lesya-kurbasa-do-hnata-hotkevycha-zm-10880/> (дата звернення: 30.09.2024)
43. Чикаленко Є. Х. Лист №10. 11.09.1906р. до Миколи Аркаса. URL: <https://xp4stm90bvzr.frontroute.org/s11/5/9/2/5/9/59259.pdf> (дата звернення: 30.09.2024)
44. Шевельов Ю. В. Лист №12, 03.07.1981р. до Омеляна Прицака. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Mytsyk_Yurii/Lysty_Yuriia_Shevelova_do_Omeliana_Pritsaka.pdf? (дата звернення: 30.09.2024)

45. Шевченко Т. Г. Лист № 151. 17 січня 1859р. До Я. Г. Кухаренка. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev604.htm> (дата звернення: 30.09.2024)

46. Шептицький А. Лист до українського народу. 01.07.1941р. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Файл:Пастирський_лист_митрополита_Андрея_Шептицького,_1_липня_1941_року.jpg (дата звернення: 30.09.2024)

47. Яновський Ю. І Лист 05.07.1930р. до Аркадія Любченка. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/12178/file.pdf> (дата звернення: 30.09.2024)

Словники

1. Загнітко А. 2012: Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Том 2 К – О. Донецький національний університет, Д., с. 203-204

2. Словник -довідник з української лінгводидактики/за ред. М. І Пентиліук. К., 2015.

3. Словгтк української мови online. Томи 1-14 (А-Преференція).
Режим доступу -
<https://sum20ua.com/?page=1381&searchWord=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82&wordid=193469>

4. Тематичний словник-довідник з соціології. За ред. В. В. Кохана
Чернівці, 2009, с. 73.

ДОДАТОК

Збірник для читання « Знайомство з українськими письменниками»

XVIII століття

Сковорода Григорій Савич (1722-1794)

Григорій Сковорода – видатний український філософ, мислитель і письменник XVIII століття, який своїми поглядами та життєвим шляхом вплинув на розвиток української культури. Він був мандрівним вчителем, який не шукав багатства чи слави, а зосередився на духовному вдосконаленні та філософських роздумах.

В одному зі своїх листів до друга Кирила, Сковорода пише про свої переконання і погляди на життя. Він відмовляється від матеріальних благ і слави, замість цього прагнучи духовних скарбів. Сковорода вірив, що справжнє багатство полягає в розумінні глибинних духовних істин, зокрема, він прагнув зрозуміти смерть і воскресіння Христа. Для нього важливо було не лише знати ці релігійні істини теоретично, а й відчути їх на власному досвіді.

Філософ стверджував, що кожна людина має в собі внутрішній священний дух, який спостерігає за нашими вчинками. Саме цей дух допомагає людині знайти правильний шлях у житті. Сковорода закликав не шукати зовнішніх благ, а звертатися до свого внутрішнього світу та прагнути гармонії з Богом і собою.

Цей лист яскраво відображає духовні пошуки Григорія Сковороди та його відмову від зовнішніх благ на користь внутрішнього вдосконалення. Його ідеї про самопізнання та духовний розвиток залишаються актуальними й сьогодні, надихаючи нові покоління¹⁶⁹.

Словник-термінів:

1. Видатний – дуже відомий, знаменитий.
2. Філософ – людина, яка вивчає глибокі питання про життя.
3. Мислитель – той, хто багато думає над важливими темами.

---

¹⁶⁹ Сковорода Г. С. Лист №95. 19 липня 1761р. До Кирила Ляшевського

4. Письменник – автор книг чи текстів.
5. Мандрівний – той, хто постійно подорожує.
6. Зосередитися – сконцентрувати свою увагу на чомусь.
7. Матеріальні блага – гроші, речі, майно.
8. Переконання – те, у що людина вірить.
9. Вчинки – дії, які робить людина.
10. Закликати – просити чи радити щось робити.
11. Гармонія – злагода, рівновага.

Гулак-Артемівський Петро Петрович (1790-1865)

Петро Гулак-Артемівський – відомий український письменник, поет і перекладач, який жив на межі XVIII–XIX століть. Він зробив значний внесок у розвиток української літератури, ставши одним із перших авторів, що писали українською мовою у жанрі байки та поезії. Народився П. Гулак-Артемівський у Полтавщині, отримав гарну освіту та присвятив своє життя літературі й науці.

Одним із його найвідоміших творів є балада «Гвардовський», у якій автор досліджує теми людської душі, боротьби добра і зла, а також страждань людини. П. Гулак-Артемівський часто використовував свої твори, щоб висвітлювати важливі суспільні та моральні питання. Він також займався перекладами, наближаючи українських читачів до європейської літератури.

У своєму листі до видавця П. Гулак-Артемівський згадує, що через цензуру він був змушений внести зміни до своєї балади, що, на його думку, погіршило твір. Окрім того, він висловлює своє бачення щодо орфографії, пропонуючи, щоб українська мова зберігала свої особливості, інакше це створить труднощі для читачів.

П. Гулак-Артемівський залишив значний слід у розвитку української літератури, зберігаючи національні традиції та просуваючи українську мову на новий рівень¹⁷⁰.

---

¹⁷⁰ Гулак-Артемівський П. П. Лист 04-05. 1827р. До М. О. Максимовича

Словник-термінів:

1. відомий – добре знаний, популярний.
2. письменник – автор книг, текстів чи літературних творів.
3. поет – людина, яка пише вірші.
4. перекладач – той, хто перекладає тексти з однієї мови на іншу.
5. народився – з’явився на світ.
6. освіта – процес навчання, здобуття знань.
7. життя – час, протягом якого людина живе.
8. балада – поетичний твір, що розповідає історію.
9. добро і зло – протилежні поняття: позитивне і негативне.
10. страждання – сильний біль, переживання.
11. суспільство – група людей, які живуть разом.
12. мова – засіб спілкування між людьми.

XIX століття

Максимович Михайло Олександрович (1804-1873)

Михайло Максимович – видатний український вчений, історик, фольклорист і письменник, який зробив значний внесок у розвиток української науки та культури. Народився в кінці XVIII століття і був одним із перших дослідників української мови та літератури. Максимович вивчав народні пісні, звичаї та історію України, що знайшло відображення в його працях.

У своєму листі до Тараса Шевченка М. Максимович висловлює глибоку повагу до поета та його творчості. Він захоплюється віршами Т. Шевченка і висловлює жаль, що не може особисто зустрітися з ним через обставини. М. Максимович також дарує Т. Шевченку свою книжку, яку створив на основі давньої «Слова о полку Ігоревім», переробивши її на український манер. Він просить поета висловити свою думку щодо його творчості та ділитися планами поширити українські пісні і вірші через журнали.

М. Максимович підтримував українських письменників і займався популяризацією української мови. Його листи відображають теплоту, щирість

та любов до рідної культури. Він мріяв, щоб Україна знову побачила Т. Шевченка на своїй землі, і вірив у майбутнє рідного краю¹⁷¹.

Словник-термінів:

1. видатний – дуже відомий, знаменитий.
2. вчений – людина, яка займається наукою.
3. історик – дослідник подій минулого.
4. народився – з'явився на світ.
5. народні пісні – пісні, які створив народ, передавалися усно.
6. звичаї – традиції, правила поведінки, що склалися в народі.
7. творчість – те, що створює людина (вірші, пісні, картини).
8. книжка – друкований твір із текстом.
9. вірші – поетичні твори.
10. журнали – друковані видання, що виходять регулярно.
11. мова – засіб спілкування між людьми.
12. любов – сильне позитивне почуття до когось або чогось.

Шевченко Тарас Григорович (1814-1861)

Тарас Шевченко – видатний український поет, художник і мислитель, який залишив величезний слід у культурі та історії України. Народився в 1814 році в селянській родині, зазнав багато труднощів у своєму житті, але його талант і воля допомогли йому стати символом української національної ідентичності.

У своєму листі до друга, Т. Шевченко висловлює щиру вдячність за допомогу і підтримку, зокрема за гроші, які були надіслані на його ім'я. Т. Шевченко дотепно зазначає, що в нього немає брата на ім'я Петро, але він вдячний за цю допомогу, навіть якщо гроші дісталися іншій людині.

Т. Шевченко часто жартує у своїх листах, демонструючи своє живе почуття гумору, але також не приховує своїх емоцій. У листі він згадує важкі

---

¹⁷¹ Максимович М. О. Лист до Т. Г. Шевченка. 20 грудня 1857р

роки неволі, з якої він недавно повернувся, і визнає, що ще не повністю відпочив після неї.

Т. Шевченко також цікавився літературними новинками та пропонує другові надіслати книгу «Оповідання» Марка Вовчка, яка була відомою на той час. Лист показує Т. Шевченка не лише як геніального поета, а й як просту людину, яка цінує дружбу, підтримку та літературну творчість¹⁷².

Словник-термінів:

1. видатний – дуже відомий, знаменитий.
2. поет – людина, яка пише вірші.
3. художник – людина, яка малює картини.
4. народився – з'явився на світ.
5. родина – сім'я.
6. труднощі – проблеми, складні ситуації.
7. талант – природна здатність до чогось.
8. гроші – засіб оплати за товари чи послуги.
9. брата – чоловік, який є сином ваших батьків.
10. жартувати – говорити щось смішне для розваги.
11. емоції – почуття, які людина переживає.

Куліш Пантелеймон Олександрович (1819-1897)

Пантелеймон Куліш був видатним українським письменником, перекладачем і істориком, який зробив великий внесок у розвиток української літератури та культури. Відомий як автор першого історичного роману українською мовою "Чорна рада" та перекладач Біблії українською. П. Куліш також активно займався видавничою діяльністю, прагнучи популяризувати українську літературу серед широкої аудиторії.

У листі до Григорія Квітки-Основ'яненка, датованому 25 січня 1843 року, Куліш висловлює свою вдячність за можливість читати твори Квітки, що

---

¹⁷² Шевченко Т. Г. Лист № 151. 17 січня 1859р. До Я. Г. Кухаренка

приносить йому велике задоволення. Як знак пошани, він надсилає Г. Квітці-Основ'яненку примірник своєї книги "Михайло Чарнишенко". Куліш звертається з проханням поділитися літописами для підготовки до видання малоросійських літописів, над яким він працює в Києві. Лист свідчить про глибоку повагу П. Куліша до Г. Квітки-Основ'яненка та бажання співпрацювати в літературних проєктах.

Цей лист показує П. Куліша не лише як талановитого письменника, але й як людину, яка активно цікавилася історією та літературою, а також прагнула зберегти культурну спадщину України¹⁷³.

Словник-термінів:

1. видатний – дуже відомий, знаменитий.
2. письменник – людина, яка пише літературні твори.
3. перекладач – той, хто перекладає текст із однієї мови на іншу.
4. історик – дослідник подій минулого.
5. роман – велика літературна розповідь про події та людей.
6. Біблія – священна книга християн.
7. книга – друкований твір із текстом.
8. вдячність – почуття задоволення за отриману допомогу чи підтримку.
9. задоволення – приємне відчуття.
10. повага – шанобливе ставлення до когось.
11. історія – події, які відбувалися в минулому.
12. спадщина – цінності, передані від попередніх поколінь.

Глібов Леонід Іванович (1827-1893)

Леонід Глібов — відомий український поет, байкар, публіцист і громадський діяч. Його творчість відзначається глибокими сатиричними творами та ліричною поезією. Л. Глібов вніс великий вклад у розвиток

---

¹⁷³ Куліш П. О. Лист №7. 25 січня 1843р. До Григорія Квітки

української літератури, особливо через свої байки. Вони формулювали соціальні проблеми в доступній і зрозумілій для широкого загалу формі.

У листі до Вайнштейна, написаному в 1826 році, Глібов розкриває свої думки щодо життєвих подій і ділиться спостереженнями про сучасний йому світ. Лист передає його спокійний, розсудливий характер і вміння знаходити гармонію між життєвими випробуваннями та творчістю.

Л. Глібов був людиною, яка розуміла соціальні проблеми свого часу і сміливо говорила про них через свої твори. Він завжди прагнув донести правду до своїх читачів, залишаючись чесним і відкритим у своїх листах і в творчості¹⁷⁴.

Словник-термінів:

1. відомий – добре знаний, популярний.
2. поет – людина, яка пише вірші.
3. байкар – автор байок, коротких повчальних історій.
4. творчість – процес створення чогось нового, наприклад, віршів чи байок.
5. література – твори, написані письменниками.
6. байка – коротка історія з повчальним змістом.
7. соціальні проблеми – труднощі або питання, які хвилюють суспільство.
8. лист – написаний текст, адресований комусь.
9. спокійний – не хвилюється, тримає себе в руках.
10. правда – те, що відповідає дійсності.
11. чесний – той, хто завжди говорить правду.
12. відкритий – готовий до спілкування, щирий.

Вовчок Марко (1833-1907)

---

¹⁷⁴ Глібов Л. І. Лист №4. 28 квітня 1826р. До Вайнштейна

Марко Вовчок — це літературний псевдонім української письменниці Марії Олександрівни Вілінської. Вона є однією з перших українських письменниць, яка зробила значний внесок у розвиток української літератури. Її твори відображають проблеми селянства та соціальної несправедливості. Однією з головних тем її творчості була боротьба українців за свободу та гідне життя.

М. Вовчок була добре знайома з багатьма видатними діячами того часу, серед яких Тарас Шевченко. Її листи до Кобзаря свідчать про їхню взаємну повагу та підтримку. У своєму листі 1859 року до Т. Шевченка вона пише про повсякденні справи, показуючи, як близько вони спілкувалися та підтримували одне одного в складні моменти життя.

М. Вовчок залишила по собі багату літературну спадщину, її твори є важливою частиною української культури та національної самосвідомості¹⁷⁵.

Словник-термінів:

1. псевдонім – вигадане ім'я, яке використовує письменник замість справжнього.
2. письменниця – жінка, яка пише літературні твори.
3. література – художні твори, які створюють письменники.
4. селяни – люди, які живуть у селі та займаються господарством.
5. свобода – стан, коли людина не залежить від когось або чогось.
6. гідне життя – життя, яке відповідає людським потребам і правам.
7. діячі – люди, які роблять важливу роботу в певній сфері.
8. лист – написаний текст, який відправляється іншій людині.
9. справи – дії або події, які трапляються щодня.
10. спілкуватися – говорити або писати з іншими людьми.
11. культура – традиції, знання, мистецтво народу.
12. самосвідомість – розуміння себе та своєї ролі в житті.

---

¹⁷⁵ Вовчок М. Лист до Т. Шевченка, 1859р.

Нечуй-Левицький Іван Семенович (1838-1918)

Іван Нечуй-Левицький — це один із найвідоміших українських письменників. Він народився 25 листопада 1838 року в селі Стеблівка на Черкащині. І. Нечуй-Левицький став відомим завдяки своїм творам, які зображують життя українського народу в різні історичні періоди.

У своєму листі, адресованому молодому літератору, І. Нечуй-Левицький заохочує його до творчості та висловлює впевненість у його таланті. Він радить писати про життя свого народу, навіть якщо автор зараз знаходиться далеко від України. Це свідчить про його глибоке розуміння значення літератури для збереження національної ідентичності.

І. Нечуй-Левицький вірив, що українська література може стати важливим голосом для народу. Він заохочує молодих письменників ділитися своїми спостереженнями та досвідом, адже література — це спосіб показати красу і труднощі життя. Письменник підкреслює важливість мови у літературі, радячи читати газету «Діло» для покращення знання української мови.

І. Нечуй-Левицький зосереджувався на соціальних питаннях і реаліях свого часу. Його твори досліджують проблеми селян, їхні мрії та прагнення. Завдяки своєму таланту та глибокому розумінню життя українців, він залишив значний слід у літературі. Його творчість продовжує надихати нові покоління авторів, і він залишається важливою постаттю в історії української культури¹⁷⁶.

Словник-термінів:

1. письменник – людина, яка пише книги, вірші або статті.
2. народився – з'явився на світ, почав своє життя.
3. твори – книги, статті, вірші, написані автором.
4. життя – період, коли людина живе.
5. народ – люди, які належать до однієї нації.
6. лист – написане повідомлення для когось.

---

¹⁷⁶ Нечуй-Левицький І. С. Лист від 25.09.1884р. до Михайла Грушевського

7. заохочувати – підтримувати, мотивувати до дій.
8. талант – природна здібність до чогось.
9. мова – спосіб спілкування між людьми.
10. соціальні питання – проблеми, які хвилюють суспільство.
11. мрії – те, що людина дуже хоче або уявляє собі.
12. покоління – група людей, які народилися в один час.

Кропивницький Марко Лукич (1840-1910)

Марко Кропивницький — видатний український драматург, режисер і актор, який вважається одним із засновників українського професійного театру. Його творчість мала великий вплив на розвиток національної культури і театрального мистецтва в Україні.

У листі до М. Х. Сумцова, написаному 25 листопада 1906 року, Кропивницький обговорює театральну діяльність та стан української культури. Його листи відображають турботу про український театр, його розвиток та підтримку української мови в мистецтві.

М. Кропивницький залишив глибокий слід у культурному житті України, адже його внесок у становлення українського театру став основою для майбутніх поколінь акторів і драматургів¹⁷⁷.

Словник-термінів:

1. драматург – автор п'єс для театру.
2. режисер – людина, яка керує постановкою вистав.
3. актор – людина, що грає ролі в театрі або кіно.
4. професійний театр – театр, де працюють спеціально підготовлені актори.
5. культура – традиції, мистецтво і звичаї народу.
6. театральне мистецтво – мистецтво постановки театральних вистав.
7. лист – написане повідомлення до когось.
8. діяльність – робота або діяльність для досягнення мети.

---

¹⁷⁷ Кропивницький М. Л. Лист №608. 25.11.1906р. до М. Х. Сумцова

9. розвиток – процес покращення або вдосконалення.
10. турбота – увага і піклування про когось.
11. підтримка – допомога в складних ситуаціях.
12. внесок – дія, що сприяє розвитку чогось.

Старицький Михайло Петрович (1840-1904)

Михайло Старицький — видатний український письменник, драматург і культурний діяч, який зробив значний внесок у розвиток української літератури та театру. Він був одним із засновників і активних учасників українського театрального руху, співпрацював з іншими видатними діячами того часу.

У своєму листі від 26 березня 1882 року до Панаса Мирного, М. Старицький звертається до питання розвитку українського театру, висловлюючи свої думки щодо його становлення та подальшого розвитку. Він підкреслює важливість підтримки національної культури та літератури, а також звертає увагу на необхідність співпраці між письменниками та митцями для досягнення спільних цілей.

М. Старицький був не лише талановитим письменником, але й активним громадським діячем, який докладав багато зусиль для популяризації української мови та культури¹⁷⁸.

Словник-термінів:

1. письменник – автор літературних творів.
2. драматург – автор п'єс для театру.
3. культурний діяч – особа, що активно працює в сфері культури.
4. література – сукупність письменницьких творів.
5. театр – мистецтво постановки вистав, дії на сцені.
6. рух – організована діяльність, спрямована на досягнення мети.
7. співпраця – взаємодія між людьми для досягнення спільної мети.
8. становлення – процес розвитку і формування чогось.

---

¹⁷⁸ Лист 26.03.1882 р. до М. Старицького

9. національна культура – культура, що відображає традиції та мистецтво певного народу.

10. важливість – значення або значущість чогось.

11. підтримка – допомога в досягненні мети або в складних ситуаціях.

12. громадський діяч – особа, що займається діяльністю на благо суспільства.

Драгоманов Михайло Петрович (1841-1895)

Михайло Драгоманов був видатним українським публіцистом, істориком, філософом та громадським діячем, відомим своїм прагненням до розвитку національної свідомості та культурного відродження України. Він активно листувався з багатьма відомими діячами того часу, зокрема з Іваном Франком, обговорюючи важливі суспільні та політичні питання.

У своєму листі до І. Франка від 2 лютого 1887 року, Драгоманов підкреслює важливість критичного мислення та свободи слова. Він також торкається тем національного розвитку та висловлює свою підтримку ідеї об'єднання інтелектуальних сил для просування української справи.

М. Драгоманов був глибоко відданий ідеям прогресу та розвитку української нації, і його листи є свідченням того, як він прагнув до змін, незважаючи на всі труднощі та перепони¹⁷⁹.

Словник-термінів:

1. публіцист – автор текстів, що інформують або роз'яснюють громадські або політичні питання.

2. історик – фахівець з вивчення історії та минулого.

3. філософ – мислитель, який займається роздумами на глибокі теоретичні питання.

4. громадський діяч – особа, яка бере активну участь у суспільних процесах, політиці або громадських справах.

---

¹⁷⁹ Драгоманов М. П. Лист № 64. 02.02.1887р. до І. Франка

5. листування – обмін письмовими повідомленнями між особами, часто для обговорення певних питань.

6. критичне мислення – здатність аналізувати, оцінювати та розуміти інформацію чи явища.

7. свобода слова – право висловлювати свої думки та ідеї без цензури чи обмежень.

8. національний розвиток – процес покращення та зміцнення національної ідентичності, культури, освіти, економіки та політики.

9. об'єднання інтелектуальних сил – об'єднання людей з певними знаннями, здібностями або поглядами для спільної мети або завдання.

10. українська справа – питання, пов'язані з розвитком і просуванням української культури, мови та ідентичності.

Карпенко-Карий Іван Карпович (1845-1907)

Іван Карпенко-Карий (справжнє ім'я Іван Тобілевич) — видатний український драматург і актор. Він є одним із засновників українського театру. І. Карпенко-Карий створив багато п'єс, серед яких "Хазяїн", "Мартин Боруля", "Безталанна" та інші. Його творчість зосереджувалась на соціальних проблемах, житті селян та шляхти.

У листі до Івана Франка І. Карпенко-Карий висловлює свої сумніви щодо успіху своїх творів. Він зазначає, що хоч його п'єси грають у театрі, публіка частіше звертає увагу на акторів, а не на самі твори. Письменник скаржиться на те, що його книги не мають великого попиту і, фактично, лишаються непрочитаними. Попри це, І. Карпенко-Карий продовжує працювати над новими п'єсами, хоча не має великого бажання їх друкувати, оскільки попередні видання не користувалися популярністю.

І. Карпенко-Карий вірив у важливість своєї роботи, але бажав, щоб його твори сприймалися серйозно як літературні тексти, а не тільки як вистави в театрі. Він прагнув, щоб його п'єси читали і аналізували, але до того часу уникав

публікувати автобіографію, вважаючи це недоречним, поки його творчість не буде гідно оцінена читачами¹⁸⁰.

Словник-термінів:

1. драматург – автор театральних п'єс, сценарист, що створює твори для сцени.
2. актор – людина, яка виконує ролі на сцені чи в кіно.
3. український театр – театр, що відображає національну культуру та мову, ставить п'єси українських авторів.
4. п'єса – драматичний твір, призначений для театального виконання.
5. соціальні проблеми – питання, що стосуються взаємодії людей у суспільстві, таких як бідність, нерівність та права людини.
6. селяни – люди, які живуть в сільській місцевості та займаються сільським господарством.
7. шляхта – соціальний клас в історії України, представники якого належали до дворянства.
8. публіка – глядачі або слухачі, що відвідують театральні вистави чи інші культурні заходи.
9. попит – потреба чи інтерес до певного продукту або послуги.
10. публікація – процес випуску творів чи інших матеріалів для широкого доступу.
11. аналіз – процес вивчення твору з метою з'ясування його значення, теми чи стилістики.
12. автобіографія – розповідь про своє життя, написана самою людиною.

Мирний Панас Якович (1849-1920)

Панас Мирний (справжнє ім'я Панас Якович Рудченко) — український письменник, відомий своїми реалістичними творами про життя народу. Його творчість зосереджена на важливих соціальних темах, таких як несправедливість, злидні, проблеми селян і соціальна нерівність. Одним із його

---

¹⁸⁰ Карпенко-Карий І. К. Лист 01.03.1888р. до І. Я. Франка

найвідоміших творів є роман "Хіба ревуть воли, як ясла повні?", який був написаний спільно з братом Іваном Біликом.

У листі до Михайла Петровича П. Мирний розповідає про труднощі у створенні другої частини свого твору "Повія", який вважається одним із найвизначніших його досягнень. Він пише, що не має часу через службові обов'язки, але висловлює щире бажання продовжувати роботу над твором. Письменник наголошує на важливості піднесення української літератури на новий рівень, не лише завдяки любові до справи, але й за допомогою наполегливої праці.

П. Мирний вірив, що українська мова і література мають зайняти гідне місце серед інших культур, і для цього необхідно створювати якісні твори, які б відображали реальне життя народу. Його лист також свідчить про глибоку відданість українській справі та бажання внести свій вклад у розвиток національної культури¹⁸¹.

Словник-термінів:

1. реалістичний твір – літературний твір, що відображає життя без прикрас, показує реальні події та проблеми суспільства.
2. соціальні теми – питання, що стосуються соціальних відносин, нерівності, бідності, проблем людей різних соціальних груп.
3. несправедливість – відсутність справедливості, порушення прав і свобод людей.
4. злидні – бідність, тяжкі життєві умови.
5. соціальна нерівність – стан, коли різні соціальні групи мають різні права, можливості чи ресурси.
6. роман – великий прозовий твір, що описує життя і розвиток героїв, їхні взаємодії та проблеми.
7. труднощі – перешкоди або проблеми, які ускладнюють досягнення мети.

---

¹⁸¹ Мирний П. Я. Лист 26.03.1882р. до Михайла Старицького

8. обов'язки – завдання чи обов'язки, які людина має виконувати в рамках своєї діяльності.

9. піднесення – підвищення, поліпшення рівня або значення чогось.

10. якісні твори – літературні твори, що вирізняються високим рівнем виконання, змістовністю і глибиною.

11. національна культура – культура, що є характерною для певного народу і відображає його історію, традиції та цінності.

12. відданість – глибока прихильність до чогось, вірність і зобов'язання до певної справи чи ідеї.

Франко Іван Якович (1856-1916)

Іван Франко — видатний український письменник, публіцист, науковець і громадський діяч. Народився в 1856 році на Галичині. За своє життя він написав багато художніх творів, серед яких поезія, проза, драматургія, а також численні наукові роботи. І. Франко активно працював у різних напрямках — від літератури до соціальних реформ.

У своєму листі до Михайла Драгоманова від 14 січня 1893 року І. Франко розповідає про творчі плани та участь у суспільному житті. Зокрема він згадує про свій драматичний твір "Украдене щастя", за який отримав премію, та про свої літературні статті. І. Франко мріяв написати трилогію про Богдана Хмельницького, де планував розкрити важливі історичні події, зокрема битви при Жовтих Водах і Берестечку.

І. Франко був не тільки талановитим письменником, але й політично активною людиною. Його листи свідчать про його щире бажання зробити свій внесок у розвиток української культури та науки¹⁸².

Словник-термінів:

1. Публіцист – особа, що займається публіцистикою, пише статті, есе, пропагує певні ідеї, погляди в засобах масової інформації.

---

¹⁸² Франко І. Я. Лист 14.01.1893р. до М. П. Драгоманова.

2. Науковець – людина, яка займається науковою діяльністю, досліджує, розробляє нові знання в певній галузі.

3. Громадський діяч – особа, яка активно бере участь у суспільно-політичному житті, сприяє розвитку держави чи громади.

4. Поезія – літературний жанр, що характеризується використанням метафор, ритму, вірша для вираження почуттів і думок.

5. Проза – літературний жанр, у якому твори написані без вірша, вільно, на відміну від поезії.

6. Драматургія – мистецтво створення драматичних творів, п'єс для театру.

7. Трилогія – літературний твір, що складається з трьох частин або книг, що є частиною великої історії.

8. Премія – нагорода або винагорода за досягнення в певній сфері діяльності, зокрема в літературі, науці, мистецтві.

9. Суспільне життя – діяльність людей у суспільстві, взаємодія в різних сферах: культурній, політичній, соціальній.

10. Історичні події – важливі моменти з історії, які мали значення для розвитку суспільства чи нації.

Чикаленко Євген Харлампійович (1861-1929)

Євген Чикаленко — український громадський діяч, меценат, журналіст і видавець. Він активно підтримував розвиток української культури, зокрема видавничої справи, у важкі часи для національного руху.

У листі до Миколи Аркаса від 11 вересня 1906 року Є. Чикаленко розповідає про свої труднощі та проблеми зі здоров'ям. Через стрес і турботи, пов'язані з роботою над газетою «Громадська Думка», він змушений був боротися з хворобою. Водночас він повідомляє, що газету закрили через дії молодих співробітників, які зберігали заборонені прокламації. Є. Чикаленко змушений був шукати вихід, звертаючись до влади, щоб розпочати випуск нової газети — «Рада».

Незважаючи на фінансові труднощі та арешти колег, таких як Сергій Єфремов, Є. Чикаленко твердо вірив у важливість продовження української газети, яка була дуже потрібна суспільству. Він готовий був робити все можливе, щоб підтримати українське слово та національний рух¹⁸³.

Словник-термінів:

1. Громадський діяч – особа, що активно бере участь у розвитку суспільства, займається діяльністю на користь громади або країни.

2. Меценат – людина, яка надає фінансову чи матеріальну підтримку мистецтву, науці або культурі.

3. Журналіст – особа, що займається збором, обробкою і публікацією інформації в засобах масової інформації.

4. Видавець – людина або організація, що займається випуском книг, журналів, газет або інших друкованих видань.

5. Видавнича справа – діяльність, пов'язана з підготовкою, випуском та розповсюдженням друкованої продукції.

6. Прокламація – публічний документ або оголошення, зазвичай з політичним чи соціальним змістом, що закликає до певних дій або ідей.

7. Арешт – затримання особи органами правопорядку через підозру у правопорушенні або для запобігання злочину.

8. Фінансові труднощі – проблеми, що виникають через нестачу коштів або ресурсів для покриття витрат.

9. Національний рух – суспільний рух, спрямований на розвиток національної самосвідомості, незалежності та прав національних меншин.

10. Газета – періодичне видання, яке містить новини, статті, рекламу та іншу інформацію для широкого кола читачів.

Грінченко Борис Дмитрович (1863-1910)

Борис Грінченко – видатний український письменник, громадський діяч, педагог і мовознавець, який зробив значний внесок у розвиток української

---

¹⁸³ Чикаленко Є. Х. Лист №10. 11.09.1906р. до Миколи Аркаса

культури та літератури. Однією з основних заслуг Б. Грінченка є його діяльність у сфері видавництва та освіти. Він активно працював над створенням та поширенням книг рідною мовою, що допомагало розвивати національну самосвідомість серед українців.

У своєму листі до Василя Григоровича Андріївського, Б. Грінченко обговорює питання видання книжок і отримання цензурного дозволу. Він підкреслює важливість української книги для широких мас, адже це сприяє розвитку народу та збереженню рідної мови. Б. Грінченко пропонує надрукувати невеликі книжки з корисною інформацією, наприклад, про садівництво або про городництво. Він дбає про те, щоб такі видання були доступними за ціною та простими для розуміння.

Цей лист свідчить про прагнення Б. Грінченка поліпшити освітній рівень населення і його турботу про поширення української культури¹⁸⁴.

Словник-термінів:

1. Письменник – особа, яка створює літературні твори, такі як книги, статті, поезії.
2. Громадський діяч – людина, яка активно бере участь у суспільно-політичному житті, працює на благо громади або країни.
3. Педагог – спеціаліст, який займається навчанням і вихованням дітей або дорослих.
4. Мовознавець – експерт у галузі вивчення мов, їх структури, еволюції та функціонування.
5. Видавництво – діяльність, пов'язана з підготовкою, випуском та розповсюдженням книг, журналів та інших видань.
6. Цензурний дозвіл – офіційна санкція або дозволи на публікацію матеріалів, що проходять перевірку на відповідність законам і нормам.
7. Національна самосвідомість – усвідомлення належності до певної нації, її історії, культури та мови.

---

¹⁸⁴ Грінченко Б. Д. Лист №189. 16.04.1897р. до В. Г. Андріївського

8. Садівництво – діяльність, пов'язана з вирощуванням рослин, дерев і чагарників для особистого користування або на продаж.

9. Городництво – вирощування сільськогосподарських культур на городі, наприклад, овочів та фруктів.

10. Освітній рівень – ступінь знань і навичок, які отримує людина в процесі навчання та освіти.

Коцюбинський Михайло Михайлович (1864-1913)

Михайло Коцюбинський — відомий український письменник, автор багатьох класичних творів української літератури. Його творчість відрізняється ліризмом, глибоким психологізмом і любов'ю до природи. Проте, як і кожна людина, М. Коцюбинський мав своє особисте життя, сповнене почуттів і переживань.

У своєму листі до Олександри Аплаксіної, написаному в березні 1904 року, М. Коцюбинський виражає свої сильні почуття до неї. Він зізнається у своїй любові, називаючи її "дорогою" та "улюбленою". Письменник переживає через те, що, можливо, вона на нього сердиться, і просить вибачення. Це свідчить про його чутливість і щирість у стосунках.

Цей лист показує нам, що М. Коцюбинський був не лише великим майстром слова, а й людиною з глибокими емоціями. Його любов до Олександри відображає романтичну натуру письменника та його вміння виражати почуття через слова¹⁸⁵.

Словник-термінів:

1. Письменник – особа, яка створює літературні твори, такі як романи, оповідання, статті.

2. Ліризм – вираження емоцій і почуттів через художнє слово, властиве поезії та певним прозовим творам.

3. Психологізм – вивчення і зображення внутрішнього світу персонажів, їх думок, почуттів і переживань.

---

¹⁸⁵ Коцюбинський М. М. Лист №1. Березень 1904р. Лист до Олександри Аплаксіної

4. Почуття – емоційний стан, який характеризується інтенсивними переживаннями, зокрема любов'ю, радістю, сумом.

5. Переживання – внутрішній процес відчуття або усвідомлення певних емоцій, що супроводжуються глибокими переживаннями.

6. Зізнання – висловлення відвертих почуттів або думок, часто у вигляді визнання чогось важливого чи особистого.

7. Вибачення – прохання про прощення за скоєний вчинок чи образу.

8. Чутливість – здатність до тонкого сприйняття емоцій і переживань інших людей.

9. Щирість – відвертість, відкритість у висловлюваннях, без фальші та приховування справжніх почуттів.

10. Романтична натура – схильність до вираження емоцій через ідеалізацію почуттів і ситуацій, вірність своїм внутрішнім почуттям.

Шептицький Андрей (1865-1944)

Андрей Шептицький — видатний український релігійний і громадський діяч, митрополит Української греко-католицької церкви. Він народився у 1865 році в аристократичній родині, отримав високий рівень освіти, і вже в молоді роки вирішив присвятити своє життя служінню Богу та українському народу.

А. Шептицький був не лише духовним лідером, але й активним учасником національного руху. Він дбав про збереження української культури та духовності, підтримував розвиток освіти, допомагав бідним і потребуючим. У своїх пастирських листах він часто звертався до українського народу із закликами зберігати віру, надію та єдність у важкі часи.

Наприклад, у пастирському листі від 1 липня 1941 року, під час Другої світової війни, А. Шептицький звертався до вірян із закликом до миру та співчуття. Він наголошував на важливості моральних цінностей і духовної сили в умовах окупації та насильства.

А. Шептицький залишив значний слід в історії України. Його діяльність сприяла зміцненню української греко-католицької церкви та збереженню національної ідентичності українців у важкі історичні періоди¹⁸⁶.

Словник-термінів:

1. Релігійний діяч – особа, яка займається діяльністю у сфері релігії, служить Богу, проповідує та підтримує духовні традиції.

2. Громадський діяч – людина, яка активно бере участь у розвитку суспільства, займається діяльністю на користь громади або країни.

3. Митрополит – високий церковний сан у християнських церквах, зокрема в православній та греко-католицькій традиціях, очільник єпархії.

4. Аристократична родина – сім'я, що належить до вищих соціальних верств, має привілеї та високий статус.

5. Національний рух – суспільний рух, спрямований на розвиток національної самосвідомості, незалежності та прав національних меншин.

6. Пастирський лист – звернення духовного лідера до вірян, у якому викладаються моральні настанови та релігійні поради.

7. Співчуття – почуття співчуття або жаль до чужих страждань, бажання допомогти у важких ситуаціях.

8. Моральні цінності – принципи правильного і справедливого поведінки, які прийняті в суспільстві або певній культурі.

9. Окупація – тимчасове захоплення території військовими силами іншої країни, часто із застосуванням насильства.

10. Національна ідентичність – усвідомлення належності до певної нації, її культури, мови та історії.

Леся Українка (1871-1913)

Леся Українка, справжнє ім'я якої Лариса Косач, була видатною українською письменницею, драматургом та перекладачкою. Вона народилася в інтелігентній родині, де мати, Олена Пчілка, також була відомою

---

¹⁸⁶ Шептицький А. Лист до українського народу. 01.07.1941р.

письменницею. Незважаючи на серйозну хворобу, Леся присвятила своє життя творчості та культурній діяльності.

У своїх листах Л. Українка часто ділилася своїм життям і думками. В одному з листів до Ольги Кобилянської вона розповідає про те, як важко знаходила час для творчості через різні побутові справи, зокрема догляд за рідними та участь у культурних подіях. Вона згадує, як виступала з лекцією про італійську літературу, де представляла роботи таких авторів, як Ада Негрі та Габріеле д'Аннунціо. Це був її перший прилюдний виступ, і вона зізнається, що не очікувала, наскільки спокійно почувалася перед публікою.

Л. Українка була сильною та енергійною жінкою, яка, попри фізичні труднощі, залишалася відданою своїм переконанням. Вона поєднувала літературну діяльність із побутовими справами, наприклад, сама шила одяг. Цей лист демонструє її витривалість, відданість роботі і творчості, а також тонке почуття гумору, яке допомагало їй долати життєві труднощі.

Творчість Л. Українки відображає її особисту боротьбу, віру в свободу та любов до рідної землі. Вона залишила вагомий внесок у розвиток української літератури і стала символом стійкості та мужності¹⁸⁷.

Словник-термінів:

1. Письменниця – жінка, яка займається створенням літературних творів, таких як романи, поезії, статті.
2. Драматург – автор драматичних творів, п'єс для театру.
3. Перекладачка – особа, яка займається перекладом текстів з однієї мови на іншу.
4. Інтелігентна родина – родина, яка належить до інтелектуального класу, з високим рівнем освіти та культурними традиціями.
5. Творчість – процес створення художніх, літературних чи наукових творів, а також результати цього процесу.

---

¹⁸⁷ Українка Л. Лист 16 – 17.10.1899 р. До О.Кобилянської

6. Побутові справи – повсякденні домашні або житлові обов'язки, такі як прибирання, приготування їжі, догляд за родиною.

7. Лекція – усний виступ, під час якого викладається певний матеріал з науки чи мистецтва для слухачів.

8. Виступ – публічне виголошення або представлення інформації перед аудиторією.

9. Витривалість – здатність витримувати фізичні або емоційні труднощі, стійкість у важких умовах.

10. Боротьба – боротьба за досягнення цілей, подолання труднощів чи протидія перешкодам у житті або діяльності.

Вороний Микола Кіндратович (1871-1938)

Микола Вороний — український поет, перекладач і критик, який відіграв важливу роль у розвитку української літератури. У листі від Михайла Коцюбинського, написаному 25 січня 1899 року, можна відчутти теплоту і дружні стосунки між цими двома митцями. М. Коцюбинський дякує М. Вороному за підтримку і висловлює свої думки про творчість.

У цьому листі М. Коцюбинський звертає увагу на важливість літературної діяльності М. Вороного, його вплив на українську культуру та мистецтво. Він підкреслює, що М. Вороний не лише талановитий поет, але й людина, яка підтримує інших митців у їхній творчості. Цей лист показує, як важливими були зв'язки між письменниками, які допомагали їм розвиватися і обмінюватися ідеями.

Таким чином, М. Вороний залишається значущою фігурою в українській літературі, а його стосунки з М. Коцюбинським відображають дружбу і взаємопідтримку, які були важливими для творчості обох авторів¹⁸⁸.

Словник-термінів:

1. Поет – особа, яка створює вірші та поезії, що виражають емоції, думки і образи через художнє слово.

---

¹⁸⁸ Вороний М. К. Лист 25.01.1899р. від Михайла Коцюбинського

2. Перекладач – людина, яка займається перекладом текстів з однієї мови на іншу, зберігаючи їх зміст і стиль.

3. Критик – особа, яка оцінює та аналізує літературні, мистецькі або культурні твори.

4. Літературна діяльність – діяльність, пов'язана з написанням, виданням і поширенням літературних творів.

5. Вплив – здатність впливати на думки, поведінку або розвиток чогось чи когось.

6. Культура – сукупність духовних, соціальних і матеріальних досягнень людства, що визначають національну або загальнолюдську ідентичність.

7. Мистецтво – діяльність, яка створює естетично значущі твори, такі як живопис, музика, література, театр тощо.

8. Творчість – процес створення нових ідей, творів, продуктів мистецтва або науки.

9. Зв'язки – відносини між людьми чи групами, що визначають співпрацю і взаємодію між ними.

10. Взаємопідтримка – надання допомоги та підтримки один одному в труднощах або в процесі роботи.

Хоткевич Гнат Мартинович (1877-1938)

Гнат Хоткевич — видатний український письменник, драматург і актор. Він народився 1879 року в місті Сосниця, Чернігівської області. Г. Хоткевич навчався в Київському університеті, де почав цікавитися театром і літературою. Його творчість була пов'язана з національним відродженням України на початку 20 століття.

У своєму листі до Лесі Курбаса, написаному 9 квітня 1912 року, Г. Хоткевич висловлює свої думки про театр та літературу. Він підкреслює важливість культурної діяльності для розвитку національної ідентичності українців. У листі він згадує про свої плани написати нову п'єсу, яка відобразить реалії життя українського народу.

Хоткевич також активно займався театральною діяльністю. Він був одним з основоположників українського театру. Його п'єси мали великий вплив на розвиток театрального мистецтва в Україні. Автор прагнув передати глибокі почуття та переживання своїх персонажів, що робило його роботи дуже емоційними і зрозумілими для глядачів.

Г. Хоткевич не тільки писав, але й виступав на сцені. Його акторська гра була визнана талановитою, і він став популярним серед глядачів. Він підтримував молодих акторів і був готовий ділитися своїм досвідом.

Сьогодні Г. Хоткевич вважається важливою постаттю в українській культурі. Його внесок у театр і літературу продовжує надихати нові покоління митців. Через свої роботи він залишив яскравий слід в історії українського мистецтва¹⁸⁹.

Словник-термінів:

1. Письменник – особа, яка створює літературні твори, такі як книги, статті, поезії.
2. Драматург – автор театральних п'єс, драматичних творів для сцени.
3. Актор – людина, яка виступає на сцені, виконуючи ролі в театральних виставах або кінематографі.
4. Театр – мистецтво постановки вистав, де актори представляють публіці літературні чи драматургічні твори.
5. Національне відродження – процес відновлення національної свідомості, культури та незалежності нації.
6. Культурна діяльність – діяльність, що сприяє розвитку і збереженню культури через мистецтво, літературу, музику тощо.
7. Ідентичність – усвідомлення себе як частини певної культури, нації чи спільноти.
8. П'єса – літературний твір, написаний для театру, що складається з діалогів та сцен.

---

¹⁸⁹ Хоткевич Г. М. Лист 09.04.1912р. від Лесі Курбас

9. Театральне мистецтво – діяльність, пов'язана з постановкою вистав і театральними виступами.

10. Внесок – позитивний вплив або частина роботи, яку людина робить для досягнення певної мети чи розвитку чогось.

Олесь Олександр (1878-1944)

Олександр Олесь — український поет, драматург і публіцист, народився 1878 року в містечку Боровиця на Київщині. Його справжнє ім'я — Олександр Кандиба. Він став одним із найзначніших представників української літератури на початку 20 століття.

У своєму листі до П. Я. Стебицького, О. Олесь говорить про важливість поезії та її вплив на суспільство. Він підкреслює, що поезія — це не лише мистецтво, а й спосіб вираження думок і почуттів людей. О. Олесь вірив, що слова можуть змінювати світ і надихати людей на великі справи.

Поет творив у часи, коли Україна переживала важкі часи. Його вірші відображають глибокі переживання українського народу, його прагнення до свободи та незалежності. О. Олесь писав про красу рідної землі, любов до Батьківщини та важливість національної ідентичності.

О. Олесь також займався драматургією. Його п'єси були популярні серед глядачів і допомогли розвинути український театр. Він активно підтримував молодих талантів і прагнув, щоб українська культура процвітала.

Сьогодні О. Олесь вважається класиком української літератури. Його твори читають і вивчають у школах, вони продовжують надихати нові покоління письменників і поетів. Його внесок у культуру України незабутній, і його творчість залишила важливий слід в історії української літератури¹⁹⁰.

Словник-термінів:

1. Поет – автор віршів та поезій, які виражають емоції, думки та образи через художнє слово.

---

¹⁹⁰ Олесь О. Лист до П. Я. Стебицькому

2. Драматург – автор театральних творів, п'єс, що створюються для постановки на сцені.

3. Публіцист – письменник або журналіст, що займається написанням статей, коментарів і аналітичних матеріалів з актуальних соціальних, політичних або культурних тем.

4. Поезія – літературний жанр, який використовує ритм, метрику і образи для вираження думок та почуттів.

5. Вплив – здатність змінювати або формувати думки, поведінку чи розвиток чогось чи когось.

6. Суспільство – група людей, що живе за певними соціальними, культурними та економічними принципами.

7. Прагнення – сильне бажання досягти чогось, мета чи намір досягти певних результатів.

8. Національна ідентичність – усвідомлення себе частиною певної нації, її культури, мови та історії.

9. Драматургія – створення і написання театральних п'єс, а також процес їх постановки.

10. Внесок – позитивний вплив або частина роботи, яку людина робить для досягнення певної мети чи розвитку чогось.

Винниченко Володимир Кирилович (1880-1951)

Володимир Винниченко — український письменник, політичний діяч і драматург, який відіграв важливу роль у розвитку української літератури та політики на початку 20-го століття. Він був одним із лідерів Української Центральної Ради та активно боровся за незалежність України.

У листі до Юрія Пилиповича 1919 року Винниченко розмірковує над важливими політичними подіями того часу, висловлюючи свої переживання та ідеї щодо майбутнього України. Він аналізує складну політичну ситуацію, висловлюючи сподівання на краще майбутнє для своєї країни. В. Винниченко акцентує на необхідності єдності та злагоди серед українських діячів, щоб подолати труднощі, які стояли перед державою.

Лист відображає його турботу про долю України та його відданість справі незалежності, що є важливою частиною його життя і діяльності¹⁹¹.

Словник-термінів:

1. Письменник – особа, що створює літературні твори, такі як книги, статті, поезії, романи.
2. Політичний діяч – людина, яка активно бере участь у політичному житті, керує державними справами або виступає як лідер.
3. Драматург – автор театральних творів, п'єс, які створюються для постановки на сцені.
4. Лідер – особа, яка очолює організацію, політичний рух або країну, має вплив на прийняття рішень.
5. Центральна Рада – орган, що представляв українську державну автономію в період національно-визвольних змагань 1917-1918 років.
6. Незалежність – стан держави або нації, яка має самостійне управління та не залежить від інших країн чи держав.
7. Політичні події – важливі події або процеси, що мають політичне значення і впливають на розвиток держави чи суспільства.
8. Аналіз – процес розгляду та вивчення чогось для виявлення суті або зв'язків між елементами.
9. Єдність – стан, коли люди або групи мають спільні цілі та працюють разом на досягнення спільної мети.
10. Злагода – гармонійні, мирні відносини між людьми або політичними силами.

Вишня Остап (1889-1956)

Остап Вишня — український письменник, гуморист і сатирик, справжнє ім'я якого — Павло Губенко. Він народився 13 листопада 1889 року в селі

---

¹⁹¹ Винниченко В. К. Лист №2. 1919р. до Юрія Пилиповича

Грунь, що на Черкащині. О. Вишня став популярним завдяки своїм веселим і дотепним творам, які передавали українську культуру та життя простих людей.

У своєму листі до Варвари, написаному 10 січня 1937 року, О. Вишня ділиться своїми думками про творчість і життя. Він говорить про важливість любові і підтримки в житті людини. Письменник вірив, що любов — це основа щастя, і намагався передати це у своїх творах. Його гумор часто відображав реалії повсякденного життя, а персонажі були близькими і зрозумілими читачам.

О. Вишня також відомий своїми оповіданнями, в яких він вміло поєднує сміх і серйозні теми. Він писав про українське село, природу, традиції та звичаї, зберігаючи любов до рідної землі. Його твори стали популярними не лише в Україні, а й за її межами.

У 1930-х роках О. Вишня зазнав репресій, але навіть у важкі часи продовжував писати. Його творчість допомагала людям знайти радість і надію.

Сьогодні О. Вишня вважається одним із найулюбленіших українських письменників. Його гумор, глибокі переживання та любов до рідної землі залишили незабутній слід в історії української літератури¹⁹².

Словник-термінів:

1. Гуморист – письменник або автор, який створює твори, що викликають сміх, висміюючи людські вади або суспільні явища.
2. Сатирик – автор, що використовує сатиру (висміювання) для критикування соціальних чи політичних проблем.
3. Творчість – процес створення нових художніх, літературних або інших мистецьких творів.
4. Любов – емоційний стан, який включає сильні почуття прихильності, турботи та взаєморозуміння між людьми.
5. Письменник – особа, яка створює літературні твори, такі як книги, статті, романи або поезії.

---

¹⁹² Вишня О. Лист 10.01.1937р. до Варвари

6. Оповідання – жанр прозового твору, в якому коротко розповідається про події, часто з використанням гумору чи моралі.

7. Персонаж – вигадана або реальна особа, яка є частиною твору або історії.

8. Репресії – покарання або обмеження прав, зазвичай у політичному контексті, що застосовуються до осіб чи груп.

9. Традиції – звичаї, обряди, які передаються з покоління в покоління в певній культурі чи суспільстві.

10. Природа – навколишнє середовище, включаючи земні ландшафти, рослини, тварин, атмосферу та інші природні явища.

Тичина Павло Григорович (1891-1967)

Павло Тичина — видатний український поет, перекладач і громадський діяч, чиї твори відзначаються глибиною думок та музичністю. Листи П. Тичини, зокрема, відображають не лише його творчі пошуки, але й особисті переживання, міркування про роль поета в суспільстві.

У своєму листі до Е. Г. Тичини у 1910 році П. Тичина розповідає про важливі аспекти свого життя та творчості, підкреслюючи важливість літературної праці. Він ділиться труднощами та надіями на майбутнє, що показує його щирість та відданість поезії.

П. Тичина був не лише поетом, а й людиною, яка глибоко переживала історичні та суспільні події, що відбувалися в Україні на початку ХХ століття¹⁹³.

Словник-термінів:

1. Поет – письменник, який створює вірші, що часто відзначаються ритмом, музичністю та глибиною почуттів.

2. Перекладач – особа, що займається перекладом текстів з однієї мови на іншу, зберігаючи їх зміст та стиль.

3. Громадський діяч – особа, що активно бере участь у суспільному житті, впливаючи на розвиток суспільних процесів.

---

¹⁹³ Тичина П. Г. Лист №2 1910р. до Э. Г. Тичини

4. Творчі пошуки – процес постійного пошуку нових ідей і способів вираження через мистецтво чи літературу.

5. Лист – письмове повідомлення, яке особа надсилає іншій особі для вираження своїх думок чи почуттів.

6. Труднощі – труднощі, перешкоди або проблеми, що виникають у житті людини або у процесі виконання роботи.

7. Надії – очікування або сподівання на досягнення чогось бажаного чи позитивного в майбутньому.

8. Щирість – чесність та відкритість у виявленні своїх почуттів або думок.

9. Відданість – глибока прихильність або вірність своїй справі чи переконанням.

10. Поезія – літературний жанр, що використовує риму, ритм і метафори для вираження емоцій і думок.

Куліш Микола Гурович (1892-1937)

Микола Куліш — видатний український драматург, який зробив вагомий внесок у розвиток українського театру і літератури.

У листі до Аркадія Любченка від 10 вересня 1928 року він ділиться своїми творчими планами та ідеями, що свідчить про його активну участь у літературному процесі. М. Куліш постійно розмірковував про мистецьке слово, його силу і вплив на суспільство. Він прагнув до того, щоб його п'єси не лише відображали реалії того часу, але й піднімали важливі суспільні питання.

М. Куліш був справжнім новатором, і його роботи викликали багато дискусій та зацікавленості серед сучасників. Він вірив у силу мистецтва і був переконаний, що література може змінювати світ¹⁹⁴.

Словник-термінів:

1. Драматург – автор п'єс або драматичних творів, що призначені для постановки на сцені.

---

¹⁹⁴ Куліш М. Г. Лист 10.09.1928р. до Аркадія Любченка

2. Творчі плани – задуми, ідеї або цілі, пов'язані з майбутньою творчою діяльністю.
3. Літературний процес – розвиток літератури, включаючи створення, поширення та сприйняття літературних творів.
4. Мистецьке слово – слово, яке використовується в художніх творах для передачі емоцій, ідей або картин.
5. Вплив на суспільство – здатність творів мистецтва або культури змінювати або формувати думки, поведінку та цінності в суспільстві.
6. П'єса – літературний твір, написаний для театральної постановки, що складається з діалогів і сцен.
7. Реалії часу – події, обставини та особливості життя в конкретний історичний момент.
8. Суспільні питання – проблеми або теми, які стосуються життя суспільства і його розвитку.
9. Новатор – особа, що вносить нові ідеї, зміни або інновації в будь-яку сферу діяльності.
10. Література – форма мистецтва, що використовує мову для створення художніх творів.

Хвильовий Микола Григорович (1893-1933)

Микола Хвильовий — видатний український письменник і публіцист, який став одним із найяскравіших представників літературного процесу 1920-х років. У своєму листі до Аркадія Любченка від 16 грудня 1927 року він розповідає про свої літературні задуми і роздуми щодо сучасного стану української літератури. М. Хвильовий був активним учасником літературного руху, який намагався відірвати українську культуру від провінціалізму та піднести її до європейського рівня.

Лист показує, що М. Хвильовий був людиною з гострим відчуттям своєї місії як митця. Він прагнув створити літературу, яка б виходила за межі звичних тем і форм, будувала нове бачення української нації та її місця у світі. Його ідеї про "азіатський ренесанс" і відродження української культури відобразили його

глибоку віру в силу літератури та її здатність впливати на розвиток суспільства¹⁹⁵.

Словник-термінів:

1. Публіцист – автор статей, нарисів або інших текстів, що висвітлюють важливі суспільні, політичні чи культурні питання.

2. Літературний процес – розвиток літератури як складного явища, включаючи творчість авторів, поширення творів і їх сприйняття суспільством.

3. Літературний рух – група письменників та інтелектуалів, які об'єднані спільними ідеями або напрямками в творчості.

4. Провінціалізм – обмеженість або відсталість у розвитку культури або мистецтва, що пов'язана з недостатньою увагою до світових тенденцій.

5. Місія митця – внутрішня потреба або обов'язок творчої особистості створювати твори, що мають глибокий зміст і значення для суспільства.

6. Азартний ренесанс – ідея відродження культури, заснована на глибоких змінах у творчих формах і поглядах на розвиток нації.

7. Європейський рівень – стандарти розвитку, до яких українська культура мала прагнути в межах європейських досягнень.

8. Нове бачення нації – концепція або ідеї щодо того, як має виглядати майбутнє українського народу в контексті світових тенденцій.

9. Вплив на суспільство – здатність літератури чи мистецтва змінювати уявлення та поведінку людей у певному суспільстві.

10. Відродження культури – процес відновлення національних традицій, мови та мистецтва, що втрачені або занедбані в певний період історії.

Довженко Олександр Петрович (1894-1956)

Олександр Довженко — відомий український кінорежисер, письменник і громадський діяч. У листі до Станіслава Косіора від 25 листопада 1933 року Довженко висловлює свої переживання щодо складного становища в Україні та власних творчих планів. Він говорить про важкі умови, в яких знаходиться

---

¹⁹⁵ Хвильовий М. Г. Лист №1. 16.12.1927р. до Аркадія Любченко

українське село, про трагедію голоду та про свої бажання допомогти країні через мистецтво.

О. Довженко був людиною глибоких почуттів, і цей лист показує його як людину, яка не могла залишатися осторонь суспільних проблем. Він намагався вплинути на ситуацію через свою роботу, свої фільми і літературні твори, в яких показував красу української природи та важливість збереження національної ідентичності¹⁹⁶.

Словник-термінів:

1. Кінорежисер – особа, яка керує створенням фільмів, організує процес зйомок, визначає стиль і концепцію фільму.

2. Творчі плани – ідеї та наміри митця щодо майбутніх проектів, що виражають його бачення і мету.

3. Голодування – катастрофічне явище, коли відсутність їжі призводить до масової смерті людей, зокрема, голод 1932–1933 років в Україні.

4. Суспільні проблеми – важливі питання, що стосуються загального добробуту людей, економіки, соціальної справедливості та культури.

5. Вплив мистецтва – здатність творчості змінювати суспільні настрої, підвищувати свідомість людей або формувати їхні переконання.

6. Національна ідентичність – свідомість приналежності людини до певної нації, що включає культуру, мову, історичні традиції.

7. Українська природа – природні ландшафти України, включаючи ліси, поля, річки та інші елементи, що є невід'ємною частиною національної спадщини.

8. Трагедія – велика катастрофа або нещастя, що спричиняє глибоке страждання і має негативні наслідки для людей або суспільства.

9. Глибокі почуття – інтенсивні емоційні переживання, що є відображенням внутрішнього стану людини в складних ситуаціях.

---

¹⁹⁶ Довженко О. П. Лист 25.11.1933р. до С. В. Косіора

10. Збереження культури – підтримка і розвиток традицій, мови та історичних цінностей, що допомагають зберегти національну спадщину.

Рильський Максим Фадейович (1895-1964)

Максим Рильський — видатний український поет, перекладач і громадський діяч, народився 19 березня 1895 року в Києві. Він належить до найзначніших постатей української літератури ХХ століття. М. Рильський був талановитим поетом, який писав про природу, кохання, життя простих людей та національну ідентичність.

У своєму листі до онука, написаному 17 червня 1963 року, М. Рильський ділиться важливими думками про життя і мистецтво. Він розповідає про те, як важливо пам'ятати про свої корені, традиції та цінності. Поет підкреслює, що справжня краса життя полягає в простих речах, і важливо берегти спогади про близьких людей.

М. Рильський вірив, що поезія може допомогти зрозуміти світ і виразити свої почуття. Його вірші пронизані глибоким ліризмом і емоціями. Він умів передати красу української природи та відобразити дух народу.

Окрім поезії, М. Рильський також займався перекладацькою діяльністю. Він перекладав твори зарубіжних авторів, що допомогло українцям ознайомитися з світовою літературною спадщиною.

Сьогодні М. Рильський вважається класиком української літератури. Його творчість надихає багатьох людей, а його вірші читають у школах і університетах. Спадщина М. Рильського продовжує жити в серцях українців, а його слова залишаються актуальними і сьогодні¹⁹⁷.

Словник-термінів:

1. Літературний процес — сукупність літературних явищ, течій та взаємодій, що виникають в певний період.

2. Національна ідентичність — усвідомлення приналежності до певної нації, її культури та традицій.

---

¹⁹⁷ Рильський М. Ф. Лист 17.06.1963р. до онука

3. Літературна спадщина — твори минулих часів, які мають культурне та художнє значення.

4. Гуманізм — філософський погляд, що ставить людину та її права в центр уваги.

5. Сатирик — письменник, що використовує сатиру для висміювання соціальних вад.

6. Ліризм — стиль, що передає особисті почуття автора через емоційний вираз.

7. Модернізм — культурний рух, який характеризується новаторськими підходами та відмовою від традицій.

8. Поет — автор віршованих творів.

9. Романтизм — напрям у літературі, що наголошує на емоціях і природі, ідеалізуючи минуле.

10. Традиції — звичаї, обряди та соціальні норми, що передаються від покоління до покоління.

Сюсюра Володимир Миколайович (1898-1965)

Володимир Сосюра — відомий український поет, який у своїй творчості оспівував любов до України, природи та рідної мови.

У листі від 29 лютого 1964 року до своєї дружини Марії Сосюра висловлює глибоку ніжність і турботу. Він пише про свою любов до неї, дякує за її підтримку та згадує їхні спільні моменти.

Цей лист показує В. Сосюру як людину чуттєву, з великою любов'ю не лише до своєї Батьківщини, але й до рідних людей. Його відданість дружині відображає особисте життя поета, яке, поряд із творчістю, було важливою частиною його душевного світу¹⁹⁸.

Словник-термінів:

1. Поет – літературний діяч, який створює вірші, виражаючи свої думки, почуття та погляди через поетичну мову.

---

¹⁹⁸ Сюсюра В.М. Лист 29.02.1964р. до дружини Марії

2. Лист – письмове повідомлення, яке одна людина надсилає іншій, щоб поділитися думками, почуттями або інформацією.
3. Ніжність – емоційна теплота, м'якість, турбота, виражена в словах чи діях.
4. Турбота – увага, піклування про когось чи щось, прагнення забезпечити комфорт або благополуччя.
5. Відданість – глибоке почуття вірності, лояльності, готовності підтримувати та залишатися вірним комусь або чомусь.
6. Батьківщина – країна або земля, де людина народилася або відчуває глибокий емоційний зв'язок.
7. Творчість – процес створення нових ідей, робіт чи продуктів мистецтва, що виражають індивідуальність автора.
8. Душевний світ – внутрішній стан людини, її емоції, почуття, думки, переживання.
9. Підтримка – допомога, моральна або фізична, яку людина надає іншій, щоб вона могла долати труднощі.
10. Спільні моменти – моменти, що були пережиті разом, взаємні переживання чи досвід, що об'єднують людей.

Євген Плужник Павлович (1898-1936)

Євген Плужник — це видатний український поет і драматург, який жив у першій половині ХХ століття. Він був частиною українського літературного відродження, яке в той час намагалось розвивати національну культуру та літературу, попри складні історичні умови.

Лист, датований 28 березня 1935 року, є свідченням великої радості та життєвого оптимізму поета. У цьому листі він звертається до своєї коханої Галі, висловлюючи щирі любов і відчуття щастя. Є. Плужник підкреслює, як рідко йому вдавалось радіти в житті, але цього разу він відчув надзвичайне піднесення. Він говорить про свою життєву силу, яку відчуває не лише у фізичному тілі, але й у своїх думках і почуттях.

Є. Плужник описує, як хоче поділитися своїм щастям з Галею, і на фоні весняного сонця за вікном йому здається, що майбутнє виглядає світлим і обнадійливим. Цей лист показує Є. Плужника не лише як великого митця, але й як людину, яка вміє глибоко відчувати життя і любов.

На жаль, його життєвий шлях був трагічним. У 1934 році він був заарештований радянською владою за звинуваченнями в участі в антирадянській організації, і незабаром після написання цього листа, в 1936 році, Є. Плужник помер у таборах на засланні¹⁹⁹.

Словник-термінів:

1. Поет – творець віршів, чия діяльність зосереджена на вираженні емоцій та ідей через поетичну мову.

2. Драматург – автор п'єс, твір якого призначений для сценічного виконання.

3. Літературне відродження – період активного розвитку національної літератури та культури, спрямований на повернення до народних традицій і підвищення її впливу.

4. Лист – письмове повідомлення, яке одна людина надсилає іншій для вираження почуттів, думок чи інформації.

5. Оптимізм – позитивне ставлення до життя, впевненість у кращому майбутньому.

6. Щастя – стан внутрішнього задоволення, радості від життя.

7. Життєва сила – енергія і здатність людини долати труднощі, що виявляються як у фізичному, так і у психологічному стані.

8. Весняне сонце – символ пробудження, нового початку, радості та життєвих сил.

9. Антирадянська організація – групи, які протистояли радянському режиму та його політиці.

---

¹⁹⁹ Євген П. П. Лист 28.03.1935р. до коханої

10. Заслання – примусове відправлення на поселення або роботу в далекі, часто важкі місця, зазвичай як покарання.

Косинка Григорій Михайлович (1899-1934)

Григорій Косинка — український письменник, який прославився своїми віршами та прозою, пронизаними глибокими почуттями до рідної землі. У листі, написаному Андрієм Малишком у 1956 році, можна побачити, як важливі були стосунки між цими двома великими митцями. А. Малишко висловлює повагу до творчості Косинки та ділиться своїми думками про літературу.

Цей лист свідчить про те, що Г. Косинка був не лише талановитим автором, але й шанованою особистістю серед своїх колег. Його творчість мала значний вплив на українську літературу, а дружні стосунки з іншими письменниками підтверджують його популярність і повагу серед літераторів свого часу. Г. Косинка завжди залишався вірним своїм ідеалам і прагнув передати красу української природи та глибину людських почуттів у своїй творчості²⁰⁰.

Словник-термінів:

1. Письменник – особа, що створює художні чи наукові твори за допомогою слів, виражаючи свої думки та емоції.

2. Вірші – літературні твори, що мають поетичну форму, зокрема риму та ритм.

3. Проза – літературний стиль, що не має чіткої ритмічної структури, проте передає повноту думок і почуттів через тексти у вигляді оповідань чи романів.

4. Лист – письмове повідомлення, яке передає емоції, думки або інформацію від однієї особи до іншої.

5. Творчість – процес створення художніх або наукових творів, виявлення індивідуальності через мистецтво.

---

²⁰⁰ Косинка Г. М. Лист 1956р. Андрій Малишко до Косинки

6. Література – мистецтво письма, твори, які мають художнє, культурне чи наукове значення.

7. Ідеали – уявлення про найкраще, моральне або етичне, до чого прагне особа чи суспільство.

8. Природа – природне середовище, що включає земні об'єкти, явища та живі організми.

9. Стосунки – взаємодія між людьми, що характеризується емоційними чи соціальними зв'язками.

10. Вплив – здатність змінювати або формувати думки, поведінку чи творчість інших.

XX століття

Ковінька Олександр Степанович (1900-1985)

Олександр Ковінька (справжнє ім'я Олександр Степанович Ковінько) — це український письменник-гуморист, який працював у першій половині XX століття. Його творчість відрізняється глибоким почуттям гумору, простотою та любов'ю до людей. У своїх творах О. Ковінька часто описував побут селян, їхнє життя та труднощі, використовуючи сміх як спосіб осмислення дійсності.

У своєму листі О. Ковінька звертається до читача з теплом і дружнім настроєм. Він говорить про своє життя та творчість, підкреслюючи, що гумор допомагав йому долати складнощі й підтримувати дух навіть у найважчі часи. Лист відображає його щирість та оптимізм, адже письменник вірив, що через сміх можна подолати будь-які труднощі.

Ковінька також згадує про важливість людяності та взаємної підтримки. Попри непрості історичні умови, він залишався вірним своєму стилю та писав про простих людей, які завжди знаходили сили йти вперед.

О. Ковінька зробив великий внесок в українську літературу, і його гумор залишається актуальним і сьогодні. Його листи та твори нагадують нам, що, навіть у найважчі часи, можна знайти щось світле та позитивне²⁰¹.

---

²⁰¹ Ковінько О. С. Лист 1962р

Словник-термінів:

1. Гумор – мистецтво виражати смішні або кумедні ситуації, яке має на меті розвеселити або вивести на сміх.
2. Побут – щоденне життя людей, їхні звички, потреби і звичаї в певному соціальному середовищі.
3. Лист – письмове звернення, яке передає емоції, думки або інші повідомлення від однієї людини до іншої.
4. Щирість – відвертість і чесність у вираженні своїх думок і почуттів.
5. Оптимізм – позитивне, впевнене ставлення до життя, переконання, що навіть у складних ситуаціях можливі хороші результати.
6. Людяність – якість людини, що проявляється в її здатності співчувати, допомагати іншим, проявляти доброту і розуміння.
7. Взаємна підтримка – допомога, яку люди надають одне одному в складних ситуаціях, коли кожен намагається допомогти іншому.
8. Творчість – процес створення нових ідей, робіт або продуктів, що відображають індивідуальність і оригінальність автора.
9. Історичні умови – соціальні, політичні та економічні обставини, які визначають життя людей в певний історичний період.
10. Актуальність – значущість чи важливість чогось для сучасного часу, що зберігає свою цінність навіть через роки.

Смолич Юрій Корнійович (1900-1976)

Юрій Смолич — український письменник, драматург і журналіст, який працював у ХХ столітті. Він писав на різні теми, але особливе місце у його творчості займала внутрішня боротьба людини, її почуття та думки. Ю. Смолич був відомий тим, що не боявся розкривати складні та іноді суперечливі сторони людського життя у своїх творах.

У своєму листі Ю. Смолич ділиться своїми внутрішніми переживаннями та сумнівами. Він говорить про бажання писати правду, навіть якщо вона неприємна чи соромна. Його слова відображають глибокий емоційний стан — письменник переживає меланхолію і сумніви щодо своїх почуттів і дій. Ю.

Смолич також згадує про своє кохання, яке пригнічує його, але разом із тим мотивує писати.

Він вірить, що ці нотатки допоможуть йому краще зрозуміти свої почуття, навіть якщо вони колись здадуться непотрібними. Ю. Смолич підкреслює важливість бути чесним перед собою і не приховувати навіть найважчих моментів життя.

Ю. Смолич залишив глибокий слід в українській літературі, і його твори, сповнені особистих переживань і глибоких роздумів, є важливими для розуміння людської душі²⁰².

Словник-термінів:

1. Драматург – автор п'єс, театральних творів, що призначені для сценічного виконання.

2. Внутрішня боротьба – конфлікти або суперечності всередині особистості, які стосуються її думок, почуттів чи моральних переконань.

3. Переживання – емоційні реакції на події чи ситуації, що викликають певні почуття у людини.

4. Меланхолія – стан суму, пригніченості, тривожного споглядання на життя або власні почуття.

5. Сумніви – невпевненість у чомусь, питання щодо правильності або істинності чогось.

6. Кохання – емоційний зв'язок, сильне почуття прив'язаності та пристрасності до іншої людини.

7. Чесність – вірність своїм переконанням, відвертість і щирість у стосунках з іншими та з собою.

8. Почуття – емоційні стани людини, які виникають у відповідь на різні життєві ситуації.

9. Роздуми – процес глибокого осмислення, аналізу та розмірковування над чимось важливим чи особистим.

---

²⁰² Смолич Ю. К. Лист 1945р. Любовне признання

10. Літературна спадщина – творчість письменника, що залишила значний вплив на розвиток літератури та культури в цілому.

Підмогильний Валер'ян Петрович (1901-1937)

Валер'ян Підмогильний — український письменник, який належав до літературного покоління "Розстріляного відродження". Він писав глибокі та філософські твори, в яких досліджував людську природу, моральні дилеми й соціальні проблеми. Його найвідоміший роман — "Місто" — став знаковим для української літератури.

У листі, який В. Підмогильний пише своєму сину, він показує свою турботу і бажання підтримати близьку людину. Лист сповнений теплих слів і бажання допомогти порадою. В. Підмогильний також розмірковує про важливість дружби і спілкування, підкреслюючи, що навіть у важкі часи підтримка близьких людей є надзвичайно важливою.

Цей лист розкриває В. Підмогильного як людину чутливу й уважну до деталей життя. Він цінував щирі стосунки і розумів, наскільки важливо не залишати друзів наодинці з їхніми проблемами.

В. Підмогильний залишив вагомий слід в українській літературі, і його твори, як і листи, показують глибоке розуміння людської душі та міжособистісних стосунків²⁰³.

Словник-термінів:

1. Літературне покоління "Розстріляного відродження" – група українських письменників і митців, які активно працювали в 1920-х роках і були знищені або репресовані радянським режимом.

2. Філософські твори – літературні роботи, в яких розглядаються глибокі, абстрактні питання про життя, мораль, існування та людське буття.

3. Моральні дилеми – складні ситуації, де потрібно вибирати між двома або більше варіантами дій, кожен з яких має свої моральні наслідки.

---

²⁰³ Підмогильний В. П. Лист 20.12.1934р. до сина

4. Розмірковування – процес обмірковування чи осмислення певних питань або ситуацій.

5. Турбота – увага та піклування про когось, виражене через діяння чи слова.

6. Дружба – взаємні позитивні стосунки між людьми, що базуються на підтримці, довірі та спільних інтересах.

7. Спілкування – процес обміну інформацією, думками, почуттями між людьми.

8. Щирі стосунки – взаємодія між людьми, заснована на відвертості, чесності та взаєморозумінні.

9. Підтримка – моральна або фізична допомога, яку людина надає іншим у складних ситуаціях.

10. Міжособистісні стосунки – зв'язки між людьми, що базуються на взаємодії, емоційних і соціальних аспектах.

Яновський Юрій Іванович (1902-1954)

Юрій Яновський — український письменник, поет і драматург, який став одним із найвизначніших представників української літератури ХХ століття. Його твори відрізнялися глибоким психологізмом та емоційною насиченістю, і він писав про складні питання життя, любові, честі та героїзму.

У листі Ю. Яновський демонструє свою філософську натуру та відданість літературі. Він розмірковує про сенс творчості, своє місце у світі та роль літератури в житті людини. Письменник наголошує на тому, як важливо чесно і правдиво висловлювати свої думки, навіть якщо це викликає певні труднощі або внутрішні конфлікти.

Ю. Яновський також згадує про силу слова і відповідальність, яку несе письменник перед суспільством. Для нього література була не лише способом самовираження, а й засобом впливу на людей, викликом до роздумів та пошуків істини.

Його творчість і листи показують нам, що Ю. Яновський був людиною, яка глибоко розуміла, що кожне слово має силу змінювати світ навколо²⁰⁴.

Словник-термінів:

1. Психологізм – глибоке дослідження внутрішнього світу персонажів, їхніх емоцій та мотивацій у літературних творах.

2. Емоційна насиченість – ступінь, до якого твір передає або викликає сильні емоційні реакції.

3. Сенс творчості – глибоке значення та мета, яку автор надає своїй письменницькій діяльності.

4. Чесність – відвертість і правдивість у вираженні своїх думок і почуттів.

5. Внутрішній конфлікт – боротьба між різними думками, переконаннями чи емоціями, що відбувається всередині особистості.

6. Сила слова – здатність слова впливати на думки, почуття та дії людей.

7. Відповідальність письменника – усвідомлення письменником впливу його творчості на суспільство та обов'язок писати правдиво й чесно.

8. Самовираження – процес вираження особистих думок, почуттів і переживань через творчість.

9. Засіб впливу – інструмент або метод, за допомогою якого письменник може змінювати суспільні погляди або ставлення до певних питань.

10. Істина – правда, реальність, об'єктивне розуміння того, що є правильним або істинним.

Бажан Микола Платонович (1904-1983)

Микола Бажан — український поет, перекладач і державний діяч, який зробив значний внесок у розвиток української культури та літератури. Він відомий своїми глибокими та філософськими творами, що розкривають складні історичні й соціальні теми.

---

²⁰⁴ Підмогильний В. П. Лист 20.12.1934р. до сина

У своєму листі Бажан висловлює вдячність за теплі листи та альбом про рідний йому Кам'янець-Подільський. Він згадує про місто з ностальгією, підкреслюючи, що чим далі в житті, тим ближчими стають спогади про молодість і рідні місця. Цей лист розкриває його глибокий зв'язок із батьківщиною та відчуття любові до неї.

М. Бажан також згадує, що нещодавно повернувся з лікарні, де почувся кволо, але після повернення додому відчув моральне піднесення та надію на краще. Він вірив, що зможе повернутися до роботи та творчості.

Цей лист показує М. Бажана як людину, що цінувала свої корені й силу духу навіть у складні часи. Його творчість і життєвий шлях залишили помітний слід в українській літературі²⁰⁵.

Словник-термінів:

1. Перекладач – людина, яка переносить текст з однієї мови на іншу, зберігаючи його зміст і стиль.

2. Філософські твори – літературні роботи, які зосереджуються на роздумах про сенс життя, мораль, існування та природу людини.

3. Ностальгія – емоційний стан, пов'язаний із сумом за минулим, бажанням повернутися до колишніх часів.

4. Спогади – відновлені у пам'яті події або переживання, що залишилися в свідомості.

5. Батьківщина – країна чи місце, де людина народилася і з яким вона має глибокий емоційний зв'язок.

6. Моральне піднесення – емоційний стан підвищення духу, надії або енергії після труднощів.

7. Надія – почуття впевненості в майбутньому, віра в краще.

8. Корені – зв'язок з рідною землею, культурою, традиціями та родиною, який формує особистість.

---

²⁰⁵ Бажан М. П. Лист 05.11.1983р.

9. Сила духу – здатність людини витримувати труднощі та негаразди, не втрачати внутрішньої стійкості.

10. Творчість – процес створення оригінальних літературних, художніх чи наукових робіт, що виражають індивідуальність автора.

Багряний Іван (1906-1963)

Іван Багряний (справжнє ім'я Іван Лозов'яга) — відомий український письменник, поет, політичний діяч і активний учасник боротьби за незалежність України. Його творчість була тісно пов'язана з темою національного визволення та боротьби проти радянського режиму.

У листі від 10 жовтня 1948 року, який І. Багряний написав із лікарні, він описує свої переживання та стан здоров'я. Попри фізичну слабкість і перебування в лікарні, його лист сповнений оптимізму й віри в майбутнє. І. Багряний звертається до своїх близьких, показуючи силу духу та незламність характеру. Він пише, що, незважаючи на хворобу, намагається не падати духом і вірить у швидке одужання.

Цей лист показує І. Багряного як людину, яка, навіть у важких умовах, зберігає віру в себе й свої переконання. Його життєва позиція була завжди спрямована на боротьбу за правду та свободу, і це знайшло відображення як у його творчості, так і в його особистих листах²⁰⁶.

Словник-термінів:

1. Політичний діяч – особа, яка активно бере участь у політичному житті країни, займається управлінською або суспільною діяльністю.

2. Національне визволення – боротьба за незалежність та суверенітет нації, звільнення від іноземного або внутрішнього поневолення.

3. Оптимізм – здатність бачити в житті позитивні моменти, надія на краще майбутнє, навіть у складних обставинах.

4. Сила духу – внутрішня стійкість, здатність витримати труднощі та не злаватися в тяжких ситуаціях.

---

²⁰⁶ Багряний І. Лист 10.10.1948р.

5. Незламність характеру – риси особистості, що дозволяють зберігати твердість, впертість і рішучість перед випробуваннями.

6. Переживання – емоційні реакції, відчуття або думки, які виникають у людини у відповідь на події чи ситуації.

7. Віра в себе – внутрішня впевненість у своїх силах, здібностях та можливостях подолати труднощі.

8. Хвороба – фізичне або психічне порушення здоров'я, яке зазвичай призводить до змін у стані організму.

9. Життєва позиція – особисті переконання, погляди та орієнтири, що визначають ставлення людини до навколишнього світу.

10. Боротьба за правду та свободу – активні зусилля, спрямовані на досягнення справедливості, незалежності та захисту основних прав людини.

Вільде Ірина (1907-1982)

Ірина Вільде (справжнє ім'я Дарина Макогон) — видатна українська письменниця, яка жила у ХХ столітті. Її творчість відображає важливі соціальні та особисті питання свого часу.

І. Вільде була відома своїми сильними жіночими персонажами, які часто стикалися з важкими життєвими обставинами, але залишалися внутрішньо вільними та незалежними.

У листі, який І. Вільде написала, вона звертається до своєї близької подруги і розповідає про свій життєвий шлях, труднощі та радості. Ірина згадує про те, як письменництво стало для неї способом виразити власні переживання і спостереження за світом. Лист показує, що вона цінувала правдивість і щирість у своїй роботі, адже її твори були відображенням реального життя і суспільних змін.

Письменниця також звертається до важливості дружби і підтримки в її житті. Її листи свідчать про тонку душевну організацію, а також про те, що Вільде була глибоко чутливою і щирою людиною. І хоча її творчий шлях не був простим, вона залишила вагомий внесок у розвиток української літератури.

І. Вільде є однією з тих авторів, чиї твори продовжують читати і досліджувати до сьогодні, адже вони порушують важливі теми, що залишаються актуальними і в наш час²⁰⁷.

Словник-термінів:

1. Письменниця – жінка, яка створює літературні твори, зокрема художню прозу, поезію або інші форми письмового мистецтва.

2. Соціальні питання – проблеми, що стосуються суспільства, його розвитку, структури та взаємодії людей.

3. Персонаж – вигадана особа або образ у художньому творі, який розвивається через його дії, думки і взаємодію з іншими.

4. Внутрішня свобода – стан особистості, коли людина здатна діяти відповідно до своїх переконань, а не під впливом зовнішніх обставин.

5. Творчість – процес створення оригінальних ідей, робіт або продуктів мистецтва, що виражають індивідуальність автора.

6. Переживання – емоційні та психологічні реакції людини на події або ситуації в її житті.

7. Щирість – чесність, відвертість, вірність своїм переконанням та почуттям.

8. Дружба – взаємні емоційні зв'язки між людьми, які ґрунтуються на підтримці, довірі та спільних інтересах.

9. Душевна організація – внутрішній стан людини, який визначає її сприйняття світу, емоційні реакції і здатність до переживань.

10. Актуальність – важливість і значущість теми або проблеми для сучасного часу.

Шевельов Юрій Володимирович (1908- 2002)

Юрій Шевельов — видатний український мовознавець, літературознавець та історик, який зробив значний внесок у розвиток

---

²⁰⁷ Вільде І. Лист 1933р. до матері

української науки. Він займався дослідженнями української мови, її діалектів і літератури, а також активно працював над популяризацією української культури за кордоном.

У листі від 3 липня 1981 року Ю. Шевельов показує свою глибоку любов до рідної мови та наукової діяльності. Він розповідає про свої наукові плани, думки та дослідження. Цей лист демонструє, що для Ю. Шевельова було важливо не лише зберігати мовні традиції, але й продовжувати їх вивчати та розвивати.

Ю. Шевельов також ділиться своїми особистими переживаннями й думками щодо мовознавства, що свідчить про його величезну відданість українській науці. Лист відображає його незламну віру в важливість наукової роботи та поширення знань про українську мову.

Ю. Шевельов залишив великий спадок у галузі українського мовознавства та літературознавства, і його наукові роботи досі залишаються актуальними та важливими для досліджень української мови²⁰⁸.

Словник-термінів:

1. Мовознавство – наука, що займається вивченням мов, їх структурою, розвитком і функціями в суспільстві.

2. Літературознавство – галузь науки, що досліджує літературні твори, їхню структуру, зміст, історію та значення.

3. Наукова діяльність – процес проведення досліджень, пошуку нових знань, експериментів і теоретичних розробок у різних галузях науки.

4. Мовні традиції – звичаї, норми та особливості використання мови в різних соціальних або культурних групах.

5. Діалекти – варіанти мови, які характеризуються специфічними рисами у вимові, лексиці та граматиці, залежно від географічного регіону чи соціальної групи.

---

²⁰⁸ Шевельов Ю. В. Лист №12, 03.07.1981р. до Омеляна Пріцака

6. Відданість – глибоке почуття прихильності та вірності своїй справі, ідеї чи переконанням.

7. Спадок – наукові, культурні чи інші досягнення, які залишаються після певної особи або епохи.

8. Поширення знань – процес передачі або популяризації інформації та наукових досягнень серед широкого загалу.

9. Наукові плани – наміри та цілі, які науковець ставить перед собою для подальших досліджень і досягнень у своїй галузі.

10. Незламна віра – стійке переконання у важливості та правильності своїх ідей і переконань, незважаючи на труднощі чи сумніви.

Костенко Ліна Василівна (1930)

Ліна Костенко — видатна українська поетеса та письменниця, відома своєю принциповістю, громадянською позицією та гострим словом. Її творчість відзначається глибоким патріотизмом, любов'ю до України та непримиренністю до несправедливості.

У своєму листі до редакції журналу "Вітчизна" Костенко висловлює своє обурення та незгоду з діями редакції. Вона відстоює свою позицію та вимагає поваги до себе як до авторки. Лист сповнений гніву й рішучості, що підкреслює її принциповість та відданість своїм переконанням.

Цей лист демонструє Л. Костенко як людину, яка не боїться відстоювати правду і свої творчі права. Її голос у літературі завжди був сильним, і навіть у особистих зверненнях вона зберігає той самий дух боротьби за справедливість та незалежність думки, який притаманний її поезії²⁰⁹.

Словник-термінів:

1. Принциповість – здатність і готовність діяти відповідно до власних переконань і моральних норм, незважаючи на труднощі чи опір.

---

²⁰⁹ Костенко Л. В. І Лист 24.01.1986р. гнівний лист до редакції

2. Громадянська позиція – свідоме ставлення людини до важливих суспільних питань, яке проявляється в активному відстоюванні власних переконань і прав.

3. Патріотизм – почуття глибокої любові до своєї країни, готовність захищати її інтереси та культуру.

4. Непримиреність – відмова миритися з несправедливістю чи помилками, рішучість відстояти свої переконання.

5. Обурення – сильне почуття незадоволення або гніву, викликане несправедливістю чи неприязними діями.

6. Творчі права – права автора на захист своєї інтелектуальної власності, творів та ідей.

7. Гнів – емоційне вираження обурення, роздратування або протесту.

8. Рішучість – якість людини, яка приймає і впроваджує рішення без сумнівів чи вагань.

9. Справедливість – концепція, яка передбачає рівні права і обов'язки для всіх членів суспільства, відповідальність за вчинки та відновлення балансу в разі порушень.

10. Незалежність думки – здатність і воля мислити і діяти відповідно до власних переконань, не підкоряючись тиску чи впливу ззовні.

Симоненко Василь Андрійович (1935-1963)

Василь Симоненко — український поет і журналіст, один із представників шістдесятників, який залишив глибокий слід в українській літературі. Його поезія вирізняється щирістю, глибиною почуттів та відданістю рідній землі.

У своєму листі до Людмили Півторадні від 1957 року Симоненко пише коротко, але тепло. Він описує своє перебування в курортній місцевості та згадує, що йому трапляються поетичні деталі, які могли б стати віршами, якби було більше часу та натхнення. Лист передає його ніжне ставлення до адресатки та дружню атмосферу між ними.

Цей лист показує В. Симоненка як людину уважну до деталей та емоційно відкрити, навіть у простому листуванні. Він залишається щирим і справжнім, як і в своїй поезії²¹⁰.

Словник-термінів:

1. Шістдесятники – покоління українських письменників і митців 1960-х років, які активно виступали за оновлення літератури, підтримку національної культури та свободу творчості.

2. Поетичні деталі – елементи повсякденного життя, природи чи інших аспектів реальності, які натхненні автором для створення поезії.

3. Натхнення – емоційний стан, який спонукає людину до творчості та створення нових ідей або творів.

4. Вірш – форма поетичного твору, що має ритм, рими та певну структуру.

5. Щирість – властивість людини бути відвертим, правдивим, не приховувати своїх почуттів або думок.

6. Тепло – емоційний відтінок, що вказує на доброзичливе та прихильне ставлення до іншої людини.

7. Перебування – стан або процес знаходження у певному місці чи обставинах.

8. Дружня атмосфера – взаємне почуття поваги, довіри та тепла між людьми, що сприяє комфорту і відкритості.

9. Емоційна відкритість – готовність виявляти та ділитися своїми почуттями і переживаннями.

10. Відданість – глибоке і щире почуття прихильності або лояльності до чогось або когось.

Вінграновський Микола Степанович (1936-2004)

Микола Вінграновський — видатний український поет, письменник, кінорежисер і актор. Його творчість пронизана глибокими почуттями до рідної землі, людей та особистими переживаннями. Він був одним із представників

---

²¹⁰ Симоненко В. А. Лист 05.07.1957р. до Людмили Півторадні

шістдесятників — покоління митців, які відстоювали національну ідентичність та свободу слова в умовах радянського режиму.

У своєму листі до Світлани Вінграновський виявляє щирі почуття туги за домом та близькими. Він ділиться своїми думками про життя, мрії та майбутнє. Лист сповнений ніжності та надії на зустріч, де вони разом зможуть поринути в атмосферу безтурботності та спокою.

Цей лист демонструє М. Вінграновського як людину глибоких емоцій та прагнення до гармонії в житті, навіть у важкі часи. Його творчість і життя стали яскравим прикладом відданості рідній культурі та мові, а також незламного духу митця²¹¹.

Словник-термінів:

1. Шістдесятники — покоління українських митців та інтелектуалів, які виступали за національне відродження, права людини і свободу слова в умовах радянського режиму.

2. Національна ідентичність — усвідомлення належності до певної нації, збереження та підтримка її культурних, мовних та історичних традицій.

3. Свобода слова — право висловлювати свої думки та погляди без обмежень з боку влади або суспільства.

4. Емоційна відкритість — здатність відкрито виражати свої почуття та емоції в спілкуванні.

5. Туга — почуття глибокої смутку, бажання повернутися або бути з кимось або чимось, що було важливим.

6. Прагнення до гармонії — бажання досягти внутрішньої рівноваги і спокою у житті, навіть за складних обставин.

7. Незламний дух — стійкість до труднощів, здатність вистояти в умовах випробувань та зберегти свою гідність.

8. Відданість культурі — глибоке почуття любові до національної культури та прагнення зберегти і розвивати її.

---

²¹¹ Вінграновський М. С. Лист до Світлани

Стус Василь Семенович (1938-1985)

Василь Стус — український поет, дисидент і правозахисник, народився 6 січня 1938 року в селі Рахнівка, що на Вінниччині. Він вважається одним із найзначніших представників української літератури ХХ століття. Його творчість стала символом боротьби за свободу та права людини.

У своєму листі до сина, написаному 24 січня 1979 року, В. Стус ділиться своїми думками про життя, любов і важливість знань. Він наголошує, що любов до знань і освіти є основою для розвитку особистості. В. Стус вірив, що розуміння світу допомагає людині ставати краще і щасливіше.

В. Стус був не лише поетом, а й активним борцем за права українців. Він виступав проти репресій і насильства, що відбувалися в Радянському Союзі. За свою позицію він зазнав переслідувань і був ув'язнений. Попри це, його поезія залишилася сильною і актуальною. В. Стус писав про глибокі почуття, красу рідної землі та національну ідентичність.

В. Стус вірив, що поезія може змінити світ. Його твори вражають емоційною силою і глибиною думки. Поет умів передати біль і страждання свого народу, але також і надію на краще майбутнє.

Сьогодні В. Стус вважається не тільки великим поетом, а й символом боротьби за свободу і гідність. Його творчість продовжує надихати українців на боротьбу за права людини і національну ідентичність²¹².

Словник-термінів:

1. Поет – особа, яка пише поезії, художні твори, зазвичай з ритмом і римою.
2. Дисидент – особа, яка виступає проти офіційної ідеології або політичного режиму.
3. Репресії – політичні переслідування, покарання, що здійснюються державою щодо осіб, які не погоджуються з її політикою.

---

²¹² Стус В. С. Лист 24.01.1979р. до сина

4. Національна ідентичність – усвідомлення приналежності до певної нації, її культури, мови та традицій.

5. Символ – образ чи предмет, що виражає певне поняття або ідею.

6. Переслідування – постійне цькування або каральні заходи, спрямовані на осіб, які висловлюють незгоду з певними правилами чи ідеями.

7. Творчість – процес створення нових художніх, літературних, музичних, наукових або інших виробів культури.

8. Свобода – стан незалежності, можливість діяти згідно зі своїми бажаннями та переконаннями без обмежень.

9. Лист – письмове звернення до когось, зазвичай у формі офіційного чи особистого повідомлення.

10. Освіта – процес здобуття знань, навичок і досвіду для особистісного і професійного розвитку.

Голобородько Василь Іванович (1945)

Василь Голобородько — український поет, прозаїк і сценарист, народився 3 березня 1934 року в селі Шульгівка, що на Черкащині. Він відомий своєю унікальною поетичною мовою та глибокими філософськими роздумами про життя і природу.

У своєму листі до брата, В. Голобородько ділиться своїми думками про мистецтво, родину та важливість підтримки близьких людей. Він підкреслює, що родина — це основа життя, і без підтримки рідних важко досягти успіху. В. Голобородько говорить про те, як важливо зберігати традиції та пам'ять про предків, оскільки це допомагає залишатися на зв'язку з рідною землею.

Поет вірив, що його творчість може вплинути на серця людей. Він писав про красу природи, кохання, боротьбу та надію. Його вірші пронизані глибокими емоціями, і читачі можуть легко впізнати в них свої власні почуття.

В. Голобородько також був активним у літературному житті України. Він брав участь у різних культурних заходах та підтримував молодих авторів. Його внесок у українську літературу є важливим і значущим.

Сьогодні В. Голобородько вважається одним із класиків української поезії. Його творчість продовжує надихати нові покоління читачів, а його вірші залишаються актуальними і любимими серед українців²¹³.

Словник-термінів:

1. Література – сукупність усіх художніх творів, написаних мовою певного народу або національною мовою.

2. Поезія – літературний жанр, твори якого побудовані на ритмі та метрі, часто з використанням рими.

3. Тема – основна думка або питання, яке розглядається в творі.

4. Мотив – основний елемент художнього твору, що повторюється і розвивається через різні образи або ситуації.

5. Ритм – чергування сильних і слабких складів у вірші, яке створює певний музичний рух.

6. Образ – уявлення, що виникає в результаті сприйняття, ідеї чи почуття, втілені через слова, звуки чи образи.

7. Троп – художнє перенесення значення слів для створення ефекту або виразності.

8. Вірш – літературний твір, написаний за певними правилами ритму та рими.

9. Літературний жанр – різновид художнього твору, що об'єднує твори за загальними рисами форми і змісту.

10. Стель – сукупність особливих прийомів і способів вираження авторської індивідуальності в творі.

Воронина Леся (1955)

Леся Воронина — українська письменниця, авторка книг для дітей та підлітків, народилася 26 травня 1972 року в Києві. Вона відома своєю яскравою уявою і здатністю створювати захопливі історії, які вражають молодих читачів.

---

²¹³ Голобородько В. І. Лист до брата

У своєму листі до Кліма Джури, Л. Воронина ділиться своїми думками про творчість та важливість літератури в житті дітей. Вона вважає, що книги можуть навчити дітей добру, справедливості і дружбі. Письменниця підкреслює, що кожен герой її творів має свої особливості і проблеми, які можуть бути знайомими молодим читачам.

Л. Воронина пише про пригоди, які можуть статися з будь-ким, але в той же час її історії містять важливі уроки. Вона вірить, що читання допомагає дітям розвивати уяву і мріяти про великі речі. Її твори часто містять елементи фентезі, які роблять їх ще більш цікавими.

Л. Воронина активно підтримує молодих авторів і проводить зустрічі з читачами, щоб ділитися досвідом і заохочувати їх до написання. Її книги займають важливе місце в українській літературі для дітей, і вона продовжує створювати нові історії, які надихають молодь.

Сьогодні Л. Воронина є однією з найулюбленіших письменниць в Україні. Її творчість допомагає багатьом дітям знайти своє місце в світі і вірити в себе²¹⁴.

Словник-термінів:

1. Письменниця – авторка книг, творів або статей.
2. Література – сукупність художніх творів, написаних певною мовою або народом.
3. Творчість – процес створення нових художніх або літературних творів.
4. Пригода – захоплююча подія або випадок, що трапляється з персонажем.
5. Фентезі – літературний жанр, що містить елементи фантастичних світів, магії або чудес.
6. Герой – головний персонаж твору, на якому зосереджена увага в процесі розвитку подій.

---

²¹⁴ Воронина Л. Лист до Кліма Джури

7. Уява – здатність створювати образи, ідеї або думки, що не існують у реальності.

8. Дружба – стосунки між людьми, що ґрунтуються на взаємній повазі, підтримці та довірі.

9. Мрія – уявлення про бажане майбутнє, часто фантастичне або недосяжне.

10. Зустріч – подія, на якій люди збираються для спілкування або обміну досвідом.

Забужко Оксана Стефанівна (1960)

Оксана Забужко — українська письменниця, поетеса і есеїстка, народилася 19 квітня 1960 року в Луцьку. Вона є однією з найвідоміших і найзначніших фігур сучасної української літератури. Її творчість охоплює різні жанри, але найбільше вона відома своїми поезіями та прозою.

У своєму листі до Арнона Грунберга, О. Забужко ділиться своїми думками про Європу, війну та питання біженців. Вона говорить про важливість єдності та взаємопідтримки в цей складний час. О. Забужко підкреслює, що культура та література можуть допомогти зрозуміти світ, в якому ми живемо, і підтримати людей, які страждають від війни.

О. Забужко вірить, що література має силу впливати на суспільство. Вона пише про складні питання і проблеми, з якими стикається сучасна Україна. Її роботи часто містять філософські роздуми про ідентичність, історію та майбутнє.

О. Забужко активно займається культурними проектами і виступає на міжнародних конференціях, де ділиться своїми ідеями про значення української культури у світі. Вона вважає, що література може об'єднувати людей, незалежно від їхнього походження.

Сьогодні О. Забужко є символом української культури і її важливим представником на міжнародній арені. Її творчість продовжує надихати багатьох читачів і нагадує про важливість свободи, миру і людяності²¹⁵.

Словник-термінів:

1. письменниця – авторка літературних творів.
2. поетеса – авторка поезій.
3. есеїстка – авторка есеїв, коротких роздумів на певну тему.
4. творчість – діяльність, пов'язана з створенням літературних, мистецьких чи наукових творів.
5. жанр – категорія літературного твору (поезія, проза, драма тощо).
6. єдність – спільність, згуртованість, об'єднання.
7. взаємопідтримка – допомога один одному в складних ситуаціях.
8. культура – сукупність досягнень людства в мистецтві, науці, техніці, моралі та побуті.
9. література – сукупність письмових творів, що становлять культуру народу або країни.
10. ідентичність – самосвідомість особи або народу, що визначає її відмінність від інших.
11. філософські роздуми – глибокі роздуми на абстрактні теми, що стосуються буття, моралі, пізнання.
12. символ – образ, що має глибше значення, яке відображає певну ідею чи концепцію.

Андрухович Юрій Ігорович (1960)

Юрій Андрухович — український письменник, поет та есеїст, народився 13 березня 1960 року в Івано-Франківську. Він є однією з найвідоміших фігур сучасної української літератури і його творчість визнана не лише в Україні, а й за кордоном.

---

²¹⁵ Забужко О. С. Лист до Арноне

У своєму листі до України, Ю. Андрухович висловлює свої думки про важливість національної ідентичності та культури в умовах змін, які відбуваються у світі. Він підкреслює, що Україна має багатий культурний спадок, який потрібно берегти і розвивати. Ю. Андрухович вважає, що література може бути потужним інструментом для відстоювання національних цінностей.

Ю. Андрухович відомий своєю здатністю поєднувати реальність із фантазією, створюючи неповторні образи у своїх творах. Його романи та поезія часто торкаються тем історії, політики та особистісних переживань. Він вміє передати дух часу і настрої суспільства, що робить його творчість актуальною і важливою.

Ю. Андрухович активно займається культурною діяльністю, бере участь у літературних фестивалях і конференціях, де ділиться своїм досвідом і думками про літературу і мистецтво. Він також підтримує молодих авторів, закликаючи їх до творчості і експериментів у літературі.

Сьогодні Ю. Андрухович вважається класиком української літератури. Його роботи продовжують надихати читачів і стимулювати дискусії про культуру, ідентичність і майбутнє України ²¹⁶.

Словник-термінів:

1. письменник – автор літературних творів.
2. поет – автор поезій.
3. есеїст – автор есеїв, коротких літературних творів на певну тему.
4. національна ідентичність – усвідомлення приналежності до певної нації.
5. культура – традиції, мистецтво і звичаї народу.
6. спадок – культурна чи історична спадщина, що передається від попередніх поколінь.
7. інструмент – засіб для досягнення певної мети.
8. реальність – дійсність, те, що є насправді.

---

²¹⁶ Андрухович Ю.І. Лист в Україну

9. фантазія – уява, творчість, що не обмежена реальними умовами.
10. образ – уявлення, картина або символ чогось.
11. переживання – емоційні або психологічні стани людини.
12. культурна діяльність – діяльність, пов'язана з розвитком культури та мистецтва.

